

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

Kněžský život v době normalizace v Československu

Bakalářská práce

Markéta Sebjánová

Specializace v pedagogice, obor Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Marie Fritzová, Ph.D.

Plzeň, 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni,.....

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. et Mgr. Marii Fritzové, Ph.D. za odborné vedení práce a spolupráci. Mé díky patří také všem pamětníkům, kteří byli ochotni a poskytli mi rozhovor a velmi cenné rady do života. Nakonec děkuji své rodině, která mě během celého studia podporovala.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá životem kněží, kteří působili v době normalizace v Československu. Cílem práce bylo přiblížit životní osudy šesti kněží, kteří odvážně sloužili v oficiální církvi sedmdesátých a osmdesátých let. Práce seznamuje s historickým vývojem od konce druhé světové války až po Gorbačovův perestrojku. Zásadní kapitolou jsou vytvořené medailonky Mons. Petra Fořta, P. Františka Kapláňky, Mons. Aleše Opatrného, Mons. Františka Radkovského, Mons. Emila Soukupa, Mons. Josefa Žáka, které doplňují autentické výpovědi a vzpomínky pamětníků. Následně je provedena interpretace jednotlivých rozhovorů. Praktická část byla vypracována metodou orální historie. Metodě orální historie se krátce věnuje první kapitola.

Abstrakt

Title: Priestly Life at the Time of Normalization in Czechoslovakia

The bachelor thesis deals with the life of priests who worked in Czechoslovakia during the normalization period. The aim of the thesis was to present the life stories of six priests who courageously worked in the official church of the seventies and eighties. The thesis introduces historical development from the end of the Second World War to Gorbachev's perestroika. An essential chapter is the created medallions of Mons. Petr Fořt, P. František Kaplánek, Mons. Aleš Opatrný, Mons. František Radkovský, Mons. Emil Soukup, Mons. Josef Žák, which complement the authentic testimonies and memories of the witnesses. Subsequently, the interpretation of individual interviews is carried out. The practical part was elaborated by the method of oral history. The method of oral history is briefly discussed in the first chapter.

Klíčová slova

Kněží, normalizace, komunistický režim, orální historie, katolická církev, analýza, Druhý vatikánský koncil, rozhovory, kněžský život

Key words

Priest, standardization, communist regime, oral history, catholic church, analysis, second vatican council, interview, priestly life

Obsah

Úvod	7
Cíle, obsah, metody a zdroje práce	8
1 Využití metod orální historie	10
1.1 Pojem orální historie.....	10
1.2 Rozhovor	11
1.2.1 Fáze přípravy rozhovoru	11
2 Historický kontext doby aneb co předcházelo normalizaci	14
2.1 Nástup komunistické strany a diktatury v Československu	14
2.2 Upevňování lidové vlády.....	14
2.3 „Uvolnění“ v 60. letech a pražské jaro	16
3 Normalizace	17
3.1 Znormalizované ČSSR v letech 1978 – 1985.....	17
3.2 Katolická církev v Československu.....	18
3.2.1 Československo na Druhém vatikánském koncilu (1962-1965).....	20
3.2.1.1 Důsledky Druhého vatikánského koncilu v obnově církve	21
3.2.2 Církevní politika v 70. letech	22
4 Životní osudy kněží.....	24
4.1 Monsignore Petr Fořt.....	24
4.2 P. František Kaplánek.....	27
4.3 Mons. Aleš Opatrný.....	29
4.4 Mons. František Radkovský	32
4.5 Mons. Emil Soukup	34
4.6 Mons. Josef Žák.....	35
5 Výsledky výzkumu a interpretace.....	39
5.1 Sjednocenost kněží	39
5.2 Perzekuce režimem.....	40

5.3	Církevní tajemníci	41
5.4	Velehrad 1985.....	42
5.5	Normalizace s odstupem času, zhodnocení doby	43
5.6	Shrnutí výpovědí narátorů	44
	Závěr.....	46
	Resumé	48
	Resumé	49
	Seznam pramenů a literatury	50
	Seznam příloh.....	I

Úvod

*„Učiň mě, Pane, nástrojem, ať zářím tvým pokojem.
Kde dusí nenávisť, ať lásku vnáším,
kde tiskne bezpráví, ať křivdy snáším.“¹*

Bylo možné být nástrojem pokoje? Bylo možné být nositelem lásky? Bylo možné snášet bezpráví a křivdy?

Minulý komunistický režim nebyl pro nikoho jednoduchý. Komunisté rozseli strach a nedůvěru. A právě kněží byli v této době majákem, který k sobě přivolával všechny raněné, režimem zlomené a hledající. Církev i přes všechny rány, pády a překážky zůstala otevřená pro všechny a vytrvala. Dařilo se jí, i když nelegálně, vést společenství, věnovat se evangelizaci, pastorovat mládež, pořádat brigády a duchovní sjezdy. Kněží v rámci možností riskovali svoje funkce, platy, působení. Obětovali se pro své farníky a pro lidi, kteří to potřebovali. Dostávali se do situací, kdy museli hledat své místo, obhájit si svou víru a přesvědčení. Byli jak pastýři, kteří se nebáli chránit svá stáda. A i když sami mohli být zranění nebo na pochybách, jejich vůdcem a hybnou silou byl a stále je Hospodin.

Patřím ke generaci, která komunismus nezažila. Jako malá jsem napjatě poslouchala vyprávění rodičů a prarodičů. Jsem neskonale vděčná, že období komunistického režimu v minulém století má stále mnoho pamětníků, kteří jsou ochotni o něm podávat svědectví a vykreslovat tehdejší dobu a poměry. V této práci popsali pamětníci své příběhy zcela jedinečně. „Jedno je však všechny spojuje a tím je láska k Bohu, rozhodnutí se pro Boha a chuť předávat pravdy evangelia.“

A proč jsem se rozhodla právě pro toto téma? Důvodů je zde hned několik. Jsem sama věřící, vyrůstala jsem v křesťanské protestantské rodině, ale teprve před rokem a půl jsem se nechala pokřtít a rozhodla se kráčet v duchu římskokatolické církve. Proto se považuji za nováčka, který teprve hledá odpovědi na nezodpovězené otázky, kterých je mnoho. A právě téma kněží a jejich život bylo pro mě určitou výzvou a cestou k zodpovězení některých otázek. Představa spojení duchovna a historie mě velmi lákala a na práci jsem se k mému překvapení těšila. Jako tvor společenský jsem zvolila cestu orální historie a téměř se všemi narátory jsem se setkala osobně. Rozhovory se nesly v poklidné a dobré atmosféře a já se nestačila divit, jaké životní osudy a příběhy jednotliví pamětníci prožili. Byla to pro mě jedinečná možnost setkat

¹ Kancionál č. 928

se s kněžími známými i s těmi, kteří tolik známí nejsou a třeba díky této práci vstoupí jejich jméno a život do širšího povědomí. Každý setkání s pamětníkem bylo jedinečné a originální.

Cíle, obsah, metody a zdroje práce

Hlavním cílem předložené bakalářské práce je přiblížit životy šesti vybraných kněží, kteří působili zejména v období normalizace v totalitním Československu. Práce se zaměřuje na jejich životy, způsob evangelizace a překonávání překážek, kterým je režim zásoboval. V práci jsou příběhy zpracovány metodou orální historie autentické výpovědi pamětníků, kteří působili v oficiální církvi a i přes všechny problémy to nevzdali, nezlomila se jejich víra. Mým cílem je přiblížit a zmapovat každodenní život kněží, jejich přístup k totalitnímu režimu. Mezi mé stěžejní zdroje patří jednak vedené rozhovory, kniha od Stanislava Balíka, Jiřího Hanuše – **Katolická církev v Československu 1945 – 1989** a další knihy, které souvisí s církevní tematikou. Využívám také internetové zdroje, odborné internetové články, nahlédla jsem i do anglických knih a odkazů.

Bakalářská práce je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola krátce představuje metodu orální historie, která hraje hlavní roli ve zpracování praktické části bakalářské práce. V kapitole je vysvětlen pojem oral history a poté se zaměřuji na rozhovor a jeho jednotlivé fáze. Metoda orální historie mě velice zaujala, protože při ní je vyžadována určitá aktivita, je to práce a způsob bádání v terénu. Metodu jsem si vybrala jednak proto, že mě lákala osobní setkání s pamětníky pohybující se v katolických kruzích. Díky rozhovorům jsem dostala od vybraných pamětníků jedinečný příběh života. Se třemi respondenty jsem se osobně setkala. Rozhovor se nesl v příjemné atmosféře. Dva pamětníci kvůli své vyčerpání komunikovali pouze přes e-maily a jejich příběh mi poslali v písemném zpracování a s jedním knězem jsem vedla telefonický rozhovor kvůli jeho zhoršenému zdravotnímu stavu. Nakonec jsem k němu na faru přece jenom zajela a dostalo se mi pohoštění a nahlédnutí do soukromých sbírek fotografií a dokumentů. Všichni narátoři souhlasili s nahráváním rozhovorů. Sesbíraný materiál jsem přepsala, vytvořila medailonky a nakonec zanalyzovala. Některé rozhovory jsou přiložené v příloze.

Druhá kapitola, poněkud obsáhlejší, seznamuje s historickým kontextem doby. Historický přehled je uváděn od skončení druhé světové války. Zaměřuji se především na dění v Československu. V jednotlivých podkapitolách se věnuji významným událostem, které měnily situaci, ať už to byly volby v roce 1946, Gottwaldův komunistický převrat v roce 1948, nastolení diktatury a některé represe vůči obyvatelům, následné uvolnění v rámci

pražského jara a nakonec i samotná normalizace. Součástí této kapitoly jsou již sepsané církevní dějiny, které opět začínají rokem 1945. Je zde představeno, jak si v Československu stála církev, jak se jí dařilo obnovovat svou předválečnou činnost i to, jak byla režimem po roce 1848 umlčována. V jedné z podkapitol se věnuji Druhému vatikánskému koncilu, který se konal v letech 1962 – 1965 a na který byla vyslána delegace v čele s pozdějším biskupem Františkem Tomáškem. Nakonec se zabývám církevní politikou a jejími změnami, které přišli společně s nastolováním normalizace. Druhá kapitola je ukončena nástupem nového a radikálního papeže Jana Pavla II., který v lidech probudil opět touhu po svobodě.

V následující kapitole je jednotlivě představeno šest pamětníků, kteří v sedmdesátých a osmdesátých letech působili jako kněží v jednotlivých farnostech. Přesto, že má práce zahrnuje v názvu celé Československo, osobně jsem se zaměřila na kněze, kteří působili buď v pražské arcidiecézi, nebo v českobudějovické diecézi a poté v nově vzniklé plzeňské diecézi založené emeritním biskupem Františkem Radkovským v roce 1993. Vycházela jsem především ze získaných rozhovorů jednotlivých respondentů a také z knih Tomáše Kutila – **S Pánem Bohem se žije naplno a V Boží režii**. Jedním ze zdrojů se stala kronika kraslické farnosti, kde Monsignore Petr Fořt aktivně sepsal jednak svůj život, ale i život ve farnosti. Pamětníky mi pomohl vyhledat zaměstnanec plzeňského biskupství Jindřich Fencl. V práci je představen životní příběh Mons. Petra Fořta, P. Františka Kaplánka, Mons. Aleše Opatrného, Mons. Františka Radkovského, Mons. Emila Soukupa, Mons. Josefa Žáka.

V poslední kapitole jsou analyzovány rozhovory pamětníků. Jednotlivé výpovědi jsou srovnávány pomocí komparativní metody. Vycházím z rozhovorů, které mi poskytli respondenti. Díky jejich příběhům můžeme nahlédnout na dobu komunismu opět z jiného úhlu. Jak byli perzekuováni režimem, jaké mohli dostat sankce, jaká byla spolupráce s ostatními kněžími i s církevními tajemníky, se kterými nebylo vždy dobré pořízení. Nakonec všichni narátoři vzpomínají na dobu komunistického režimu s odstupem času.

1 Využití metod orální historie

V rámci své bakalářské práce vycházím z metod orální historie. Ráda bych se o ní krátce a stručně zmínila.

1.1 Pojem orální historie

Poměrně novodobé slovní spojení, jehož základ stojí na předávání důležitých informací mezi lidmi z generace na generaci prostřednictvím mluveného slova. Neboli orální historie je obraz lidské minulosti popsany vlastními slovy.² Pokud bychom chtěli pojem definovat přesněji, mohlo by to mít následující podobu: Jedná se o řadu propracovaných, avšak stále se vyvíjejících postupů, jejichž prostřednictvím se badatel v oblasti humanitních a společenských věd dobírá nových poznatků, a to na základě ústního sdělení osob, jež byly účastníky či svědky dané události, procesu nebo doby, které badatel zkoumá, či osob, jejichž individuální prožitky, postoje a názory mohou obohatit badatelovo poznání o nich samých, případně o zkoumaném problému obecně.³

Jedná se o jednu z výzkumných kvalitativních metod historiografie, kdy roste její nezastupitelnost ve výzkumu a je typická, že demokratizuje pojetí dějin. Jako metoda je využívána v nejrůznějších humanitních a společenskovědních oborech, jako například historie, antropologie, sociologie, právní věda, muzikologie,... Orální historie má tedy interdisciplinární charakter. Je technikou pro generování a uchovávání původních, historicky zajímavých informací – od osobních vzpomínek až po plánované nahrané rozhovory. Tato metoda dotazování se používá k uchování hlasů, vzpomínek a pohledů lidí v historii.⁴ Určitou předností oral history je zachycení a následná analýza individuálních prožitků a postojů. Pozornost je zaměřena zejména na tzv. bezdějinné vrstvy společnosti, více reflektuje tzv. malé dějiny (mikrohistorie), individuální prožitky, dějiny „psané zdola“, rozměr každodennosti apod.⁵

² VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. Orální historie a soudobé dějiny. ISBN 978-80-246-2931-5. s. 9

³ VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7285-089-1. s. 11

⁴How to Do Oral History | Smithsonian Institution Archives. Smithsonian Institution Archives [online]. Dostupné z: <https://siarchives.si.edu/history/how-do-oral-history>

⁵ VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7285-089-1. s. 16

Od ostatních věd se odlišuje tím, že pracuje zejména s lidskou pamětí. Dvě pamětní kategorie, které se navzájem ovlivňují a těžko je lze od sebe oddělit – individuální a kolektivní paměť. Kolektivní paměť se vztahuje k sociálním rozměrům lidského vzpomínání a individuální paměť je veskrze podmíněná, strukturovaná a závislá na paměti různých kolektivů (rodina, sociální třídy).⁶

Faktem zůstává, že orální historie je stará jak historie sama. Avšak kolébkou oral history a jejího směru bádání se stala Severní Amerika. A i přes původní nepřesnost se nakonec termín ujal. Čeští historikové se pokoušeli navrhnout některé alternativní termíny jako „vyprávěné dějiny“ nebo „mluvená historie.“ Nakonec se shodli na konsenzu upraveného sousloví orální historie.

1.2 Rozhovor⁷

Rozhovor je jedna z nejstarších forem provozu evropské kultury.⁸ Díky této metodě mohou vznikat v rámci interview nové prameny. Pro mnohé znamená více než jen popis dějin, je v něm obsažena konstrukce, která je odvoditelná z koncepce psaných dějin. Proto se každý rozhovor stává jedinečným zážitkem, který má své kouzlo dané prací v terénu. Patří v metodice orální historie mezi nejdůležitější. Během rozhovoru vzniká mezi tazatelem a narátorem specifický vztah. Můžeme to vnímat tak, že rozhovor je záměrně rozšířen a prohlouben historickým poznáním konkrétního období, tématu nebo události. Předpokladem kvalitního příběhu je důvěra mezi tazatelem a narátorem a zároveň kvalitní interview by se mělo co nejvíce přibližovat nenucenému rozhovoru.⁹ Realizovaný kvalitní rozhovor je brán jako první předpoklad dalšího postupu.

1.2.1 Fáze přípravy rozhovoru

Na začátku každého projektu by měl být vytyčen hlavní cíl a postupné kroky, které povedou k realizaci projektu. Metody orální historie mohou být časově náročné někdy i nákladné. Je proto nezbytné si rozvrhnout finanční plán a zjistit aktuální stav svých možností. Omezenost finančních prostředků může negativně ovlivňovat původní cíle.

⁶ VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. Orální historie a soudobé dějiny. ISBN 978-80-246-2931-5. s. 108

⁷ Používá se také anglický ekvivalent interview

⁸ PECKOVÁ, Barbora, RAJLOVÁ, Lucie, PEŠEK, Jiří. *Historie zrozená z rozhovoru: interview ve výzkumu soudobých dějin*. Vydání I. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2018. ISBN 978-80-7571-016-1. s. 7

⁹ VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7285-089-1. s. 85

Dalším krokem orálněhistorického projektu je, že se pokusíme zjistit co nejvíc o zkoumaném tématu z jiných dostupných zdrojů¹⁰ (knihoven, dobových brožur, výročních zpráv, archivů, soukromých sbírek apod.) Je kladen velký důraz na přípravu tazatele (zájemce o historii, historik, student historie), jelikož tazatel by se měl orientovat v historii zkoumaného období, prostředím či termíny a hesly. Mimo jiné je také na místě zjistit o narátorovi potřebné informace, které nás mohou předem zasvětit do jeho/jejího života o který se zajímáme. Po pečlivé přípravě je nezbytné sestavit si seznam otázek, které by měly být konkrétní i otevřené. Nemusíme pak sledovat tento seznam přesně, další otázky vzniknou v průběhu rozhovoru, ale zajistíme si tak pevnou strukturu a soudržnost rozhovoru.¹¹ Pokud není podceňena pečlivá domácí příprava, můžeme tak projevit úctu k narátorovi a zdůraznit jeho důležitost. Výsledkem získáme upřímnější a hloubavější rozhovor. Za následek pak je nalezení nových informací, které povedou k historickému poznání.

U všech váhajících tazatelů nebo na přání samotného pamětníka je doporučen přípravný rozhovor. Jedná se o schůzku, týden nebo den předem, kde si můžeme vše vyzkoušet, domluvit, připravit, získat informace o narátorovi a případně se zbavit rozpaků. Přípravný rozhovor by měl být krátký, neměl by být již počátkem vlastního rozhovoru. Zkušenosti a detaily jsou žádány až při nahrávaném rozhovoru.¹²

Mezi poslední fázi v přípravě kvalitního rozhovoru je výběr místa konání, dohodnutí se na přibližné délce rozhovoru a v neposlední řadě zvolení vhodné techniky. Prostorem pro rozhovor je místo, kde se narátor cítí co nejvíce uvolněný s minimálním hlukem v pozadí. Většinou je to doma nejlépe v obývacím pokoji. Vzhledem k nepředvídatelnosti prostředí by však měl být tazatel flexibilní a připravený na to, že sezení bude zkráceno, přerušeno nebo případně dlouhé, pokud s tím obě strany souhlasí.¹³ K výbavě správného tazatele, badatele patří kvalitní nahrávací zařízení – mikrofón popřípadě kamera. Je potřeba se také připravit na případné problémy a zajistit tak například zásobní nosič, zásobní baterii. Avšak i přes všechna

¹⁰VANĚK, Miroslav, MŮCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. Orální historie a soudobé dějiny. ISBN 978-80-246-2931-5. s. 134

¹¹Memo: časopis pro orální historii = oral history journal. Olomouc: ViaCentrum, 2011-. ISSN 1804-753X.s. 10

¹²VANĚK, Miroslav, MŮCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. Orální historie a soudobé dějiny. ISBN 978-80-246-2931-5. s. 145

¹³Best Practices | Oral History Association. [online]. Copyright © Copyright 2022 Oral History Association [cit. 21.02.2022]. Dostupné z: <https://www.oralhistory.org/best-practices/>

případná opatření může technika občas selhat. Nezbyvá než se omluvit, poděkovat a snažit se o smlouzení dalšího termínu.¹⁴

¹⁴ Tamtéž. s. 147

2 Historický kontext doby aneb co předcházelo normalizaci

Po ukončení druhé světové války proběhly v Československu první poválečné volby, které se uskutečnily v květnu v roce 1946 a pro Komunistickou stranu přinesly zisk čtyřiceti procent hlasů. Komunisté se dostali poprvé v historii do vlády Československé republiky. Do čela vlády byl jmenován komunist Klement Gottwald. Jeho jmenování se stalo jedním z posledních kroků k závěrečné likvidaci demokracie. Po volbách až do roku 1948 byl parlament znám jako Ústavodárné Národní shromáždění republiky Československé. Jeho jedinou komorou byla poslanecká sněmovna, která sčítala tři sta poslanců.

2.1 Nástup komunistické strany a diktatury v Československu

Známý únorový převrat byl vyvrcholením sílící snahy Komunistické strany Československa a úplné mocenské ovládnutí státu.¹⁵ V posledním únorovém týdnu ministr vnitra Václav Nosek (KSČ) odvolal nekomunistického ředitele policie a nahradil jej komunistou. Tehdy se šestadvacetičlenná vláda premiéra Klementa Gottwalda skládala z devíti komunistů, čtyř lidovců, čtyř národních socialistů, tří sociálních demokratů, čtyř zástupců slovenské Demokratické strany a dvou nestraníků.¹⁶ Ministři se rozhodli podat demisi. Tímto gestem se snažili donutit komunisty, aby se podřídili vládě. Pokusili se vyvolat krizi, aby byla jmenována úřednická vláda, a byly vypsané předčasné volby. Prezident Edvard Beneš se zpočátku zdráhal demisi přijmout, ale po nátlaku komunistů to 25. února 1948 učinil a zároveň jmenoval nové ministry navržené Komunistickou stranou Československa. Předseda komunistů Klement Gottwald tak mohl oznámit „vítězství pracujícího lidu“ a další vývoj v Československu již nezadržitelně směřoval k nastolení komunistické diktatury. Etapa, která započala tzv. „Vítězným únorem“ a skončila až na podzim roku 1989 „sametovou revolucí.“¹⁷ Prezident Beneš nakonec v roce 1948 abdikoval a krátce na to zemřel. Novým prezidentem se stal Klement Gottwald.

2.2 Upevňování lidové vlády

Po tzv. „Vítězném únoru“ se rozběhly ve všech společenských organizacích a státních strukturách hromadné čistky. Na nějaký čas zůstaly státní hranice ještě otevřené, toho také využilo mnoho lidí k útěku ze země. Představitelé nekomunistických sil, kteří zůstali v zemi,

¹⁵[online]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1463080-unor-1948-znamenal-nastup-komunisticke-diktatury-v-ceskoslovensku>

¹⁶[online]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1463080-unor-1948-znamenal-nastup-komunisticke-diktatury-v-ceskoslovensku>

¹⁷ [online]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1463080-unor-1948-znamenal-nastup-komunisticke-diktatury-v-ceskoslovensku>

postihly tvrdé represe. Nejznámějším procesem bylo údajné spiknutí proti republice v čele s poslankyní za národní socialisty Miladou Horákovou. Ta byla se třemi dalšími odsouzena k trestu smrti. Tento rozsudek zahájil další sérii politických procesů.¹⁸ Mezi pronásledované patřili příslušníci vojenského odboje nebo vojáci ozbrojených sil, kteří působili například v zahraničí. Terčem komunistů se záhy stala rovněž náboženská společnost, především katolická církev. Samotnému tehdejšímu pražskému arcibiskupovi Josefu Beranovi nařídili komunisté domácí vězení a později došlo k jeho internaci. Postupně omezovali katolický tisk, výuku náboženství ve školách, pořádání poutí, atd. V roce 1950 se uskutečnila akce „K“, ve které došlo k likvidaci všech mužských řádů a o několik měsíců později k likvidaci ženských klášterů (název akce „Ř“). Postihnuta byla i řeckokatolická církev a svědkové Jehovovi.

V únoru 1949 byla vyhlášena kolektivizace vesnice, ve které komunisté narazili na odpor rolníků. Nasadili proti vzbuřencům různé formy represí. Tisíce dcer a synů postihlo vyloučení z vysokých škol, vystěhování z domovů, finanční tresty, umístění do táborů nucených prací a do pomocných technických praporů, kde pracovali mj. v dolech.¹⁹ Během několik let se začalo se zatýkáním i samotných aktivistů komunistické strany. Hlavním obžalovaným se stal komunista Rudolf Slánský, který byl v monstrprocesu obviněn a následně odsouzen k smrti.

Docházelo k celostátním protestům, rozvinula se společenská krize a sílila nespokojenost obyvatel. K impulsům změn patřila smrt sovětského diktátora Josifa Stalina a Klementa Gottwalda v roce 1953 nebo plánovaná měnová reforma. V březnu 1953 se ujal funkce předsedy KSČ Antonín Novotný a byl vyhlášen tzv. „*nový kurz*.“ K překonání krize v roce 1956 pomohla náprava životních podmínek a posílení funkce Antonína Novotného ve straně. Od listopadu 1957 zastával Antonín Novotný funkci prezidenta státu. Pro komunistické diktatury byl zlomový rok 1956, kdy na XX. sjezdu komunistické strany Sovětského svazu Nikita Sergejevič Chruščev odsoudil stalinské zločiny a zavedl nové principy ideologického jazyka.

¹⁸ DANIÈL', Alexanr, GLUZA, Zbigniew. ed. *Slovník disidentů: přední osobnosti opozičních hnutí v komunistických zemích v letech 1956-1989*. Přeložila ŠUSTROVÁ, Petruška. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2019. ISBN 978-80-88292-11-1. s. 83

¹⁹Tamtéž, s. 85

2.3 „Uvolnění“ v 60. letech a pražské jaro

Ústřední výbor Komunistické strany Československé se rozhodl v roce 1960 změnit název státu. Z Československé republiky na Československou socialistickou republiku.²⁰ Na počátku šedesátých let došlo v ekonomické sféře ke zhoršení hospodářské situace a vedení KSČ se pokusilo hledat nová řešení. Otevřené tematické debaty zahájily liberalizaci, která se časem dotkla také oblasti vědy a umění. První polovina šedesátých let je spjata s odstraňováním tzv. „*kultu osobnosti*“ – byl zbourán Stalinův pomník či Gottwaldovo mauzoleum.

Zřídila se mimo jiné speciální komise ÚV KSČ, jenž měla za cíl prověřit procesy mezi lety 1948 až 1954 zaměřené proti odsouzeným příslušníkům komunistické strany. Reformní změny začaly probíhat od roku 1968. Počátečním podnětem se stalo jmenování Alexandra Dubčeka prvním tajemníkem, tím začal proces změn, kterému se později začalo říkat „*pražské jaro*.“ Prezident Antonín Novotný se v březnu vzdal svého úřadu a zvolen byl tehdejší ministr obrany Ludvík Svoboda. Na zasedání ÚV KSČ byl v prvních dubnových dnech přijat akční program, který měl reformovat dosavadní fungování státu a zaručit postupnou demokratizaci. Rostoucí státní podpora vědy umožnila společně s uvolněním cenzury bezpříkladný rozmach vědeckého a obecně intelektuálního transferu.²¹ Obyvatelé si dodávali odvahy a pokračovali se změnami, například došlo k obrození náboženského života či obnovení společenských organizací (Sokol, skaut). Avšak komunistická propaganda SSSR nebyla s rozvolněním v ČSSR spokojená, sovětské vedení označilo situaci za kontrarevoluci. Na konci července roku 1968 se uskutečnilo zasedání zástupců pěti zemí Varšavské smlouvy. Jednali o situaci v ČSSR a o poslední šanci k navrácení pořádku v zemi. Devatenáctého srpna dostaly armády pěti států rozkaz související se zahájením operace Dunaj. V noci z 20. na 21. srpna překročily invazní jednotky čs. státní hranice.²² Skončila tak šťastná léta budování komunismu s lidskou tváří.

²⁰DANIĚL', Alexandr, GLUZA, Zbigniew. ed. *Slovník disidentů: přední osobnosti opozičních hnutí v komunistických zemích v letech 1956-1989*. Přeložila ŠUSTROVÁ, P. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2019. ISBN 978-80-88292-11-1. s. 87

²¹KOLÁŘ, Pavel, PULLMANN, Michal. *Co byla normalizace?: studie o pozdním socialismu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2016. ISBN 978-80-87912-62-1. s. 148

²²DANIĚL', Alexandr, GLUZA, Zbigniew. ed. *Slovník disidentů: přední osobnosti opozičních hnutí v komunistických zemích v letech 1956-1989*. Přeložila ŠUSTROVÁ, Petruška. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2019. ISBN 978-80-88292-11-1. s. 89

3 Normalizace

Situace v ČSSR na počátku 70. let byla ve znamení likvidace výsledků obrodného procesu a obnovy sovětského systému²³ neboli opětovný návrat komunistické diktatury. Nezpochybnitelná zůstávala vůdčí úloha KSČ. Začala postupná likvidace zbytků pražského jara, například rušení svazů vysokoškoláků nebo rozpuštění redakcí časopisů, které nebyly přijaty režimem a znovu zavedená cenzura. Celé normalizační období se vyznačuje tím, že státní teror používal „jemnější“ metody a mířil cíleně na vybrané jednotlivce či skupiny obyvatelstva, nikoliv na celou společnost. Přetrvával však prvek násilného postupu vůči politickým činitelům.²⁴ S normalizací přišly hromadné čistky v armádě i v komunistických řadách. Vyloučen ze strany byl Alexandr Dubček, jeden z představitelů pražského jara. Vystřídán byl Gustavem Husákem. Od dubna 1969 do prosince 1987 byl generálním tajemníkem ÚV KSČ a v letech 1975 – 1989 rovněž prezidentem Československé socialistické republiky.²⁵ V Československu vzrůstal u obyvatel strach z okupace. Lidé se pokoušeli o opoziční činnost, ale byli poměrně rychle příslušníky Státní bezpečnosti rozprášeni. Podstatně slabší opoziční hnutí bylo na Slovensku. Avšak během poloviny osmdesátých let sílilo hnutí na obranu katolické církve a svobody vyznání.²⁶ Potlačení pražského jara přimělo mnoho obyvatel k emigraci.

3.1 Znormalizované ČSSR v letech 1978 – 1985

Komunisté mohli v polovině sedmdesátých let oznámit úspěch normalizační politiky. Normalizační období bývá zpravidla charakterizováno jako „šedivé“, „neměnné“, „strnulé“ apod. Normalizace ovšem představuje různé „*odstíny šedi*.“²⁷ Druhá polovina sedmdesátých let představovala vrchol normalizačního období. Mezi všeobecné ambice komunistické strany bylo získat všechny složky společnosti, struktury a vyřešit problémy a otázky. Velkým překvapením pro komunistickou stranu se stal dokument Charta 77, který vyvolal na mnoha úrovních ostrou reakci. Stal se nejvýznamnějším vyjádřením nesouhlasu s působením komunistického režimu od roku 1970. Vyvrcholil mj. tzv. „*akcí Asanace*.“ Akce Asanace

²³Život v normalizaci – My jsme to nevzdali. My jsme to nevzdali. [online]. Dostupné z: <https://www.myjsmetonevzdali.cz/temata/normalizace-a-disent/zivot-v-normalizaci/>

²⁴PETRÁŠ, Jiří, SVOBODA, Libor. ed. *Znormalizováno: Československo v letech 1978-1985*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2020. ISBN 978-80-88292-75-3. s. 123

²⁵ Tamtéž, s. 167

²⁶DANIĚL, Alexandr, GLUZA, Zbigniew. ed. *Slovník disidentů: přední osobnosti opozičních hnutí v komunistických zemích v letech 1956-1989*. Přeložila ŠUSTROVÁ, Petruška. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2019. ISBN 978-80-88292-11-1. s. 93

²⁷PETRÁŠ, Jiří, SVOBODA, Libor. ed. *Znormalizováno: Československo v letech 1978-1985*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2020. ISBN 978-80-88292-75-3. s. 10

proběhla v letech 1977 – 1984. Cílem Státní bezpečnosti bylo vystěhování chartistů. Donucování bylo realizováno širokou paletou metod formálního i neformálního nátlaku, včetně fyzického násilí a nejrůznějších způsobů vydírání.

Ekonomická stránka státu byla pevně držena režimem do poloviny osmdesátých let. Poslední ekonomická reforma byla již provedena pod vlivem sovětské perestrojky a od poloviny osmdesátých let se kontrolní činnost komunistické strany oslabil. Systémová proměna komunistického režimu v Československu byla pozvolná, avšak výrazná. S iniciovanými změnami M. S. Gorbačova v SSSR se režim od poloviny osmdesátých let dále uvolňovala.

3.2 Katolická církev v Československu

Na konci druhé světové války stála katolická církev v Čechách na straně vítězů. Na Slovensku docházelo k určitému pnutí mezi církví a státem. Komunistická strana odsuzovala církev, zejména kvůli skončené etapě tzv. „*Slovenského štátu*.“ Rány, které církvi okupace uštědřila, se postupně hojily. Velkou roli hrála relativní svoboda katolického tisku a to až do komunistického únorového převratu. I přes proticírkevní kampaň, nebyli věřící pro své vyznání a náboženské přesvědčení diskriminováni.

„*Nepociťoval jsem konflikt, nějak to existovalo vedle sebe.*“²⁸ Vzpomíná Monsignore Aleš Opatrný.

Jednou z klíčových úloh hrály a stále hrají v římskokatolické církvi posty biskupů. Biskup na svém postu získává celou řadu pravomocí. Po druhé světové válce nebyly v Československu biskupské stolce plně obsazeny. V listopadu 1946 se novým pražským arcibiskupem stal dosavadní rektor pražského bohosloveckého semináře a profesor pastorální teologie Josef Beran, který měl za sebou tři roky strávené v koncentračních táborech Terezín a Dachau.²⁹ Slavnostní biskupské svěcení se poté konalo i se zástupci vlády a s předsedou komunistické strany Klementem Gottwaldem 8. prosince 1946 v chrámu sv. Víta v Praze. Po volbách v květnu 1946 hráli komunisté „*dvoji hru*“ proti věřícím a demokraticky smýšlejícím občanům. Na jednu stranu se přičiňovali svou domnělou demokratičností, na straně druhé se však snažili zkompromitovat každého, kdo nesouhlasil s politickou ideologií a nekráčel s nimi k jejich politickým cílům.

²⁸KUTIL, Tomáš. *S pánem Bohem se žije naplno*: Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2020. ISBN 978-80-7566-189-0. s. 12

²⁹DOLEŽALOVÁ, Markéta. ed. *Katolická církev v Československu: kardinál Josef Beran a jeho doba*. Praha: Katolický týdeník, 2020. ISBN 978-80-86615-61-5. s. 261

„Církev v českých zemích měla určitou předtuchu, že ji nezbyvá mnoho času ke svobodné činnosti a přešla do duchovní ofenzívy. Na různých místech v Čechách a na Moravě se konala duchovní cvičení, náboženské a katechetické kurzy, prázdninová setkání mládeže. Na školách vznikali kroužky Katolické akce, které charakterizovala spontánnost, touha po duchovním životě a prohloubení náboženských vědomostí. Podobně a ještě v hojnější míře tomu bylo na Slovensku.“³⁰

Komunistické straně se nelíbilo, že docházelo k určitému sbratřování se mezi českými a slovenskými katolíky. Cítili se ohroženi. Přesto však vznikala a postupně rostla spolupráce na nejvyšší úrovni a osobní přátelství mezi českým a slovenským katolicismem.

I v církevním světě byl pro mnohé věřící zlomový rok 1948. Komunistická strana o mír neusilovala, naopak, rozhodla se jít cestou ruských bolševiků. V té době už měla zcela vše ve svých rukou. Onoho osudného rána 25. února 1948 zazněla slova arcibiskupa Josefa Berana v demokratickém tisku. Svůj článek uvedl vzkazem od anonyma: *Nemlč, arcibiskupe! Nesmíš mlčet!* A otázkou, zda má ještě smysl něco říkat, vždyť *laviny řítící se nezadržíš!* Když si otázku sám zodpověděl tak, že má anonym pravdu, že nesmí mlčet, promluvil: *„Vzpamatujte se! Víím, že nechcete rozdmýchovat bratrovražedné boje, ale takto se jim nevyhnete. Zamyslete se nad svou odpovědností! Udržujte právní řád!(...)Právní cestou se dosáhne trvalejších reforem, i těch nejradikálnějších!“*³¹ Bylo však pozdě. Ten den začala na čtyřicet jedna let diktatura komunistické strany. Komunisté si však s katolickou církví nevěděli příliš rady. Bez většího úspěchu si ji pokoušeli podmanit jak po dobrém tak i po zlém. Rozhodli se získat ji na svou stranu a zreformovat. Církev dostala první úder, když došlo k likvidaci katolického tisku. *„Již dva dny po převzetí moci, zastavili komunisté vydávání většiny českých a slovenských periodik.“*³² Ideologie režimu byla v podstatě protikřesťanská. Zanedlouho byla římskokatolická církev režimem považována za nepohodlnou a společensky nepřijatelnou. Církev a samotní kněží či představitelé duchovního života byli neustále v situaci ohrožení, ať už to znamenalo neustálý dohled, šikanu, pronásledování, zatýkání. V polovině roku 1949 nabyl vztah státu vůči církvi likvidační ráz. Stát nejen že nechtěl jednat s Vatikánem, ale poté, co viděl marnost svých snah, možnost domluvy s biskupy zavrhl. Ještě v průběhu roku 1949 připravil komunistický režim nové zákony o církvi, které měly definitivně podřídít církev

³⁰VAŠKO, Václav. *Dům na skále, církev zkoušená*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-7192-891-7. s. 25

³¹ Tamtéž. s. 68

³²VAŠKO, Václav. *Neumlčená II: kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*. Praha: Zvon, 1990. ISBN 80-7113-035-4.s.13

státu. Rok 1950 byl zlomovým a rozhodujícím rokem pro církev, která zůstala po rozsáhlé činnosti komunistů ochrnutá a umlčená. I přes to, že se režimu podařilo zasadit mnoho těžkých ran, čeští katolíci se vnitřně upevnili a vytrvali. „*Církev padesátých a šedesátých let však měla ještě i jinou tvář – tvář vězněných kněží a laiků. (...) Právě jejich zkušenost, spolu s následující koncilní obnovou, vedla k tomu, že v další etapě, v sedmdesátých a osmdesátých letech, uměla církev žít i jinde než v kostele, např. ve společenstvích věřících v soukromých bytech. To v letech padesátých a šedesátých, s řídkými výjimkami, ještě neuměla.*“³³

3.2.1 Československo na Druhém vatikánském koncilu (1962-1965)

Obecným pojmem koncil se označuje shromáždění představitelů církve, kteří jednají o otázky církve a víry.³⁴ Druhý vatikánský koncil se stal v moderních dějinách katolické církve přelomovým okamžikem a je považován za jednu z nejdůležitějších událostí 20. století. Ekumenický koncil se rozhodl svolat, po více než sto letech, tehdejší papež sv. Jan XXIII. na 11. říjen 1962. Necelý rok po vyhlášení koncilu papež Jan XXIII. zemřel a jeho nástupcem byl jmenovaný papež Jan VI. Během tří let se shromáždění zúčastnilo více než 2500 biskupů z celého světa, kteří jednali a vytvářeli nové provozní zásady pro římskokatolickou církev. Ze čtyř zasedání vzešlo celkem šestnáct dokumentů, které se staly základem pro církev, jakou známe dnes. „*Druhý vatikánský koncil byl vytvořen, aby pomohl aplikovat Kristovy pravdy do moderního života. 20. století přineslo světovým občanům nový způsob života a velké změny, jako byla druhá světová válka, měly obrovský dopad i na ty nejmenší komunity. (...) Církev se nyní jevila jako příliš přísná a nemilosrdná pro svět poskvrněný válkou, takže nebyla způsobilá vládnout modernizované společnosti. Jan XXIII to viděl a snažil se s tím bojovat.*“³⁵

Na Druhý vatikánský koncil a jeho zasedání v bazilice svatého Petra bylo pozváno mnoho koncilních biskupů, ale řada z nich žila v nedemokratických státech, a proto byla jejich účast znemožněna. Mezi takové státy patřila tehdejší Československá socialistická republika. Ta nebyla v šedesátých letech, kdy se koncil konal, po stránce náboženské a církevní v ne příliš standardní situaci. Katolická církev byla organizačně zlomená. V prostředí nedemokratického režimu měla na koncilní ustanovení podstatný vliv státní moc jakožto síla vymezující prostor. Režim se snažil omezovat a regulovat postoje domácí katolické církve vůči koncilu. Snažil se

³³VAŠKO, Václav. *Neumlčená II: kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*. Praha: Zvon, 1990. ISBN 80-7113-035-4, s. 40

³⁴Druhý vatikánský koncil změnil katolickou církev / Christnet.eu – zpravodajství, názory, teologie, kultura. Magazín Christnet.eu – zpravodajství, názory, teologie, kultura [online]. Dostupné z: https://www.christnet.eu/clanky/5637/druhy_vatikansky_koncil_zmenil_katolickou_cirkev.url

³⁵What is Vatican II?. Vatican Tours from €59 | Best Vatican City Tours & Day Trips [online]. Copyright © Copyright 2022 [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: <https://www.vaticancitytours.it/blog/what-is-vatican-ii/>

usměrňovat složení a působení koncilní delegace, kde nemalou roli hrála osobní historie jednotlivých delegátů.³⁶ Například arcibiskup Josef Beran byl internován bez soudu. Do poslední chvíle nebylo jasné, zda Československo vyšle některé ze svých biskupů. Řada biskupů musela pozvání odmítnout z důvodu, že postrádala souhlas pro duchovní správu. Do Říma na koncil nakonec přicestovala delegace složená z biskupů, jako byl František Tomášek, Ambróz Lazík³⁷, Eduard Necsey a jejich doprovodu,³⁸ který se skládal převážně ze spolupracovníků Státní bezpečnosti. Vůči této československé delegaci však panovala určitá nedůvěra, jelikož v delegaci byli přítomní někteří duchovní, kteří kolaborovali s režimem. Důležitou roli a důvěru od státu dostal právě biskup František Tomášek, který působil v Moravské Huzové jako administrátor. Byl označen za biskupa s „*občasným státním souhlasem*“, který nesměl v Československu veřejně vystupovat jako biskup, ale v Římě ano.³⁹ František Tomášek se do diskuzí ve Vatikánu aktivně zapojil. Měl také co říci, například o ekumenické práci, významu modlitby, otázce jednoty, která zaujala a byla kladně hodnocena především mezi pravoslavnými. Byla vyřešena situace týkajícího se Josefa Berana, který sice směl odjet do Říma a být jmenován kardinálem, ale bez eventuality vrátit se zpět.

*„Mezi Vatikánem a naší komunistickou vládou bylo dohodnuto, že tedy pan kardinál/arcibiskup Beran přejde do Říma, půjde z republiky, protože oni se ho báli, nejradši by s ním udělali proces, ale měli strach, že by to nedopadlo, protože to byl muž velice silný. A výsledek byl teda, že ho převezli do Vatikánu. Bylo to začátkem roku 1965. Přijel tam v lyžařských botách k velkému podivu všech, protože nic jiného neměl. To vše mělo důsledek. Vatikán se dohodl s naší vládou, že do Prahy bude moci přijít biskup a to opravdu přišel, biskup Tomášek.“*⁴⁰ Vzpomíná na události vatikánského koncilu emeritní biskup František Radkovský.

3.2.1.1 Důsledky Druhého vatikánského koncilu v obnově církve

Vatikánský koncil přinesl celou řadu nových přístupů, pohledů a změn. V Československém prostředí nemohly být až do roku 1968 aplikovány. Aplikace byla znesnadňována a zneužívána kolaborantským složením uvnitř církve. Sdružení katolických duchovních se

³⁶BALÍK, Stanislav., HANUŠ, Jirí. *Letnice dvacátého století: druhý vatikánský koncil a české země*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012. ISBN 978-80-7325-268-7. s. 19

³⁷Slovenský biskup, 1897-1969

³⁸DOLEŽALOVÁ, Markéta. ed. *Katolická církev v Československu: kardinál Josef Beran a jeho doba*. Praha: Katolický týdeník, 2020. ISBN 978-80-86615-61-5. s. 368

³⁹Tamtéž.s. 377

⁴⁰Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Františkem Radkovským, knězem, prvním biskupem plzeňské diecéze v Karlových Varech dne 30.10. 2021

nazývalo *Pacem in terris*. Latinský pojem byl zneužit z encykliky *Pacem in terris* vydané papežem Janem XXIII. a adresované lidem dobré vůle.

Jak uvádí pamětník Mons. Emil Soukup, který měl o nepřátelích jasno: „*Já bojoval proti Pacem in terris.*“⁴¹

Naproti tomu došlo k určitému rozvolnění a zpřístupnění aktivního křesťanského života. Šlo jen o krátkou, přesto důležitou dobu. Internovaní biskupové se mohli chopit opět svých úřadů a funkcí. Byl částečně obnoven tisk, výuka náboženství nebo obrození řeckokatolické církve. Církev na nic nečekala a využila příležitostí, které ji situace nabízela.⁴²

3.2.2 Církevní politika v 70. letech

Na začátku sedmdesátých let se mohlo zdát, že stát slavil svou převahu nad církví. Komunistický režim chtěl odstranit pozůstatky pražského jara právě nastolením normalizace, která vyžadovala zreformování veškerých sfér života. V oblasti politické či společenské se to dařilo celkem rychle, normalizace v církvi měla určité zpoždění. V dubnu 1970 byla připravena koncepce nové církevní politiky, jež se začala prosazovat i v církevních strukturách, aktivitách a došlo k legalizaci nových diskriminačních opatření vůči církvím.⁴³ Byly zahájeny pohovory s různými představiteli jednotlivých církví, režim se snažil pomocí nátlaku změnit jejich postoje k pražskému jaru a zamezit jim aktivní činnost ve společenském a politickém životě. „*Po stabilizaci začal režim politicky vynucovat, aby náboženství bylo ve společnosti zahánáno do kouta a mělo pokud možno minimální vliv. V této situaci církevní hierarchie lavírovala mezi vyjadřováním odporu či nevole vůči utahování šroubů a mezi konformním přitakáním posrpnovým poměrům.*“⁴⁴ Komunisté chtěli navrátit církve jen do prostředí sakristie a kostela. Normalizační režim zpřísnil udělení státního souhlasu k duchovenské činnosti. Byla zakázána činnost mužských řeholí, bylo ztíženo přihlašování dětí na náboženskou výuku, byly rozehnané existující komunity nebo již opět nebylo možné přijímat laiky na Cyrilometodějskou bohosloveckou fakultu v Litoměřicích.⁴⁵ Život

⁴¹ Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Emilem Soukupem, knězem v Plzni dne 13. 12. 2021. Celý rozhovor viz. Příloha 3

⁴²BALÍK, Stanislav, HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 978-80-7325-130-7. s. 45

⁴³ DEMEL, Zdeněk. *Pod dohledem církevních tajemníků: omezování činnosti katolické církve v Československu 1945-1989 na příkladu jihočeského regionu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. *Historia ecclesiastica*. ISBN 978-80-7325-170-3. s. 130

⁴⁴S normalizací žijeme i teď - Katolický týdeník. Katolický týdeník [online]. Copyright © [cit. 27.03.2022]. Dostupné z: <https://www.katyd.cz/clanky/prilohy/perspektivy/s-normalizaci-zijeme-i-ted.html>

⁴⁵DEMEL, Zdeněk. *Pod dohledem církevních tajemníků: omezování činnosti katolické církve v Československu 1945-1989 na příkladu jihočeského regionu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. *Historia ecclesiastica*. ISBN 978-80-7325-170-3. s. 131

duchovních byl výrazně ztížen činností tzv. církevních tajemníků, kteří měli v podstatě veškerou moc nad životem v církvi. Tito úředníci pravidelně kontrolovali mše svaté, povolovali církevní akce, mohli rozhodovat o rozpočtu farností. K úspěchu si připsal režim také to, že zabránil konání se veřejných akcí či dosáhli odchodu silných osobností - Mádra, Zvěřiny a Boušeho z postu pedagogů bohoslovecké fakulty v Litoměřicích.⁴⁶

V roce 1974 zemřel kardinál Štěpán Trochta a atmosféra v církvi nebyla příliš příznivá. Administrátor František Tomášek byl v roce 1977 jmenován kardinálem a následně i pražským arcibiskupem. Během první poloviny sedmdesátých let došlo mimo jiné k vysvěcení nových biskupů, z nichž někteří se angažovali ve Sdružení katolických duchovních Pacem in terris a přísluhovali režimu. Byly také uvedeny v soulad diecézní hranice se státními a vznikla nová církevní provincie na Slovensku.⁴⁷

Velké změny v církvi a v její politice přišly symbolicky s rokem 1978, kdy 16. října konkláve zvolila nového papeže - polského kardinála Karola Wojtylu, který přijal jméno Jan Pavel II. Nová volba papeže vyvolala v zemích sovětského bloku velké překvapení a jisté znepokojení. Papež Jan Pavel II. se stal tvůrcem otevřené politiky, která dávala důraz na lidská práva a svobodu. Volba nové hlavy katolické církve přispěla ke konci sedmdesátých let v ČSSR k vyburcování duchovního života, na kterém se účastnili především mladí lidé. Papež se vytrvale a soustavně snažil o duchovní obnovu společnosti v Evropě. Zvýrazňoval křesťanské tradice, podporoval úctu k národním patronům, kanonizaci Anežky České, podporoval velké náboženské oslavy a poutě.⁴⁸ Bezpečnostní orgány se pokoušeli zamezit aktivaci církve a navazování kontaktů se zahraničními centry. Odpor režimu symbolizoval kardinál Tomášek, kterého se snažili prorežimní instituce zdiskreditovat. „*Vzrůstající prestiž pontifikátu papeže Jana Pavla II. měla bezpochyby vliv na obnovující se sebedůvěru a rozhodnost české katolické hierarchie, zejména pražského arcibiskupa Tomáška,(...) Silná osobnost nového papeže se projevila po roce 1978 rovněž v československo – vatikánských vztazích, kdy ústupky ve vyjednávání začal dělat stát, nikoliv církev.*“⁴⁹

⁴⁶DEMEL, Zdeněk. *Pod dohledem církevních tajemníků: omezování činnosti katolické církve v Československu 1945-1989 na příkladu jihočeského regionu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. *Historia ecclesiastica*. ISBN 978-80-7325-170-3. s. 132

⁴⁷BALÍK, Stanislav, HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 978-80-7325-130-7. s. 52

⁴⁸PETRÁŠ, Jirí, SVOBODA, Libor. ed. *Znormalizováno: Československo v letech 1978-1985*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2020. ISBN 978-80-88292-75-3. s.246

⁴⁹Tamtéž. s. 267

4 Životní osudy kněží

Práce a činnost kněží nebyla v době komunismu příliš vítaná. Režim se snažil omezit činnost katolické církve na minimum a postupně od sedmdesátých let znovu utahoval šrouby. Kněží byli odsouváni na periferie farností, pronásledováni, někteří i vyslýcháni či zbaveni státního souhlasu. Strach tu hrál stále stěžejní úlohu. Velkou roli hrála v sedmdesátých letech spolupráce a jednotnost kněží, kteří se navzájem podporovali a snažili se hlásat radostnou zprávu, kterou lidé v této době „šedi“ potřebovali slyšet mnohem více. Byla potřeba dát lidem aspoň kapku naděje a posilovat jejich víru. Lidem byla sebrána svoboda, a když nemohli do šířky, tak se snažili jít více do hloubky.

Životní příběhy vybraných šesti pamětníků vypráví o jejich dětství, rozhodnutí se pro kněžskou dráhu, studium na teologické fakultě v Litoměřicích, nelehká činnost, která je po vysvěcení čekala, zdolání překážek, kterým museli čelit, radosti všedního dne plné naděje a víry v dobrý konec. Přestože všichni kněží se nacházeli ve stejné době i profesi, jejich životní osudy jsou zcela odlišné a jedinečné.

„Blaze chudým v duchu, neboť jim patří nebeské království.“⁵⁰

4.1 Monsignore Petr Fořt

Kněz, děkan, nynější farář kraslické farnosti Petr Fořt se narodil na konci druhé světové války v červenci 1945 v Mariánských Lázních. Vyrůstal v rodinném domě v Drmoulu v křesťanské česko - německé rodině. Otec i matka pracovali, výchovu obou chlapců měla tedy na starosti babička „Muni“, jež je připravila na život způsobem k praktičnosti, nápaditosti, k improvizaci a k zachování tajemství. Kvůli rodné němčině a katolické výchově byla rodina brána jako „nespolehlivá.“ Poprvé pamětníkovi bránili v docházení na výuku náboženství, avšak na svou víru byl i přes všechny překážky v dětství hrdý a nikdy se za ni nestyděl. Po dokončení základní školy se režim pokoušel zabránit tomu, aby mohl pokračovat po 8. třídě na „gymnázium“ v Plané u Mariánských Lázní, tehdy se nazývala Jedenáctiletá střední škola.

„Třebas jsem nesměl být přijat do Plané u Mariánských Lázní na Jedenáctiletou střední školu, o to se postarala soudružka učitelka na Škole v Mariánských Lázních, která mne ani nikdy neučila! Ale soudruh ředitel školy Poledne, jehož bratr byl vedoucí StB. Zvláštní byl rozhovor s třídním učitelem s. Vágnerem, také kovaným soudruhem, který mne měl rád. Jednou přišel a omlouval se v 8. třídě, že nám musí položit nějaké otázky: Začal podle

⁵⁰ Matouš 5:3

abecedy. Za chvíli došlo na písmeno F. „Tak Petře, jsi věřící? ANO. Je to pravda? ANO. Ještě mi řekni, že chodíš do kostela? ANO. No, a ještě mi řekni, že ke všemu ještě ministruješ? ANO. Učitel zíral – ale zachoval se gentlemany: Petře, děkuji ti za upřímnost! Vážím si tě.“ Já nemohl lhát, vždyť to mi spolužáci o mně vše dobře věděli, poté jsem složil rozdílové zkoušky a šel pak přímo do 10. třídy jedenáctiletky.⁵¹ Na gymnázium do Plané se nakonec Petr Fořt dostal. Byl to rok, kdy byla zavedena tzv. 9. třída základní. Maturitní zkoušku úspěšně složil v roce 1962.

Po ukončení gymnázia se myšlenky pamětníka uchylovaly ke kněžské dráze, ale nebylo mu to povoleno. Přihlásil se proto ke studiu na Stavební fakultě v Praze v Dejvicích (architekturu), ale i přes úspěšné složení zkoušek nebyl přijat. Důvodem byli příbuzní v Západním Německu.⁵² Nakonec nastoupil a absolvoval dva semestry na Strojní fakultě Západočeské univerzity v Plzni. Školu nedokončil a místo toho se přihlásil jako brigádník do povrchového dolu Medard, kde strávil celý rok. Roku 1964 byl přijat na ke studiu teologie na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Litoměřicích.⁵³

„Zadarmo to nebylo! Už tehdy mne StB musela mít v hledáčku, protože po podpisu jako brigádník mne na osobní oddělení zavolali znovu, že prý mají nové formuláře, že už je vše vyplněné, stačí jen podepsat. Nechtěl jsem vypadat jako blb, nepřečetl si nový formulář a podepsal! V říjnu 1964 jsem zjistil, že změna ve formuláři byla zdrcující. Byl jsem veden jako trvalý pracovník, na kterého se vztahuje tříměsíční výpovědní lhůta – a já tedy nemohl včas nastoupit do 1. semestru v Litoměřicích. Opět jako tolikrát, zasáhl Bůh! Pomohl mi závodní lékař, který mne znal ze sokolovského kostela. Kdy mne našel plačícího v místním kostele sv. Jakuba, dozvěděl se ode mne o tom podvodu v osobním oddělení. „Neboj se, Petře, dobře to dopadne!“ A také, že ano! Zavolali si mne na osobní, dali propouštěcí doklady, a já měl volnou cestu ke studiu bohosloví.“⁵⁴

Když ukončil teologická studia v roce 1969, musel nastoupit jako obyčejný voják na povinnou vojenskou základní službu. Mons. Petr Fořt patří k lidem, kteří milují zpěv, hru na hudební nástroj a hudba ho provází celý život. Na vojně založil svou první skupinu Trubadůři.

⁵¹Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Petrem Fořtem, knězem, kraslickým farářem v Kraslicích dne 6.3. 2022. Celý rozhovor viz. Příloha 1

⁵²[online].Copyright©2022eStránky.cz[cit.11.03.2022].Dostupnéz:https://farnostkraslice.estranky.cz/clanky/neco-z-meho-zivota---p.-peter-fort/f3---jeste-neco-z-doby-totality.html

⁵³Omyl revolučních gard | Místa Paměti národa. Místa Paměti národa [online]. Dostupné z: https://www.mistapametinaroda.cz/

⁵⁴Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Petrem Fořtem, knězem, kraslickým farářem v Kraslicích dne 6.3. 2022. Celý rozhovor viz. Příloha 1

„Nyní jsme hráli písničky polské, německé, slovenské i ruské lidové. I s touto skupinou jsme došli až na vrchol. Psal se rok 1971. Zde jsem s pomocí Boží mohl zanechat dobrou stopu jako „farář.“ Byly to krásné a požehnané časy.“⁵⁵

Vysvěcen byl pamětník 16. 12. 1972 v pražské katedrále Otcem biskupem Františkem Tomáškem. K 1. 1. 1973 nastoupil plný představa a elánu jako kaplan na Svaté Hoře u Příbrami. Poté jako samostatný duchovní administrátor pobýval v Hořovicích. V místě působení se věnoval především službě farníkům, což zahrnovalo mše svaté, zpovídání, přípravy na křty a svatby, přísluhování svátostmi, konání pohřbů, poutí pouze v rámci kostelů, návštěvy nemocných, účast po křtinách či svatbách na pohoštění, kde vždy bylo místo pro osobní rozhovory a také opravy kostela, jejichž dotace závisela na velkorysosti státu. Mimo jiné se podíleli na opravách také samotní věřící.

Mons. Petr Fořt se již dříve dostal do hledáčku Státní bezpečnosti. Byl hlídaný, ale k zatýkání nebo k odebrání státního souhlasu naštěstí nedošlo. K výsledkům docházelo vždy, když se objevila nějaká aktivita, která se soudruhům nelíbila, např. podpisová akce proti potratům. Jeho rodině bylo neustále předhazováno, že mají kněze v rodině.

„V rodině to utvrdilo každého, že naše cesta je ta pravá. Do duše nikdo, kromě Boha, nevidí.“⁵⁶

I přes nepříliš velký výběr politických stran se pamětník aktivně a svědomitě účastnil voleb. Nepatřil mezi radikální jedince, kteří se pokoušeli volby bojkotovat. Patřil mezi úzký okruh lidí, kteří byli v blízkém kontaktu s Ondřejem Vaculíkem, přes kterého dostával samizdatovou literaturu, kterou předával vybraným jedincům.

Mezi jeho každodenní radosti v této době byla jakákoliv manuální práce, pěstování ovoce, péče o deset kusů králíků, o malé stádo ovcí s beranem, o slepice, o sušení sena, pěstování zeleniny, apod. Po roce 1991 byl přesunut na Kraslicko, kde převzal do správy celkem dvanáct kostelů a sedm kaplí.⁵⁷ Dnes vykonává funkci okrskového vikáře vikariátu Sokolov⁵⁸ a je stále plný síly a života.

⁵⁵[online].Copyright©2022eStránky.cz[cit.11.03.2022].Dostupnéz:<https://farnostkraslice.estranky.cz/clanky/neco-z-meho-zivota---p.-peter-fort/f3---jeste-neco-z-doby-totality.html>

⁵⁶Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Petrem Fořtem, knězem, kraslickým farářem v Kraslicích dne 6.3. 2022. Celý rozhovor viz. Příloha 1

⁵⁷Omyl revolučních gard | Místa Paměti národa. Místa Paměti národa [online]. Dostupné z: <https://www.mistapametinaroda.cz/>

„Služba v komunismu nebyla marná. Byla to tvrdá škola pro naději a ještě tvrdší zkouška víry a nezničitelná škola lásky, která je vynalézavá, nikdy to nevzdá a nakonec všechno vydrží! Bůh žehnej každému kroku lidem dobré vůle.“⁵⁹

4.2 P. František Kaplánek

Kněz, terciář Stavovského kláštera, osobní arciděkan a výpomocný duchovní v Domažlicích František Kaplánek se narodil dne 19. února 1948 ve Strakonících. Pochází ze tří sourozenců. Jeho otec pracoval jako poštovní úředník a maminka jako uklízečka v nemocnici. Předtím než se František narodil, rodina se musela stěhovat do různých podnájmů, byla tehdy krize a tendence dělit byty, zabírat domy a vily, tzv. znárodnování. Do základní školy docházel od roku 1954. Ve školní třídě bylo velké množství dětí, protože nastoupily i poválečné ročníky a tak se stěhovaly z jedné školy na druhou a na vyučování chodily buď v dopoledních, nebo odpoledních hodinách. Ve škole respondent prospíval i nepospíval. On sám se považuje za „trojkaře“ po celý svůj život. Strakonice v té době patřily k dosti zachovalým místům katolické víry. Proto všichni tři sourozenci se zúčastnili prvního přijímání. Sám František Kaplánek začínal ministrovat od šesti let a na náboženství docházel od druhé třídy, kde vyučovali jednak dobří kněží, ale také katechetky. Ve Strakonících se mimo jiné nacházel klášter sester boromejek.

„Nás ministrantů bylo vždycky u oltáře dvanáct, tedy tři velké mše. My jsme jezdili s panem farářem po poutích a tehdy už jako jsem si musel zvykat, že Štědrý den pro mě končil v sedm hodin večer. Poněvadž v půl osmý jsme už museli být na faře a do půl druhý jsme jezdili s panem farářem Karlem Kovářem po půlnočních, to jsme měli rozdělený a pak samozřejmě vánoční a novoroční dny byly pro nás takovou robotou, museli jsme si rozdělit funkce, to bylo, ale víte, já jsem tohle období měl rád. Zvláště ten týden, kdy končila škola a pak bylo pár dní volných, tak jsem si vždycky bral tzv. ranní mše v sedm hodin ráno, abych potom měl ten pocit, že nejdu do školy. Maminka mi vždycky strčila nějaký to pečený cukroví vánoční a před sedmou jsem prakticky začínal den.“⁶⁰ Bylo to období, kdy on sám ani jeho rodina nepocítila žádné sankce pro víru.

⁵⁸ Mons. Peter Fořt - Diecéze plzeňská . Plzeňská diecéze – Oficiální stránky plzeňské diecéze římskokatolické církve - Diecéze plzeňská [online]. Copyright © 2022 Oficiální stránky Plzeňské diecéze [cit. 11.03.2022]. Dostupné z: <https://www.bip.cz/cs/katalog/osoby/fort-peter>

⁵⁹Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Petrem Fořtem, knězem, kraslickým farářem v Kraslicích dne 6.3. 2022. Celý rozhovor viz. Příloha 1

⁶⁰Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s P. Františkem Kaplánkem, knězem v Plzni dne 19. 11. 2021

Po dokončení základního vzdělání docházel na Střední všeobecně vzdělávací školu, kde maturoval v roce 1966. Na škole se setkal s dětmi a spolužáky, které pocházely z nevěřících rodin nebo dokonce z tehdy vysokých místních stranických kádrů. Mezi veliké štěstí patřilo to, že zde působili mnozí profesori ještě z první republiky. V nepovinných předmětech se učil latinu, základy řečtiny či němčiny, kterou později hojně využil u oltáře.

„Musím říct, že to období základní školy a středních školských studií byli opravdu nejhezčí.“⁶¹

Hned po úspěšném složení maturitní zkoušky⁶² vedly jeho kroky do kněžského semináře v Litoměřicích, kde studoval dalších pět let.⁶³ V semináři jezdili na zájezdy, četli literaturu ze západního i východního Německa nebo Polska. František Kaplánek rád využíval služby v kuchyni, mohl tak obsluhovat své pozdější spolubratry, ale i arcibiskupi či kardinály. Mimo jiné navštěvovali fakulty v Salcburku, Řezně a měl možnost vidět na vlastní oči Josepha Ratzingera.⁶⁴ Rodiče ho po celou dobu svého života podporovali a zajišťovali finanční příjem.

„Já jsem byl vlastně nejdražší dítě. Dodnes lituju, že jsem jim to víc neoplácel.“⁶⁵

František Kaplánek za svého působení vystřídal řadu farností, mezi které patřily například Prachatice, Mladé Vožice, Domažlice, Přeštice, Poběžovice⁶⁶, Milavče. Zpočátku jezdil na motorce, kterou mu rodiče zakoupili, avšak později ji vyměnil za auto. Většinou k místní farnosti přiléhali i okolní fary, které musel pamětník zajišťovat a starat se.

„A taky jsem měl přípravu na biřmování. Tehdy jsem tam měl čtyři hodiny náboženství a plno křtů a svateb a konvalidací, církevní a občanské sňatky, bylo tam spousta práce, ale člověk to nějak všechno zvládl. Tak nejenom za pomoci Boží, ale i těch lidí, kteří byli kolem mě. Takže vzpomínám s vděčností.“⁶⁷

Mezi léty 1970 – 1988 byl pamětník minimálně jednou za rok předvolán na Státní bezpečnost. Musel se jednou kvůli neuposlechnutí pana děkana přestěhovat do jiného místa, kde byl v nepřízni místních církevních tajemníků a neustále v hledáčku Státní bezpečnosti.

⁶¹Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s P. Františkem Kaplánkem, knězem v Plzni dne 19. 11. 2021

⁶²Viz. Příloha 4

⁶³Viz. Příloha 5

⁶⁴Pozdější papež Benedikt XVI.

⁶⁵Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s P. Františkem Kaplánkem, knězem v Plzni dne 19. 11. 2021

⁶⁶Viz. Příloha 6

⁶⁷Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s P. Františkem Kaplánkem, knězem v Plzni dne 19. 11. 2021

„V Přešticích jsem dostal tehdy výstrahu krajského národního výboru, že jestliže se to bude opakovat, tak bude zahájeno řízení o odnětí státního souhlasu. A prý to bylo protivládní a nepřízní lidově demokratickému zřízení, poněvadž jsem měl mnoho biřmovanců a pozval jsem kněze, byl rok 1984, tak jsem dostal výstrahu a důtku. Ale k zatčení nedošlo ani k odnětí státního souhlasu. Na mé rodině se to nepodepsalo v žádném případě. Naši o tom ani nevěděli. Proč bych jim to dělal.“⁶⁸ Osobní perzekuci během komunistického režimu na sobě ani na své rodině nepocítil.

Jako občan tehdejší Československé socialistické republiky se zúčastňoval voleb, které považoval za určitou formalitu. Přiznává, že protistátních akcí popřípadě bojkotování voleb se nikdy neúčastnil, zejména z nedostatku času. Narátor vzpomíná, že jen jednou, když vzniklo Občanské fórum, byl zvolen předsedou v Přešticích, ale po Novém roce se funkce vzdal. „Tak jsem si řekl, že kněz do politiky nepatří.“⁶⁹

Roku 2021 oslavil P. František Kaplánek 50. výročí kněžského svěcení. Prožil padesátá léta jako bezstarostné dítě, šedesátá léta již přípravou v semináři a od sedmdesátých let působí jako kněz.

„Ano byla to doba zkoušky, ale katolická církev byla nějaká silnější. Více spolu jsme byli všichni. Takže já osobně ničeho nelituju. Jenom toho, že jsem nikdy nebyl takový, jaký bych měl být. Na to jsem neměl, tak jsem to bral s těmi mantinely, které v životě mám. Mezitím se mi farnost vylidnila, poněvadž mnozí umřeli a ti mladí do kostela moc nechodí. Tak vidím, jak všichni stárneme v tom kostele včetně mě. Teď ještě zdravotní problémy.“⁷⁰

4.3 Mons. Aleš Opatrný

Monsignore Aleš Opatrný, kněz, autor duchovních knih a teolog se narodil 3. března 1944 v Praze. Na Vinohradech prožil své první roky dětství a poté se přestěhovali s celou rodinou na Slovensko, kde žili dalších šest let. Jeho otec byl v Čadci ustanoven ředitelem v továrně na cukrovinky.⁷¹ Vyrůstal ve spořádané katolické měšťanské rodině. Proto již od dětství docházel pravidelně do kostela a poté i ministroval. Rodina neměla ani tak potíže z titulu víry,

⁶⁸Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s P. Františkem Kaplánkem, knězem v Plzni dne 19. 11. 2021

⁶⁹Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s P. Františkem Kaplánkem, knězem v Plzni dne 19. 11. 2021

⁷⁰Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s P. Františkem Kaplánkem, knězem v Plzni dne 19. 11. 2021

⁷¹ A nechtěl bys být knězem? - Katolický týdeník. Katolický týdeník [online]. Copyright © [cit. 25.02.2022]. Dostupné z: <https://www.katyd.cz/clanky/a-nechtel-bys-byt-knezem.html>

ale spíše problémů ze života, jelikož matčina sestra emigrovala do Brazílie a otec nebyl ve straně KSČ. Nenechali se však spoutat ideologií doby.

„Oba rodiče měli široký rozhled, spoustu toho věděli a neunavovalo je nám pořád něco vysvětlovat. Všeobecný rozhled měli oba, tatínek navíc i technický. Maminka měla nesmírně kvalitní středoškolské vzdělání, takzvané reformní reálné gymnázium.“⁷²

Absolvoval osmiletou základní školu, avšak na střední školu nebyl Aleš Opatrný přijat z kádrových důvodů a tak se vyučil soustružníkem. Při práci nakonec vychodil střední školu. Mezi záliby patřilo veslování, kterému se věnoval tři a půl roku. Respondent měl již od dětství vztah k technice a strojům a proto se rozhodl studovat strojní inženýrství se specializací na obráběcí a svářečí stroje. Po půl roku v zaměstnání byl poslán na vojnu do Žatce, kde se naplno rozhodl, že vstoupí do semináře v Litoměřicích, to se psal rok 1970. Monsignore Aleš Opatrný měl štěstí, že byl poslední rok, kdy se někdo s vysokou školou dostal na teologii, později už to nebylo možné. V semináři potkal například Jiřího Paďoura, pozdějšího budějovického biskupa.

„Ke kněžství jsem se rozhodl, když jsem byl na vojně rok v Žatci. Tam to rozhodování vyvrcholilo a tam jsem si řekl, že teda jo a že se teda přihlásím a to jsem udělal. Tu mě ten Mixa pomohl, abych to neodkládal, jsme ani nevěděli, že to dál nepůjde. Ale kdybych byl půlrok zmeškal, tak z té oficiální přípravy by nic nebylo. Já tvrdím, že mám v životě furt štěstí.“⁷³

Po čtyřech letech studia v semináři byl Aleš Opatrný vysvěcen na kněze. Primici měl ve svém farním kostele u sv. Mikuláše na Malé Straně, druhou poté u sv. Václava v Dejvicích.⁷⁴ Následně byl poslán jako kaplan do Plzně. Narátor to považoval za velké celoživotní štěstí. V Plzni působil celkem čtyři roky a byla to velice intenzivní a různorodá práce. Novou zkušeností byla pro pamětníka práce s dětmi a se starými lidmi. Některé akce mohl rozvíjet veřejně jako například bohoslužby slova a poté připravovat akce neveřejné, to byla různá školení pro mládežníky. S ostatními kaplany měli určený program, při kterém se střídali. Jeden týden v kanceláři, druhý pohřby, třetí týden další bohoslužby.⁷⁵ Po čtyřech letech měl být přeložen na kraj Prahy, ale k působišti nedostal souhlas. Zůstal tak půl roku bez státního

⁷² KUTIL, Tomáš. *S pánem Bohem se žije naplno*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2020. ISBN 978-80-7566-189-0. s. 13.

⁷³ Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons. Alešem Opatrným, knězem, teologem v Praze dne 5.11. 2021. Celý rozhovor viz. Příloha 2

⁷⁴ KUTIL, Tomáš. *S pánem Bohem se žije naplno*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2020. ISBN 978-80-7566-189-0. s. 53

⁷⁵ Tamtéž. s. 61

souhlasu. Bylo to okořeněné dalšími nepříjemnostmi. V lednu 1980 byl přeložen do Toužimi, aby neškodil, nakonec zde setrval celkem jedenáct let. Tamějším farářem byl František Pometlo.⁷⁶ Byla to pro Aleše Opatrného velice cenná zkušenost v poznání Sudet. V Toužimi se stal téměř nepostradatelným. Oficiálně byl jmenován administrátorem. Musel vést pokladní deník a starat se o kostely a jejich opravy ve farnostech. Měl na starost pět farností – Toužim, Útvina, Kozlov, Komárov, Krásná Lípa.

„Jezdili za mnou lidé na víkend, což mimo jiné znamenalo v pátek roztopit patery kamna potom se tak trochu starat o ty lidi, kamna a bohoslužby a v neděli jít zase patery kamna vybrat. Ne že bych litoval, jen ke konci už jsem měl toho nepohodlného života nějak dost.“⁷⁷

Pro Aleše Opatrného hrálo velkou roli setkávání kněží, kdy se jednou za měsíc sešli na faře, společně pojedli, sdíleli se zejména o střetávání se s příslušníky Státní bezpečnosti. Na programu byla také modlitba, která se nesla v ekumenickém duchu. Finance na opravy kostela byly poskytnuty jednak od církevních tajemníků, ale hlavně od lidí z farnosti. V Toužimi to bylo ztížené tím, že zde byl malý počet farníků a byli to lidé, se kterými nebylo možné vést hluboké teologické debaty. Přestože v Toužimi žilo tři tisíce obyvatel, na mši se v neděli sešlo do dvaceti lidí, v Útvině 10-12 lidí, v Krásném Údolí 4-5 lidí.

Monsignore Aleš Opatrný měl to štěstí, že nebyl během 70. a 80. let zatčený, pouze hlídáný. Bylo proto nutné dávat si pozor, před kým co řeknete. Na jeho rodině se to však nepodepsalo ani to nijak nepocítila. Pamětník uvádí, že by člověk potřeboval jako výbavu pro život určitou odvalu k chudobě. *„Nemohl jsem mít všechno, co jsem chtěl.“⁷⁸*

Nové možnosti se před Alešem Opatrným otevřely po listopadové sametové revoluci, kdy se pustil do nových aktivit. V následujících letech přichází jeho pozdní akademická dráha.

„Ale to vědomí té Boží péče to je úžasný a to člověk vidí až po letech a desetiletích. Tak já jsem neměl nikdy potřebu vyprávět, že jsem trpěl a jak jsem na to byl špatně, že jsem byl tam, kde jsem byl.“⁷⁹

⁷⁶ Michal František Pometlo- kněz, františkán, 1935 - 2019

⁷⁷ Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Alešem Opatrným, knězem, teologem v Praze dne 5.11. 2021. Celý rozhovor viz. Příloha 2

⁷⁸ Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Alešem Opatrným, knězem, teologem v Praze dne 5.11. 2021. Celý rozhovor viz. Příloha 2

⁷⁹ Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Alešem Opatrným, knězem, teologem v Praze dne 5.11. 2021. Celý rozhovor viz. Příloha 2

4.4 Mons. František Radkovský

Český římskokatolický kněz a první biskup nově vzniklé plzeňské diecéze František Radkovský se narodil 3. října 1939 v Třešti nedaleko Jihlavy, kde strávil své dětství až do maturity. Spolu s mladším bratrem vyrůstal ve věřící rodině, pravidelně navštěvoval mše svaté a také v pozdějších letech sám ministroval. Mimo jiné pocházel z rodiny živnostníka, jeho otec, strýc vlastnili truhlářskou dílnu, avšak v roce 1953 ji komunisté znárodnili. Dělníci byli propuštěni a dílnu převzal městský komunální podnik. Po úspěšném složení maturitní zkoušky v roce 1957 se František Radkovský hlásil na Matematicko – fyzikální fakultu do Prahy na Univerzitu Karlovu, avšak jednoduché to nebylo.

„Otec si proto dodal odvahy a napsal prezidentovi Zápotockému, že mi jde dobře matematika a měl bych mít právo studovat. Zápotocký pak opravdu poslal dopis na okresní výbor komunistické strany.“⁸⁰

Osobně musel slíbit, že nebude učit, snem pamětníka ale bylo dělat statistiku. Školu dokončil v roce 1962, poté byl poslán na vojnu na východní Slovensko, kde pobyl celkem dvacet šest měsíců. Nejdříve v Levoči, potom ve Strážském. Během vojenské služby zažil například Druhý vatikánský koncil, smrt papeže Jana XXIII. i zvolení Pavla VI., smrt Kennedyho a Kubánskou krizi. Již na vojně se utvářela a zrála myšlenka vstoupit do semináře. V roce 1964 se vrátil z vojny, a na umístěnku, na které se tehdy chodilo, se dostal pamětník do Státního výzkumného ústavu pro komplexní mechanizace a automatizace průmyslu skla a jemné keramiky. Podnik se nacházel v Praze – Holešovice, Dělnická ulice. Byl poslán do Ústí nad Labem, kde měl na starosti provoz výroby lahví na pivo. Jel se podívat za přítelem do Litoměřic a nakonec to dopadlo tak, že se v roce 1966 rozhodl monsignore František Radkovský pro kněžskou dráhu a začal studovat na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Litoměřicích.⁸¹ Setkal se tam například s Josefem Mixou, Jiřím Hájkem, Karlem Cikrlem nebo Miloslavem Vlkem. Během svého studia se seznámil s hnutím Fokoláre, které se později stalo pamětníkovým stylem života a prožíváním víry.

„V roce 1970 jsem byl vysvěcený panem kardinálem Tomáškem. Ještě byla zajímavá jedna věc, když bylo to svěcení, to byla taková mimořádná chvíle. Tam byli také známí ze západního Německa, kteří mi donesli krásný kalich a patenu, ten je teď v katedrále sv. Bartoloměje v Plzni a používá se. Měl jsem primici v Praze samozřejmě, tam jsme byli dva z farnosti. Měli

⁸⁰RADKOVSKÝ, František, KUTIL, Tomáš. *V Boží režii*. V Praze: Karmelitánské nakladatelství, 2019. Rozhovory (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7566-118-0. s. 15

⁸¹ Viz. Příloha 7

jsme hostinu, kterou jsme měli na parníku v Praze, což vymyslel právě Josef Mixa, který byl tam u nich zaměstnaný u paroplavební společnosti. Bylo to fajn. Bylo tam mnoho lidí a známých.“⁸²

Po primici byl jmenován kaplanem v Mariánských Lázních u tamějšího opata, převora tepelského kláštera Heřmana Josefa Tyla. Soužití s ním bylo pro narátora velkou školou. Nepobyl zde příliš dlouho, v roce 1972 získal funkci administrátora ve Františkových Lázních a nahradil tak svého předchůdce Metoda Viléma Cetla. Z jara roku 1973 přišel kněz Josef Rybenský, který nemohl veřejně působit, ale mohl vypomáhat. Před normalizací byla situace volnější, až po roce 1977 začalo přituhovat.

„Byli jsme tam jak dva chlapy v chalupě. Ze začátku to samozřejmě nebylo úplně jednoduché, museli jsme své povahy sladit, občas jsme se pohádali. Nakonec jsme si zvykli a dobře spolu vycházeli. Každý byl jiný, dobře jsme se doplňovali a lidé byli spokojení a vděční.“⁸³

Během svého působení ve Františkových Lázních se František Radkovský setkával pravidelně s ostatními kněžími a laiky. Jezdili na chatu do Prahy, která patřila páteru Karlu Pilíkovi. Pamětník vzpomíná, že to pro něho znamenalo velké povzbuzení. Mimo jiné se také ve své farnosti věnoval pastoraci mládeže a opravám kostela. Vyučoval náboženství v sobotu na faře, jelikož na školách to nebylo možné. Pouštěly se přeložené filmy jako například Ježíš z Nazareta nebo Quo vadis. Na opravy kostela bylo nutné sehnat peníze, které jim poskytla místní církevní tajemnice. Díky finanční podpoře byla opravena řada kostelů, fara, zavedena nová elektrika, voda, topení v kostele, nová okna,...

Neunikl ani pozornosti Státní bezpečnosti. Pamětník byl pronásledován například kvůli skautingu. Několikrát byl předvolán k výslechu do Chebu, kde mu mimo jiné nabízeli spolupráci, odmítl.

„To byla spíš taková hra na honěnou, ale nebylo to tak kruté. Zatčen jsem nikdy nebyl.“⁸⁴

Pravidelně se účastnil voleb. František Radkovský neviděl smysl je bojkotovat, to by na sebe mohl zbytečně upozornit a ztratit tak státní souhlas. Rok po sametové revoluci přijal monsignore František Radkovský biskupské svěcení a roku 1993 byl jmenován prvním

⁸² Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Františkem Radkovským, knězem, prvním biskupem plzeňské diecéze v Karlových Varech dne 30.10. 2021

⁸³RADKOVSKÝ, František, KUTIL, Tomáš. *V Boží režii*. V Praze: Karmelitánské nakladatelství, 2019. Rozhovory (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7566-118-0. s. 65

⁸⁴Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Františkem Radkovským, knězem, prvním biskupem plzeňské diecéze v Karlových Varech dne 30.10. 2021

biskupem nově vzniklé plzeňské diecéze. V roce 2016 byl vystřídán Mons. Tomášem Holubem. Dnes plní funkci prezidenta Diecézní charity, je emeritním biskupem, členem kněžské rady a průvodcem pro kněze spravující farnosti.⁸⁵

4.5 Mons. Emil Soukup

Dne 30. 6. 1939 v Plzni se narodil Emil Soukup, pozdější kněz, farář, čestný kaplan jeho Svatosti, výpomocný duchovní v Domažlicích, diecézní penitenciář a člen diecézní liturgické komise.⁸⁶ Jeho dětství bylo vcelku šťastné, jelikož vyrůstal v době hrůz druhé světové války. Zažil strach, viděl válečné boje i příjezd osvoboditelů. Avšak rodiče se i přes válečné útrapy snažili vytvořit pěkné prostředí, takže navštěvovali pravidelně bohoslužby, slavili svátky a víra byla vnímána jako samozřejmost, která patří k životu. Vyrůstal ve středostavovské rodině. Jeho otec byl krejčím, do roku 1950 měl prosperující krejčovský salon. Po uzavření salonu pracoval jako inventurista v domácích potřebách. Jako žák docházel na Základní církevní školu a poté na Gymnázium, kterému se dříve říkalo Jedenáctiletá střední škola. Po složení maturitní zkoušky v roce 1957 se rozhodl, jako mnozí, podat přihlášku na Cyrilometodějskou bohosloveckou fakultu v Litoměřicích.

„Přemýšlel jsem, že by bylo dobré být knězem. Ale také jsem přemýšlel nad tím, že bych mohl být učitelem. Jenomže tehdy tady vládl komunistický režim a od učitelů se vyžadovalo, aby byli bez vyznání a učili v duchu marxismu-leninismu. To jsem nemohl. Na pedagogickou fakultu bych šel rád, ale věděl jsem, že to není možné, protože by na mě měli požadavky, které jsem nechtěl přijmout. Řekl jsem si: Přiznám barvu a půjdu na fakultu bohosloveckou. A ono to vyšlo.“⁸⁷ Vzpomíná Emil Soukup a svého rozhodnutí stát se knězem nikdy nelitoval, nebylo čeho litovat. Vysvěcený byl 24. června roku 1962 v Litoměřicích.

„Na takový den se nezapomíná. Byl to okamžik, který mi dal jistotu, že komunisté na tom už nic nezmění. Světil nás apoštolský administrátor Trnavský, biskup dr. Ambrož Lazík.“⁸⁸

⁸⁵Mons. František Radkovský - Diecéze plzeňská . Plzeňská diecéze – Oficiální stránky plzeňské diecéze římskokatolické církve - Diecéze plzeňská [online]. Copyright © 2022 Oficiální stránky Plzeňské diecéze [cit. 04.02.2022]. Dostupné z: <https://www.bip.cz/cs/katalog/osoby/radkovsky-frantisek>

⁸⁶Mons. Emil Soukup - Diecéze plzeňská . Plzeňská diecéze – Oficiální stránky plzeňské diecéze římskokatolické církve - Diecéze plzeňská [online]. Copyright © 2022 Oficiální stránky Plzeňské diecéze [cit. 28.03.2022]. Dostupné z: <https://www.bip.cz/cs/katalog/osoby/soukup-emil>

⁸⁷NEDVĚD, Jaroslav. *Být farářem při katedrále pro mě byla velká čest, říká Emil Soukup* [online]. In: . 8.9.2019, s. 1 [cit. 2021-12-13]. Dostupné z: [doi:iDnes.cz](https://doi.org/10.1111/iDnes.cz).

⁸⁸ Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Emilem Soukupem, knězem v Plzni dne 13. 12. 2021. Celý rozhovor viz. Příloha 3

Po získání kněžského svěcení se rozplynuly všechny obavy, jelikož lidé se nebáli chodit do kostela a bylo tak stále plno. Monsignore Emil Soukup se pohyboval ve veřejné sféře církve a v letech 1964 – 1969 učil v Domažlicích dvě stě až tři sta dětí ročně a to naprosto oficiálně. Ještě předtím však musel absolvovat povinnou vojenskou službu v Jičíně. Pět let poté sloužil v Lomnici nad Lužnicí u Třeboně a následně od roku 1974 působil devatenáct let v Českém Krumlově, kde stále žilo mnoho Němců a musel se proto naučit rychle německy. Zde také prožil sametovou revoluci nebo otevírání hranic. Podílel se na opravě kostela, na který přišly finance ze státního příspěvku. Opravu Kaplanky (fary) financoval Národní výbor v rámci asanace Českého Krumlova.

„Na ostatních věcech tolik nezáleželo. Budoucí kardinál Vlk se vždy snažil, aby se vytvářelo kněžské společenství. Komunisté se snažili rozeštvát kněze mezi sebou, čelili jsme tomu tak, že jsme jim na lep nasedli. Dělalí to proto, aby se od jednotlivých kněží co nejvíce dozvěděli. Určitá závist mezi kněžími byla, ale řekl bych, že v době komunismu jsem ji nepocítoval. Nikdo nechtěl na vyšší místa, protože to byla odpovědnost a dosti značné nebezpečí. Žádná ambicióznost se neobjevovala. Všichni jsme táhli za jeden provaz a měli jsme radost z úspěchu druhých.“⁸⁹

Mimo jiné se také věnoval pastoraci, na kterou měl vliv Druhý vatikánský koncil. *„Dá se říci, že pastorace byla úspěšná. V době totality přibývalo nám lidí v kostele. Potřebovali povzbuzení a to jim mohla poskytnout církev, která jako jediná byla oficiální institucí, uznávaná státem, která hlásala něco jiného než oficiální doktrínu, což bylo povzbuzující.“⁹⁰* Lidé byli velmi otevření. Každý, kdo tehdy chodil do kostela, věděl, proč tam chodí.

Podle ústavy byla činnost církví povolena a Emil Soukup měl to štěstí a Boží ochranu, že nemusel být vyšetřován a v horším případě zadržen a zatčen. Setkal se pouze s manipulací Státní bezpečnosti, která se jej snažila přinutit ke spolupráci, nepodařilo se jim to.

V dnešní době je stále aktivním knězem.

4.6 Mons. Josef Žák

Monsignore Josef Žák je římskokatolickým knězem a bývalým generálním vikářem plzeňské diecéze. Většinu svého života prožil ve vysokých funkcích. Narodil se 20. července 1957

⁸⁹ Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Emilem Soukupem, knězem v Plzni dne 13. 12. 2021. Celý rozhovor viz. Příloha 3

⁹⁰ Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Emilem Soukupem, knězem v Plzni dne 13. 12. 2021. Celý rozhovor viz. Příloha 3

v kraslické porodnici jako deváté a nejmladší dítě. Otec pracoval jako lesní dělník, maminka byla doma s dětmi a chodila na příležitostné brigády. Josef Žák měl šest sester a dva bratry. Dětství prožil v Šindelové a poté v Hřebenech, kde bydleli čtyři roky. Když vstoupili rodiče do důchodu, koupili dům v Lomnici, kde poté dožili. Vyrůstal ve věřící rodině a jako jedna z mála rodin chodili pravidelně do kostela i na hodiny náboženství a proto se nevyhnuli pozornosti tamějších buněk KSČ.

„Trošku jsem vnímal, to bylo takový trošku nepříjemný, že my jsme jako jedna z mála rodin chodili pravidelně do kostela a tak jsme vlastně museli štvát toho ředitele a ta nějaká buňka KSČ si dala za úkol, že nás odnaučí do kostela chodit. To víte, jedenáct lidí to už je hodně. Chodili jsme pěšky do kostela, to bylo takové svědectví o Bohu, že i ty co nechodili, tak to byl pro mě takový zásah. Třeba v neděli, když měla být mše svatá, tak se dělali sportovní aktivity, aby nám to okořenili nebo se promítal film. Prostě ve stejnou dobu se dělaly různé jiné činnosti, které organizovala škola, aby nás od toho odlákali. Ale uvědomuji si, že mi to nějak nevadilo. Doma jsme byli taková parta. Když rodiče zaveleli, tak se šlo. Snažili se, ale nepovedlo se jim to.“⁹¹

Vystudoval Střední zemědělskou školu v Chebu, kde v roce 1976 úspěšně odmaturoval a poté pracoval čtyři roky jako agronom v Dolních Nivách, Chlumu, Kacéřově a v Krajkové. V roce 1980 se rozhodl vstoupit do semináře v Litoměřicích. Ale nebyla to záležitost jednoho odpoledne. Byl to proces, kdy první záchvěvy přišly již v sedmé třídě. Josef Žák si mimo jiné dal podmínku, že pokud se nedostane na vysokou školu do Prahy, půjde na teologii. Po nepřijetí bylo potřeba se rozhodnout a nakonec zvolil cestu kněžského života.⁹²

„Když jsem byl v nějaký sedmé třídě, tak v Krajkové měl po opravě kostela přijet pan kardinál Tomášek vysvětit to tam. A cestou jsem zašeptal našemu faráři tajemství, že bych chtěl být knězem. A on mě objal tak kamarádsky a říkal: „No, tak to se musíš hodně učit a hodně modlit.“ A tak jsem nad tím uvažoval a tenkrát byla pro mě modlitba spíš povinnost než radost, že jsem modlícího člověka vnímal jako člověka, který podává určitý výkon. Teď to tak nechápu. Teď to chápu tak, že výkon podává Hospodin. Že nejde o aktivitu člověka směrem k Bohu, ale že jde o aktivitu Boha směrem k člověku. Už to, že se modlím, tak to ve mně způsobuje Bůh. Tak to byl první závan. A když jsme bydleli v Lomnici, tak v Sokolově byl velice aktivní františkán páter Michal Pometlo. A když mi bylo nějakých 17 let, tak si mě

⁹¹ Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons. Josefem Žákem, knězem v Jindřichovicích dne 17.12. 2021.

⁹² Viz. Příloha 8

pozval na faru, šel jsem tam a on mi řekl, že si myslí, že bych měl být knězem. A já jsem se zasekl.... Já? A knězem? Tak to časem vyprchalo.“⁹³ Vzpomíná Mons. Josef Žák.

Prvním místem po kněžském svěcení v roce 1985 se stala Plzeň, kde působil jako kaplan na Chodském náměstí. Zde založil pěvecký sbor, který funguje dodnes. Začátky byly těžší, protože byl velký počet pohřbů, někdy i šest během dne a v té době působili pouze čtyři kněží na celou Plzeň. Po čtyřech letech byl Josef Žák poslán do Rokycan, tam působil až do roku 1993⁹⁴. Rokycany byly určitým kontrastem Plzně. Nacházelo se zde jen takové torzo starých lidí a nebylo tolik povinností. Mohl se tak více věnovat možným opravám kostelů. Na některé opravy dával finance Okresní národní výbor, ale většinou to stálo na dobrosrdečnosti lidí. Nejvíce byly nutné opravy střech, na kterých se podíleli brigádníci, kteří byli hodně vítáni. Díky těmto aktivitám bylo zachráněno mnoho kostelů. Josef Žák se také věnoval evangelizaci, jehož vizí bylo vytvářet skupinky lidí, které učil rozjímat o písmu Svatém. Do devadesátých let byla činnost vnímána jako nelegální.

„Mně hodně pomáhalo v pastoraci biskupské heslo kardinála Tomáška, které znělo: Rozhodte sítě.“⁹⁵

V Rokycanech prožil sametovou revoluci a skoro „přes noc“ se stal z kaplana děkanem, za měsíc i vikářem vikariátu Rokycany. Po půl roce získal od kardinála Tomáška dekret o práci s mládeží v pražské diecézi. V roce 1993 po založení plzeňské diecéze se Josef Žák navrátil do Plzně a byl jmenovaný prvním generálním vikářem, jenž stál po boku prvního plzeňského biskupa mons. Františka Radkovského do roku 1996.

„To mládí to ustálo. Tam bylo potřeba, aby ses dobře vyspal, dobře najedl a pravidelně vedl svůj duchovní život.“⁹⁶

Josef Žák nepatřil mezi typ lidí, kteří by byli pronásledováni. Zatčený nikdy nebyl. Ale stejně jako většina kněží té doby byl několikrát předvolán na Státní bezpečnost, kde mu byla nabídnuta spolupráce s režimem, vyhrožovali mu například odebráním řidičského průkazu. To vše se mohlo stát, ale přišla perestrojka a určité rozvolnění. Jako řádný občan ČSSR se účastnil voleb, které nijakým způsobem nebojkotoval.

⁹³ Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons. Josefem Žákem, knězem v Jindřichovicích dne 17.12. 2021.

⁹⁴ Viz. Příloha 9

⁹⁵ Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons. Josefem Žákem, knězem v Jindřichovicích dne 17.12. 2021

⁹⁶ Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons. Josefem Žákem, knězem v Jindřichovicích dne 17.12. 2021

Od července roku 2005 až do 7. září 2011 působil ve funkci biskupského vikáře – spirituála kněží a laiků plzeňské diecéze.⁹⁷ Nyní je pověřen službou pastoračního průvodce či důvěrníkem kněží spravujících farnosti a také se stará o duchovní péči rodiny Čechů a Slováků z Rumunska, žijící na území plzeňské diecéze.⁹⁸

⁹⁷ Byl jmenován nový generální vikář plzeňské diecéze - Církev.cz . Církev.cz [online]. Copyright © 2022 Česká biskupská konference [cit. 25.02.2022]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/archiv/110909-byl-jmenovan-novy-generalni-vikar-plzenske-dieceze>

⁹⁸ Mons. Josef Žák - Diecéze plzeňská . *Plzeňská diecéze – Oficiální stránky plzeňské diecéze římskokatolické církve - Diecéze plzeňská* [online]. Copyright © 2022 Oficiální stránky Plzeňské diecéze [cit. 26.01.2022]. Dostupné z: <https://www.bip.cz/cs/katalog/osoby/zak-josef>

5 Výsledky výzkumu a interpretace

V této kapitole analyzuji a interpretuji provedené rozhovory s jednotlivými kněžími. Společným tématem všech provedených rozhovorů byla biografická sonda se zaměřením na sedmdesátá léta a počátek osmdesátých let v Československu. Cílem je pochopit a porozumět smyslu sdělení obsažené buď v rozhovorech osobně, nebo realizované v průběhu terénního výzkumu.⁹⁹

„Z charakteru rozhovoru je patrné, že narátor v průběhu vyprávění podrobuje své vzpomínky analýze a interpretaci, neboť dílem spontánně, dílem záměrně „tvorí“ svůj příběh „na pozadí doby.“¹⁰⁰

5.1 Sjedenost kněží

Pro kněze bylo společné setkávání v dobách komunistického režimu velmi přínosné a důležité, ba i nepostradatelné. Setkávali se lidé stejného myšlení, kteří čelili společnému nepříteli. Budoucí kardinál Vlk se snažil, aby se vytvářelo kněžské společenství. Komunisté se snažili vnášet rozbroje mezi kněze. Díky této době kněží naučili týmové spolupráci. Mnohým to pomohlo nepodlehout nabídkám Státní bezpečnosti ke spolupráci.

Většina kněží uvádí, že se pravidelně jednou za měsíc scházeli na chatách nebo na farách v odlehlých místech farností. Vytvářili skupiny cca po deseti až patnácti lidech, kteří se sešli, společně si uvařili, modlili se a vzájemně sdíleli své problémy i radosti. Všichni společně táhli za jeden provaz a radovali se z úspěchů druhých. Řada z respondentů se shodla ve výpovědích, že mimo jiné sloužili mše svaté, které měli ekumenickou podobu. Ekumena byla v církvi velmi důležitá. Jak vzpomíná Mons. František Radkovský: *„Od osmdesátých let jsme začali sloužit ekumenické bohoslužby v týdnu modliteb za jednotu a měli jsme to jednotlivě po celém okrese v kostelích, takže tam byli třeba baptisté a evangelíci a katolíci, ti byli všude.“¹⁰¹* Což svědčí o tom, že všichni byli na jedné Kristově lodi. Pamětník Mons. Aleš Opatrný má

⁹⁹ VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie. 2., přepracované a doplněné vydání.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. Orální historie a soudobé dějiny. ISBN 978-80-246-2931-5.s.182

¹⁰⁰ Tamtéž,s.187

¹⁰¹ Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Františkem Radkovským, knězem, prvním biskupem plzeňské diecéze v Karlových Varech dne 30.10. 2021

skoro stejnou vzpomínku: „*Takže ta jednota nás v mnohých ohledech držela. My jsme se jezdili jednou za měsíc společně modlit, to bylo ekumenický dokonce.*“¹⁰²

5.2 Perzekuce režimem

Po vpádu vojsk varšavské smlouvy v roce 1968 byla opět zpřísnována opatření proti církvi. Pro mnohé byli nebezpeční pracovníci Státní bezpečnosti, skrytí a nenápadní. Pokud se příslušníci Státní bezpečnosti ukázali jako nebezpeční, pak bylo nejjednodušší se jim vyhnout. Převážná většina respondentů byla vysvěcena na začátku nebo v polovině sedmdesátých let. Jako mladí kněží čelili mnoha zkouškám, které si pro ně komunistický režim připravil. Všichni pamětníci uvádí, že nikdy nedošlo k zatčení. To potvrzuje výpověď Mons. Aleše Opatrného: „*Tak zatčen jsem nebyl. Hlídaný. Člověk musel vědět, co před kým bude říkat. Když jsem věděl, že toho mého souseda několik let navštěvují StB a on mi říká „Tak co ti mladí v Plzni?“ A já říkám, jo Františku, to už já nemám s nimi nic společného.“ On taky věděl, že kecám. Tak to už je naštěstí zcela pasé. No já jsem díky těm úžasným věcem, o kterých jsem tady mluvil, že jsem to prožil tak užitečně. Ale to tak vůbec nemuselo být. Kdybych neměl přátele okolo, kteří za mnou jezdili, tak nevím, jak bych vypadal. Třeba bych se naučil pěstovat včely. Tak to je jedna věc a druhá věc je, že to není úplně popsitelné. Prostě věděli jste, že se o vás ví a věděli jste, že ne každý se bude vůči vám chovat upřímně, protože si to prostě neumí dovolit.*“¹⁰³

Mnozí byli v hledáčku Státní bezpečnosti a dostávali nabídky ke spolupráci, odmítli! Jak uvádí např. Mons. Josef Žák: „*Zatčený jsem nebyl. A oni na mě celý den v Nivách čekali. Tak mě odvezli do Sokolova a přijeli i z Krajského StB, protože se dozvěděli, že chci do Litoměřic. A dali přede mě papír, kde bylo napsáno - zavazuji se, že budu spolupracovat s Československou kontrarozvědkou pod krycím jménem... a já jsem tam měl dopsat, jaké bylo to krycí jméno. A to se najednou ve mně něco zlomilo, myslím, že to nebylo ani hrdinství spíš taková tvrdohlavost a tak jsem jim řekl, že to nepodepíšu, ale oni si mysleli, že ano. A tak se tam střídali a různě vyhrožovali a nakonec mě pak propustili a já šel do sokolovského kostela úplně rozklepaný, to nebylo jednoduché.*“¹⁰⁴

¹⁰²Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Alešem Opatrným, knězem, teologem v Praze dne 5.11. 2021. Celý rozhovor viz. Příloha 2

¹⁰³Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Alešem Opatrným, knězem, teologem v Praze dne 5.11. 2021. Celý rozhovor viz. Příloha 2

¹⁰⁴ Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Josefem Žákem, knězem v Jindřichovicích dne 17.12. 2021

Stejnou zkušenost zažil i Mons. Emil Soukup: „*Od 1. dubna 1975 až do konce června, když jsem působil v Českém Krumlově, přicházeli ob týden v 9 hod na celou hodinu dva příslušníci Státní bezpečnosti, kteří se mě snažili přinutit ke spolupráci. Nepodařilo se jim to.*“¹⁰⁵

Určitý stupeň perzekuce prožil narátor Mons. Aleš Opatrný, kterému nebyl udělen na půl roku státní souhlas. Šlo o to, že měl být přeložen na nové místo, ke kterému souhlas zatím nebyl. Patrně byl vyhodnocen jako člověk, který má mít malé pole působnosti. Měl být nejméně čtyřikrát přeložen, ale nepodařilo se. Nakonec byl poslán do Toužimi, kde strávil jedenáct let. „*Abych nebyl příživník, tak mě platili z arcibiskupství a smáli se mi, že jsem snad jediný placený nezaměstnaný v republice. Ale bylo nás takových víc.*“¹⁰⁶ Nejčastější sankcí pro kněze bylo snížení platu anebo přeložení do jiné farnosti.

5.3 Církevní tajemníci

V období budování socialismu byla zřizována síť donašeců a informátorů, aby sledovali kněze. Oficiálním názvem zněl: Tajemník pro věci církevní při Okresním národním výboru, nebo při Krajském národním výboru. Tito úředníci měli podávat pravidelně zprávy o způsobu slavení liturgie, o sledování duchovních, atd. V této podkapitole se jednotlivé výpovědi respondentů liší. Důležité bylo zejména, v jakém okrese kněz sloužil a také jak moc se ve své farnosti aktivně zapojoval. Pouze výpověď Mons. Františka Radkovského dává pozitivní pohled na spolupráci s církevní tajemnicí. Tuto roli mohli podle všeho vykonávat i ženy. Narátorovi se v tomto směru dostalo velké milosti. „*My jsme měli celkem dobrou církevní tajemnici, která nebyla pes, která nás nechtěla zlikvidovat, naopak. Snažila se nás spíše chránit, říkala - Když budete něco dělat, řekněte mi to, protože já pak budu moci říct, že to vím a ono je to potom jednodušší. On totiž ten chebský okres byl takový mírnější. Předseda Okresního národního výboru byl celkem slušný člověk a i v obci ve Františkových Lázních a tak. Tam jsme se snažili být se všemi za dobře, což bylo taky potřeba a určitě nám to pomáhalo.*“¹⁰⁷ Podobnou zkušenost měl i Mons. Josef Žák, když působil v Plzni. Církevní tajemník byl evangelizačně naladěný a dokonce se po revoluci v roce 1989 nechal pokřtít.

¹⁰⁵Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Emilem Soukupem, knězem v Plzni dne 13. 12. 2021. Celý rozhovor viz. Příloha 3

¹⁰⁶KUTIL, Tomáš. *S pánem Bohem se žije naplno*: Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2020. ISBN 978-80-7566-189-0. s. 73

¹⁰⁷Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Františkem Radkovským, knězem, prvním biskupem plzeňské diecéze v Karlových Varech dne 30.10. 2021

Ne všude ale byli církevní tajemnice takto milé. „Zato ta karlovarská tajemnice byla hodně nepříjemná.“¹⁰⁸ Vzpomíná Mons. František Radkovský. Na karlovarskou církevní tajemnici pamatuje i Mons. Aleš Opatrný: „V Karlových Varech byla církevní tajemnice. Říkalo se jí carevna, takže to už o ní něco říkalo. Byla chytrá a schopná, ale to neznamenal, že mě měla zrovna ráda.“¹⁰⁹

Zbylá řada kněží se shodla, že jejich vztah vůči církevním tajemníkům byl napjatý někde až nepřátelský. Velmi zajímavý přístup měl P. František Kaplánek: „S těmi církevními tajemníky jsem měl vždycky horší vztah a psali mi špatný posudky, ale tady v Domažlicích už byli dobrý a v Přešticích taky. Ale já osobně musím říct, že jsem je měl rád, vždycky jsem je pohostil nebo jak jsem měl tuzexové věci od kněží, tak jsem jim dal ještě pro děti a pro vnuky a řekl jsem, ať mají taky něco od kněží, když nás takhle... A oni se jenom usmáli. To víte, že to taky rádi vzali.“¹¹⁰

Můžeme potvrdit, že co okres, to jiný církevní tajemník a jejich přístup. Je velmi potěšující, že i mezi církevními tajemníky se našli slušní lidé.

5.4 Velehrad 1985

V roce 1985 se na Velehradě slavilo výročí úmrtí svatého Metoděje. Hojnou účastí byla překvapivě kněžská pouť konající se 10. dubna 1985. Státní orgány se maximálně pokoušely přípravu akce omezit.¹¹¹ Pout' se stala největší protirežimní demonstrací od roku 1968 a bodem zlomu ve vztahu církve a státu.¹¹² K mému velkému překvapení se nikdo z pamětníků poutě na Velehrad nezúčastnil z různých důvodů, např. Mons. Aleš Opatrný uvádí: „To je jak tam vypískali ministra? Tak to jsem tam nebyl, já ani pískat neumím. Já jsem byl na té kněžské pouti.“¹¹³ Na kněžské pouti byl přítomen i Mons. František Radkovský. Ze zdravotních důvodů se poutě neúčastnil Mons. Josef Žák.

¹⁰⁸ Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons. Františkem Radkovským, knězem, prvním biskupem plzeňské diecéze v Karlových Varech dne 30.10. 2021

¹⁰⁹ Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons. Alešem Opatrným, knězem, teologem v Praze dne 5.11. 2021. Celý rozhovor viz. Příloha 2

¹¹⁰ Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s P. Františkem Kaplánkem, knězem v Plzni dne 19. 11. 2021

¹¹¹ BALÍK, Stanislav, HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 978-80-7325-130-7. s. 56

¹¹² 12/13 Velehrad 1985, bod zlomu - Zakázaný Bůh | Česká televize. Česká televize [online]. Copyright © Česká televize 1996 [cit. 04.04.2022]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11541935506-zakazany-buh/318291310120012/>

¹¹³ Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons. Alešem Opatrným, knězem, teologem v Praze dne 5.11. 2021. Celý rozhovor viz. Příloha 2

„Z časových důvodů to nebylo možné. Také to bylo i z toho důvodu, že jsem tuto akci bral jako oficiální akci za účasti státních orgánů a obával jsem se zneužití poutě ze strany komunistů.“¹¹⁴ Uvedl své důvody Mons. Emil Soukup. U Mons. Petra Fořta bylo příčinou neúčasti jiná akce, zájezd desetileté duchovní obnovy k Patronům českého národa.

5.5 Normalizace s odstupem času, zhodnocení doby

Po době uvolnění nastoupil v sedmdesátých letech strach. Lidé nevěděli, kam až komunisté mají v úmyslu zajít. Strach se stal fenoménem, s nímž režim operoval. Komunistům se dílo z části podařilo, víra v pravého Boha byla nahrazena vírou ve velikost rozumu, pokrok a sílu. Byla to doba zkoušky, ale katolická církev byla silnější, všechny překážky překonala a vytrvala. Komunismus vzal mnohým lidem svobodu, přesto však nezatrpkli hořkostí, ale snažili se hledat jiné cesty. Velkou nadějí bylo pro mnohé věřit v sílu modlitby. Věřit, že Bůh se nad národem smiluje, že nejrůznější těžkosti a problémy probudí a národ znovu najde cestu ke svému Stvořiteli, ke svému Zachránci.

Všichni kněží se shodují v názoru, že doba „budování socialismu“ bylo pro ně určitým přínosem a formováním ve službě k lidem. Pro Mons. Emila Soukupa to bylo období velkého poučení. Jak uvádí sám narátor: *„Když jsem se dopracoval k tomu zbavit se strachu z komunistů a někam jsem je poslal, tak to znamenalo osvobození. Tuto službu vnímám pozitivně. V době normalizace jsme se snažili využít všeho, co bylo dovoleno, i když to soudruzi neradi viděli. Museli se učit, že je zde církev s oprávněnými nároky.“¹¹⁵*

Pamětník Mons. Aleš Opatrný vnímá svou službu s odstupem času jako požehnané roky Boží ochrany: *„Tak mě nikdo nic nevzal, já měl pořád všeho dost. Na místní poměry to bylo úžasné. Úžasné byly čtyři roky v Plzni, úžasné bylo jedenáct let v Toužimi. Bylo to setkávání s lidmi, tolik jsem se od lidí naučil, to je úžasný! A v neposlední řadě to, že jsem neskončil v chlastu nebo v nějakém divném stavu.“¹¹⁶*

Pouze jeden respondent se zmínil o nesvobodě, kterou všichni obyvatelé zažívali po celý komunistický režim. Někteří z řad kněží, např. Miloslav Vlk nebo Karel Herbst, museli kvůli odejmutí státního souhlasu mýt okna v ulicích. Sám Mons. František Radkovský tvrdí:

¹¹⁴Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Emilem Soukupem, knězem v Plzni dne 13. 12. 2021. Celý rozhovor viz. Příloha 3

¹¹⁵Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Emilem Soukupem, knězem v Plzni dne 13. 12. 2021. Celý rozhovor viz. Příloha 3

¹¹⁶Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Alešem Opatrným, knězem, teologem v Praze dne 5.11. 2021. Celý rozhovor viz. Příloha 2

„Komunismus nám vzal svobodu. My si to ani tak neuvědomujeme. Tak tenkrát nám to vadilo. Ta svoboda chyběla, nikam jsme nemohli do zahraničí.“¹¹⁷

P. František Kaplánek byl plně odevzdán Boží vůli a věděl, že je tam, kde ho Pán Bůh chce mít. *„Takže já osobně si nemůžu stěžovat. Já tu dobu měl rád a bral jsem ji takovou, jaká byla, poněvadž ta doba pro mě byla zároveň takovou formací. No vnímal jsem vždycky to místo, kam jsem se přestěhoval, že musím nějakou dobu vydržet a mít to tam taky rád no. Takže s tímhle jsem problém neměl.“¹¹⁸* Při hodnocení doby normalizace byl respondent velmi skromný: *„Ano byla to doba zkoušky, ale katolická církev byla nějaká silnější. Více spolu jsme byli všichni. Takže já osobně ničeho nelituju. Jenom toho, že jsem nikdy nebyl takový, jaký bych měl být. Na to jsem neměl, tak jsem to bral s těmi mantinely, které v životě mám. Vždycky ve svátosti smíření jsem to všechno snažil dát do nového začátku, abych zase nově začal i v tom, co se mi nepovedlo v životě. De facto ta formace byla od maturity, poněvadž už tehdy, když jsem přišel do kněžského semináře v Litoměřicích a potom jsem prožil ty bouřlivá léta 1967 - 1969. A tehdy jsem se taky bál, to přiznám.“¹¹⁹*

Mons. Petr Fořt se přidává k výpovědím ostatních pamětníků, kteří hodnotí tehdejší dobu v dobrém světle. *„Nebylo to marné. Byla to tvrdá škola pro naději, ještě tvrdší zkouška víry a nezničitelná škola lásky, která je vynalézavá, nikdy to nevzdá a nakonec všechno vydrží! Bůh žehnej každému kroku lidem dobré vůle.“¹²⁰*

5.6 Shrnutí výpovědí narátorů

Pamětníci se ve svých výpovědích v rámci možností shodují. Pro všechny kněze bylo vzájemné setkávání velmi důležité a cenné. Komunistický režim se snažil těmito akcím zamezovat, přesto však touha setkávat se a navzájem se podporovat byla větší. Většina pamětníků uvedla, že díky tomu mohla růst funkce ekumeny.

S příslušníky Státní bezpečnosti se během působení v sedmdesátých letech setkali všichni pamětníci. Shodli se, že represe vůči nim nebyly tak velké, jak dříve. Dále se naučili neříkat

¹¹⁷Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Františkem Radkovským, knězem, prvním biskupem plzeňské diecéze v Karlových Varech dne 30.10. 2021

¹¹⁸Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s P. Františkem Kaplánkem, knězem v Plzni dne 19. 11. 2021

¹¹⁹Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s P. Františkem Kaplánkem, knězem v Plzni dne 19. 11. 2021

¹²⁰Rozhovor Markéty Sebjánové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Mons.Petrem Fořtem, knězem, kraslickým farářem v Kraslicích dne 6.3. 2022. Celý rozhovor viz. Příloha 1

zbytečně příliš informací navenek. Každý jednotlivý respondent měl různý postoj k příslušníkům Státní bezpečnosti.

S církevními tajemníky měl každý kněz jiné zkušenosti. Mons. František Radkovský a Mos. Josef Žák měli štěstí, že církevní tajemník byl vstřícný a s kněžími měl bezproblémový vztah. Zbytek respondentů uvedla, že takové štěstí neměli a často museli s církevním tajemníkem bojovat například o finance na opravy kostelů. Velehradské poutě v roce 1985 se nikdo nezúčastnil. Každý pamětník měl své důvody.

Na závěr narátoři zhodnotili dobu sedmdesátých let. Všechny výpovědi kněží se nesly v podobném duchu. Uvedli, že to byla doba zkoušky, která je posilovala, doba lásky, ve které se navzájem všichni podporovali, ať už příspěvky na opravy kostelů a far, různými dary, společnými akcemi, které nebyly v nastoleném komunistickém režimu povoleny. Jsou za dobu a vlastně celý svůj život velice vděční a nejvíc proto, že hlavní úlohu v jejich životě hrál a stále hraje Ježíš Kristus.

Závěr

Život v tehdejší Československé socialistické republice nesl mnoho těžkostí i radostí. Komunisté se v době normalizace snažili znovu omezit katolickou církev a její činnost. Mohlo se zdát, že stát nad církví zvítězil, ale ta byla a je mnohem silnější. Cílem komunistů bylo navrátit církev pouze do prostředí kostela. Režim zpřísnil udělení státního souhlasu k duchovenské činnosti, bylo ztíženo přihlašování dětí na náboženskou výuku nebo byly rozehnané existující komunity.

V bakalářské práci je možné sledovat, jak s nastoleným komunistickým režimem bojovali jednotliví kněží. Převážná většina pamětníků byla vysvěcena na kněze na začátku sedmdesátých let. Pro každého to byla doba zkoušky odvahy, víry a lásky. I přes mnohé překážky žádný z respondentů nezahořkl nad svým osudem. Mnoho kněží nepodlehlo ideologii doby a namísto toho se semkli a bojovali proti společnému nepříteli.

Cílem teoretické části bylo krátce představit hlavní myšlenku orální historie a nastínit dobu v Československu. Metodu jsem využila i při zpracovávání životních příběhů šesti vybraných kněží. V teoretické části jsem se zaměřila na dobu od konce druhé světové války až po první polovinu osmdesátých let. Je nezbytné vědět, jaké události předcházely nastolení normalizace na začátku sedmdesátých let. Část podkapitol seznamuje čtenáře s děním také v církevním světě. Je zde uvedena problematika, se kterou se církev během celé éry budování socialismu střetávala. Svou pozornost jsem zaměřila na římskokatolickou církev v Československu. V této části bakalářské práce jsem využila především knižní a internetové zdroje.

V mé praktické části byly hlavním zdrojem výpovědi kněží, kteří měli zkušenosti se službou v komunistickém Československu. Pro práci jsem si zvolila šest narátorů. Prvním narátorem byl Mons. Petr Fořt, děkan a farář kraslické farnosti, který se narodil v česko – německé rodině a již od dětství se nebál hájit své postoje k víře. Dalším narátorem byl P. František Kaplánek, Mons. Aleš Opatrný, který byl půl roku bez státního souhlasu. Dalším pamětníkem byl Mons. František Radkovský, emeritní biskup plzeňský a mimo jiné první biskup plzeňské diecéze založené v roce 1993. Narátorem byl mimo jiné Mons. Emil Soukup a Mons. Josef Žák, který byl vysvěcen v druhé polovině osmdesátých let. Každý respondent mě svým životním příběhem velmi obohatil i po duchovní stránce. Jejich příběhy jsou unikátní a jedinečné.

Jsem velmi vděčná za jejich ochotu, spolupráci a otevřenost. Každý z respondentů mi pomohl nahlédnout na tehdejší dobu opět z jiné perspektivy.

Práce s metodou orální historie byla pro mě nesmírným přínosem. Téměř se všemi narátory jsem se mohla setkat osobně a získat mnoho empirického materiálu. Díky osobnímu setkání jsem nahlédla do soukromých sbírek fotografií a dokumentů. Jednotlivé rozhovory přinesly řadu nových informací. Někteří z pamětníků se tak díky bakalářské práci mohou dostat do širšího okruhu povědomí lidí.

Resumé

Mým hlavním cílem bakalářské práce bylo zmapovat každodenní život kněží. Představit čtenářům šest pamětníků, kteří působili v oficiální církvi od sedmdesátých a osmdesátých let jako církevní administrátoři jednotlivých farností. Společně s narátory jsem se zaměřila na jejich dětství a dospívání, volba kněžské dráhy, vzpomínky na bohosloveckou fakultu v Litoměřicích, slavnostní svěcení, první zkušenosti ve farnostech, komunikaci s farníky, problémy s příslušníky Státní bezpečnosti, evangelizaci, volby,...Jednotlivé rozhovory jsem získala pomocí metody oral history, které je věnována i jedna kapitola v teoretické části. Dále jsem přiblížila dobu, která předcházela normalizaci v sedmdesátých letech. Bakalářská práce se věnuje i tehdejší situaci v římskokatolické církvi. Vybrala jsem si pro svou práci šest kněží, kteří působili zejména v pražské arcidiecézi a poté i v nové plzeňské diecézi. Rozhovory mi poskytl Mons. Petr Fořt, P. František Kaplánek, Mons. Aleš Opatrný, Mons. Fantišek Radkovský, Mons. Emil Soukup a Mons. Josef Žák. Na závěr jsem provedla analýzu výsledků výzkumu.

Resumé

My main goal of the bachelor thesis was to map the everyday life of priests. To introduce readers to six witnesses who have worked in the official church since the seventies and eighties as church administrators of individual parishes. Together with the narrators, I focused on their childhood and adolescence, the choice of the priestly career, memories of the Faculty of Theology in Litoměřice, ceremonial ordination, first experiences in parishes, communication with parishioners, problems with members of the State Security, evangelization, elections,... I obtained individual interviews using the oral history method, which is also devoted to one chapter in the theoretical part. Next, I described the time that preceded normalization in the seventies. The bachelor thesis also deals with the situation in the church at that time. I chose six priests for my work, who worked mainly in the Prague Archdiocese and then in the new Diocese of Pilsen. Interviews were given to me by Mons. Petr Fořt, P. František Kaplánek, Mons. Aleš Opatrný, Mons. Fantišek Radkovský, Mons. Emil Soukup and Mons. Josef Žák. Finally, I analyzed the results of the research.

Seznam pramenů a literatury

Literatura

BALÍK, Stanislav, HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 978-80-7325-130-7.

BALÍK, Stanislav, HANUŠ, Jiří. *Letnice dvacátého století: druhý vatikánský koncil a české země*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012. ISBN 978-80-7325-268-7.

DANIĚL', Alexandr, GLUZA, Zbigniew.ed. *Slovník disidentů: přední osobnosti opozičních hnutí v komunistických zemích v letech 1956-1989*. Přeložila ŠUSTROVÁ, P. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2019. ISBN 978-80-88292-11-1.

DEMEL, Zdeněk. *Pod dohledem církevních tajemníků: omezování činnosti katolické církve v Československu 1945-1989 na příkladu jihočeského regionu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. Historia ecclesiastica. ISBN 978-80-7325-170-3

DOLEŽALOVÁ, Markéta. ed. *Katolická církev v Československu: kardinál Josef Beran a jeho doba*. Praha: Katolický týdeník, 2020. ISBN 978-80-86615-61-5.

Kancionál

KOLÁŘ, Pavel, PULLMANN, Michal. *Co byla normalizace?: studie o pozdním socialismu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2016. ISBN 978-80-87912-62-1.

KUTIL, Tomáš. *S pánem Bohem se žije naplno*: Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2020. ISBN 978-80-7566-189-0.

PECKOVÁ, Barbora, RAJLOVÁ, Lucie, PEŠEK, Jiří. *Historie zrozená z rozhovoru: interview ve výzkumu soudobých dějin*. Vydání I. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2018. 233 s. ISBN 978-80-7571-016-1.

PETRÁŠ, Jiří, SVOBODA, Libor. ed. *Znormalizováno: Československo v letech 1978-1985*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2020. ISBN 978-80-88292-75-3

RADKOVSKÝ, František, KUTIL, Tomáš. *V Boží režii*. V Praze: Karmelitánské nakladatelství, 2019. Rozhovory (Karmelitánské nakladatelství). 224 s. ISBN 978-80-7566-118-0.

VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. 224 s. ISBN 978-80-7285-089-1.

VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. Orální historie a soudobé dějiny. ISBN 978-80-246-2931-5.

VAŠKO, Václav. *Dům na skále, církev zkoušená*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-7192-891-7.

VAŠKO, Václav. *Neumlčená II: kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*. Praha: Zvon, 1990. ISBN 80-7113-035-4

Periodika

A nechtěl bys být knězem? - Katolický týdeník. Katolický týdeník [online]. Copyright © [cit. 25.02.2022]. Dostupné z: <https://www.katyd.cz/clanky/a-nechtel-bys-byt-knezem.html>

Memo: časopis pro orální historii = oral history journal. Olomouc: ViaCentrum, 2011-. ISSN 1804-753X

S normalizací žijeme i teď - Katolický týdeník. Katolický týdeník [online]. Copyright © [cit. 27.03.2022]. Dostupné z: <https://www.katyd.cz/clanky/prilohy/perspektivy/s-normalizaci-zijeme-i-ted.html>

Internetové zdroje

Christnet.eu – zpravodajství, názory, teologie, kultura [online]. Dostupné z: https://www.christnet.eu/clanky/5637/druhy_vatikansky_koncil_zmenil_katolickou_cirkev.

How to Do Oral History | Smithsonian Institution Archives. Smithsonian Institution Archives [online]. Dostupné z: <https://siarchives.si.edu/history/how-do-oral-history>

Byl jmenován nový generální vikář plzeňské diecéze - Církev.cz . Církev.cz [online]. Copyright © 2022 Česká biskupská konference [cit. 25.02.2022]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/archiv/110909-byl-jmenovan-novy-generalni-vikar-plzenske-dieceze>.

Mons. Josef Žák - Diecéze plzeňská. Plzeňská diecéze – Oficiální stránky plzeňské diecéze římskokatolické církve - Diecéze plzeňská [online]. Copyright © 2022 Oficiální stránky Plzeňské diecéze [cit. 26.01.2022]. Dostupné z: <https://www.bip.cz/cs/katalog/osoby/zak-josef>.

Mons. František Radkovský - Diecéze plzeňská . Plzeňská diecéze – Oficiální stránky plzeňské diecéze římskokatolické církve - Diecéze plzeňská [online]. Copyright © 2022 Oficiální stránky Plzeňské diecéze [cit. 04.02.2022]. Dostupné z: <https://www.bip.cz/cs/katalog/osoby/radkovsky-frantisek>

Mons. Peter Fořt - Diecéze plzeňská . Plzeňská diecéze – Oficiální stránky plzeňské diecéze římskokatolické církve - Diecéze plzeňská [online]. Copyright © 2022 Oficiální stránky Plzeňské diecéze [cit. 11.03.2022]. Dostupné z: <https://www.bip.cz/cs/katalog/osoby/fort-peter>

NEDVĚD, Jaroslav. Být farářem při katedrále pro mě byla velká čest, říká Emil Soukup [online]. In: . 8.9.2019, s. 1 [cit. 2021-12-13]. Dostupné z: doi:iDnes.cz.

[online]. Copyright © 2022 eStránky.cz [cit. 11.03.2022]. Dostupné z: <https://farnostkraslice.estran-ky.cz/clanky/neco-z-meho-zivota---p.-peter-fort/f3---jeste-neco-z-doby-totality.html>

12/13 Velehrad 1985, bod zlomu - Zakázaný Bůh | Česká televize. Česká televize [online]. Copyright © Česká televize 1996 [cit. 04.04.2022]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11541935506-zakazany-buh/318291310120012/>

Omyl revolučních gard | Místa Paměti národa. Místa Paměti národa [online]. Dostupné z: <https://www.mistapametinaroda.cz/>

Kněží za socialismu: kříž ve zlověstném stínu srpů a kladiva - Akademie věd České republiky. [online]. Copyright © Středisko společných činností AV ČR, v. v. i. [cit. 22.03.2022]. Dostupné z: <https://www.avcr.cz/cs/veda-a-vyzkum/historicke-vedy/Knezi-za-socialismu-Kriz-ve-zlovestnem-stinu-srpu-a-kladiva/>

What is Vatican II?. Vatican Tours from €59 | Best Vatican City Tours & Day Trips [online]. Copyright © Copyright 2022 [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: <https://www.vaticancitytours.it/blog/what-is-vatican-ii/>

[online]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1463080-unor-1948-znamenal-nastup-komunisticke-diktatury-v-ceskoslovensku>

Practices | Oral History Association. [online]. Copyright © Copyright 2022 Oral History Association [cit. 21.02.2022]. Dostupné z: <https://www.oralhistory.org/best-practices/>

Život v normalizaci – My jsme to nevzdali. [online]. Dostupné z:
<https://www.myjsmetonevzdali.cz/temata/normalizace-a-disent/zivot-v-normalizaci>

Orální prameny

Rozhovor s Mons. Františkem Radkovským, knězem, prvním biskupem plzeňské diecéze v Karlových Varech dne 30. 10. 2021

Rozhovor s Mons. Alešem Opatrným, knězem, teologem v Praze dne 5. 11. 2021

Rozhovor s P. Františkem Kaplánkem, knězem v Plzni dne 19. 11. 2021

Rozhovor s Mons. Emilem Soukupem, knězem v Plzni dne 13. 12. 2021

Rozhovor s Mons. Josefem Žákem, knězem v Jindřichovicích dne 17. 12. 2021

Rozhovor s Mons. Petrem Fořtem, knězem, kraslickým farářem v Kraslicích dne 6. 3. 2022

Seznam příloh

Příloha č. 1: Rozhovor s Monsignore Petrem Fořtem	II
Příloha č. 2: Rozhovor s Monsignore Alešem Opatrným	XII
Příloha č. 3: Rozhovor s Monsignore Emilem Soukupem	XXII
Příloha č. 4: Maturitní vysvědčení P. Františka Kaplánka	XXIX
Příloha č. 5: Bohoslovecké tablo Cyrilometodějské fakulty v Litoměřicích roku 1971	XXX
Příloha č. 6: Ustanovení P. Františka Kaplánka děkanem v Poběžovicích	XXXI
Příloha č. 7: Tablo Cyrilometodějské fakulty v Litoměřicích roku 1970	XXXII
Příloha č. 8: Potvrzení o studiu Mons. Josefa Žáka na teologické fakultě v Litoměřicích	XXXIII
Příloha č. 9: Ustanovení Mons. Josefa Žáka kaplanem v Rokycanech	XXXIV

Příloha č. 1: Rozhovor s Monsignore Petrem Fořtem

Mohl byste se nám krátce představit? (jméno, věk, rok narození)?

Monsignore Peter Fořt, 76 let; 1945;

Odkud pocházíte?

Narozen na konci 2. světové války v Mar. Lázních, vyrůstal v rodinném domku v Drmoulu u Mar. Lázních.

Jaké bylo vaše dětství?

Otec i matka pracovali, výchovu měla proto na starosti babička „Muni“. To bylo mé první slůvko, mělo znít: Mutti – mami. To jsem se naučil později, a tak zkomolené muni zůstalo babičce. Babička nás připravila pro život úžasným způsobem k praktičnosti, nápaditosti, k improvizaci a k zachovávání tajemství v rodině podle zásady (co se doma uvaří, to se i sní); byli jsme vychováni takto: tohle si říkáme jenom doma.

V jaké rodině jste vyrůstal?

V krásné křesťanské rodině; otec Václav (Jihočech), matka Maria (Němka), babička (matka matky Elisabeth Němka), bratr Pavel, spolu s bráškou jsme měli němčinu zadarmo (jako děti se velmi rychle učí).

Jak jste vnímal život v minulém režimu, ovlivnilo vás to nějak?

Věděli jsme moc dobře, co se kolem nás v tzv. socialismu skutečně dělo, poslouchali jsme Deutschland Funk v němčině, v češtině i BBC z Anglie, Hlas Ameriky z USA a také, pokud to netušili – ale byli jsme u hranic, tak to šlo – Svobodnou Evropu. Díky němčině a katolické výchově jsme jako rodina byli bráni jako „nespolehliví.“ Ale to nám bylo jedno, nebyli jsme chtiví být vpředu! To jsme přenechali jiným, kteří toho pak i litovali.

Jak jste vnímal víru v období dospívání?

Jako něco samozřejmého, byl jsem na ni hrdý, což mi i mnozí záviděli! Nikdy jsem se za víru v Boha nestyděl.

Musela se vaše rodina potýkat s potížemi, které věřící a katolíci měli?

Jistě! Třebas jsem nesměl být přijat do Plané u Mar. Lázních na Jedenáctiletou střední školu, o to se postarala soudružka učitelka na Škole v ML – jih jménem Špilarová, která mne ani

nikdy neučila! Ale soudruh ředitel školy Poledne, jehož bratr vedoucí StB, se po 1989 nad ML v lese oběsil, nebyl schopen se této stranické veličině v učitelském sboru, postavit. Zvláštní byl rozhovor s třídním učitelem s. Vágnerem, také kovaným soudruhem, který mne měl rád, protože jsem chodil do jeho kabinetu, promítal ve škole filmy. Jednou přišel a omlouval se v 8. třídě, že nám musí položit nějaké otázky: Začal Danou Arbesovou (podle abecedy). K mému překvapení odpovídala na vše NE. Za chvíli došlo na písmeno F. „Tak Petře, jsi věřící? ANO. Je to pravda? ANO. Ještě mi řekni, že chodíš do kostela? ANO. No, a ještě mi řekni, že ke všemu ještě ministruješ? ANO. Učitel zíral – ale zachoval se gentlemany: Petře, děkuji ti za upřímnost! Vážím si tě.“ Já nemohl lhát, vždyť to mí spolužáci o mně vše dobře věděli! Na gympl jsem se přeci jen dostal, a to oklikou. Byl to rok, kdy se zaváděla tzv. 9. třída základní. Tu jsem absolvoval již v Plané, poté složil rozdílové zkoušky (při tom mi pomohl prof. Franěk) a šel pak přímo do 10. třídy jedenáctiletky. Maturitu jsem složil v roce 1962 (němčina a ruština za 1; matika a čeština za 3.).

Jak jste se dostal k víře, čím vás „dostala“?

U mne to bylo jaksi samozřejmé. Věřila babička, matka, otec, příbuzní z otcovy strany. Rozhovory v důvěře s rodiči vedly k upřímnému rozhovoru v modlitbě s Bohem. Nic zvláštního jsem v tom neviděl, bylo to jaksi samozřejmé. A hlavní byla OSOBNÍ zkušenost s Pánem. Když se mu se vším jako dítě svěříte, ve zkouškách pocítíte jeho vedení, tak se člověk NEMUSÍ a ani nemůže bát! Něco jiného je mít obavu, zda a jak Bůh v té či oné těžké situaci zareaguje. Kdo má strach, má slabou víru! To byla má zkušenost!

V kolika letech jste se rozhodl pro kněžskou dráhu?

Proč? Už jako ministrant jsem v naší ložnici měl svůj oltářík se základním vybavením, které jsem si sám v dílně vyrobil. To se o mně vědělo, PROTO mne nechtěli pustit na gympl: „Bude z něho farář, tak to tedy ne!“ I tatínek, ač mne měl rád, nechtěl, abych šel do kněžského semináře. Myslel na pokračování rodu Fořtů. Tak se pokoušel mne po maturitě získat pro studium geodézie, později v Praze Dejvicích na stavební fakultě (architekturu), kde jsem i složil úspěšně přijímací zkoušky. Nebyl jsem přijat. Otec byl spravedlivý a rovný člověk; vzal mne do vlaku a jel na příslušnou fakultu, kde se dožadoval důvodu, PROČ jsem nebyl přijat i když jsem zkoušky zvládl. Dlouho jsme spolu seděli na chodbě, až se objevil jeden profesor s šedými deskami, kde na vrchní straně stálo: Příbuzní v západním Německu. Otec poděkoval se slovy: „To mi stačí! Sbohem!“ Pak jsme na zpáteční cestě zastavili v Plzni, kde jsem úspěšně složil přijímací zkoušky na Strojní fakultě. Zde jsem i nastoupil, absolvoval

dva semestry, a zároveň zažádal o přestup z fakulty strojní na teologickou v Litoměřicích. To byla asi přímo provokace. Na pohovory si mne v Plzni povolávali proděkanové, rektor. Musel jsem tedy studium po složení všech zkoušek přerušit. Na radu pana doktora zvěrolékaře z Velké Hleďsebe, který mi řekl: „Petře, ukaž komoušům, že se práce nebojíš, jdi do dolů!“ Dál než v Chebu jsem nikdy nebyl. Jel jsem tedy do Sokolova, zastavil se na faře (která už dnes nestojí) a zazvonil. Ukázala se hlava pana děkana Bubeníka: „Co chcete? Nejsem osobní oddělení...“ Zajel jsem do Svatavy a přihlásil se jako brigádník u povrchového dolu Medard. Tam jsem pobyl celý rok. Pak teprve jsem byl přijat od října na CMBF v Litoměřicích. Zadarmo to nebylo! Už tehdy mne StB muselo mít v hledáčku, protože po podpisu jako brigádník, mne na osobní oddělení zavolali znovu, že prý mají nové formuláře, že už je vše vyplněné, stačí jen podepsat. Nechtěl jsem vypadat jako blb, nepřečetl si nový formulář a podepsal! V říjnu 1964 jsem zjistil, že změna ve formuláři byla zdrcující: byl jsem veden jako TRVALÝ pracovník, na kterého se vztahuje tříměsíční výpovědní lhůta – a já tedy nemohl včas nastoupit do 1. semestru v Litoměřicích. Opět jako tolikrát, zasáhl Bůh! Pomohl mi závodní lékař, který mne znal ze sokolovského kostela. Kdy mne našel plačícího v místním kostele sv. Jakuba, dozvěděl se ode mne o tom podvodu ze strany žen v osobním oddělení. „Neboj se, Petře; dobře to dopadne!“ A také, že ano! Zavolali si mne na osobní, dali propouštěcí doklady, a já měl volnou cestu ke studiu bohosloví. Až při první obědě, kde jsem s panem doktorem u stolu hodil řeč, jsem se vlastně dozvěděl, JAK to on zařídil! Bylo to skoro jako zповědní tajemství a překvapující. Mohu jen říci, měl na ony dámy páky, byl lékařem a věděl toho moc...

Litujete toho?

Ani na okamžik! NIKDY! Není krásnějšího povolání=poslání; s pomocí Boží VŽDY!

Kdy jste byl vysvěcen a jak na tento den vzpomínáte?

Fakultu jsem ukončil v roce 1969, rok po vpádu Sovětské armády. Musel jsem nastoupit dvouletou presenční službu v Janovicích nad Úhlavou. Přijímač byl tvrdý, byl jsem veden jako „farář.“ Krátce nato jsme založili první skupinu Trubadůři a vyhrávali jednu soutěž za druhou; i tu poslední – celoarmádní – ASUT v Kroměříži. Hráli jsme i v rozhlase v Českých Budějovicích, naše písničky (mimo jiné i spirituály) se dlouho držely v tamní hitparádě. Po roce jsem zůstal z této skupiny sám. Jméno tu bylo, pracně jsem sehnal 3 vojáky k sobě a tak jsme pokračovali v zcela jiném žánru: byly to tzv. „písň lidodemo“. Byly perfektně

secvičené a tak jsme jako skupina doputovali přes všechny soutěže opět až k vrcholu. Ten se v roce 1972 konal v Olomouci. I zde jsme vyhráli s pomocí Boží!

Jaké byli vaše začátky jako kněze?

Svěcen jsem byl 16. 12. 1972 v pražské katedrále Otcem biskupem Františkem Tomáškem. Byl pro mne vždy OTCEM, měl jsem k němu přístup vždycky, pomáhal mi, jak jen mohl. K 1. 1. 1973 jsem nastoupil jako kaplan na Svaté Hoře u Příbrami (na Silvestra jsem u brány zazvonil ve 23:50! „Kde jste?“ ptal se děkan Adler. „Mám dekret k 1. lednu, tak jsem tady!“). Věděl jsem, kdo je pan děkan; snažil jsem se s ním vyjít. Byl státotvorný. Já zůstal svůj, kariéru jsem nehledal; tak co.... Ale byla to tvrdá „škola“! Nelituji!

Měl jste nějakého duchovního rádce?

Zde na Sv. Hoře jím byl P. Karel Bříza, velký muzikant, byl i mým zpovědníkem. Rozuměli jsme si. Hudbu též nade vše miluji. Když P. Adler tohoto hodného kněze na hodinu ze Sv. Hory vyhodil (byl zde veden jako varhaník a směl mít svou mši sv. vždy v 6:00 ráno), nečekalo u zdejší brány 40 zájemců – nepřišel ANI JEDEN! A tak jsem musel coby kaplan nastoupit i jako varhaník! Pěkná fuška! Ale díky Bohu, Panně Marii i sv. Petru jsem to zvládl.

V jakém „typu“ kněžského života jste se pohyboval (oficiální/podzemní)?

Byl jsem veden jako diecézní kněz; tedy se státním souhlasem.

Kde byl Ježíš ve vašem životě?

Ježíš Kristus je a zůstává Veleknězem Nového Zákona. Každý kněz BEZ NĚHO nemůže být pravým knězem!

Jak byste to definoval?

Bez něho, bez jeho požehnání, bez spojení s jeho církví, kterou stále vede a v níž žije, NENÍ možné autenticky působit, žít, být! On je HLAVA tajemného Těla Církve, my jeho údy. Být jím vyvolen, veden a doprovázen je nádherné, dobrodružné, fantastické!

Co znamenalo být knězem podzemní církve/oficiální/Fokolare?

V podzemní církvi jsem nepůsobil, proto se k tomu nemohu vyjadřovat. Jistě to vyžadovalo odvalu a statečnost, ale tu museli dokazovat, i když jinak, i kněží ve veřejné pastoraci. Jak se s tím kdo popral, je samozřejmě jiná otázka. Já jsem mohl vstoupit k řádu sv. Norberta – k premonstrátům a to tepelským. Důvodem by jistě byl můj osobní vztah k Blahoslavenému

Hroznatovi (díky 4 kněžím: P. Kolandovi, Mons. Škachovi, P. Zettlovi a panu převorovi – pozdějšímu opatovi Heřmanovi Tylovi, faráři v M. Lázních). Tomu jsem na jeho pozvání do řádu řekl: „Otče převore, mám vás moc rád, ale já neřád – do řádu?“ Nato mi on řekl: „Ale Petře, já tě dobře znám!“ Asi jsem ho zklamal, když jsem se bránil takto: „Kdybych šel do řádu, tak k benediktýnům – a to kvůli chorálu (což je vlastní zpěv církve a jehož prefektem jsem byl v semináři). Ale to nepovažuji za dostatečný důvod.“ Přesto mi vystrojil primici 17. 12. 1972 v kostele Nanebevzatí Panny Marie! Bylo to nádherné!

Jaký byl běžný život ve farnosti?

Spočíval ve službě farníkům (mše sv., zpovídání, přípravy na křty a svatby, přísluhování svátostmi, konání pohřbů, poutí pouze v rámci kostelů, návštěvy nemocných, účast po křtinách či svatbách na pohoštění, kde vždy bylo místo pro osobní rozhovory; pro svůj vztah k humoru byl tento zdrojem sympatií. Humorem se dalo i za „totáče“ MNOHO říci!

Kdo zajišťoval opravy kostela či fary?

Do roku 1989 to musel být vždy kněz. Po tomto roce byli postupně ustanovováni stavební technici s různými schopnostmi. Financování záleželo do r. 1989 na velkorysosti státu, který VŠE financoval. Do far si museli kněží „ukládat své vlastní prostředky – ať finance, či vlastní práci a šikovností. Hodně pomáhali i věřící, kteří se nad knězem i slitovali a to na vlastní nebezpečí!

Jak vzpomínáte na vaše nejbližší přátele?

Vždy jsem si jejich přátelství moc vážil. Bůh vždy poslal toho pravého pomocníka, přítele v pravý čas! Jen se za to musel člověk předem modlit!

Čeho si na nich vážíte?

Statečnosti; odvahy; lásky k pravdě a odmítání zla – ať má jakoukoliv podobu! Pozornost i ohleduplnost.

Jaká byla spolupráce s ostatními kněžími?

Vždy dobrá. S každým samozřejmě jiná; byli jsme a jsme na jedné Kristově lodi. Vždy jsem ke každému přistupoval z pozice služby. Když jsem viděl nezáměr, musel jsem to respektovat, i když to zabořilo.

Nepanovala mezi vámi určitá soutěživost a lehká závist? (počet věřících,...)

Pokud měl někdo větší úspěch, měl také více práce! Spíše bych řekl: něco se dalo „kopírovat“, něco šlo jen obdivovat, protože na to sám člověk neměl...

Jaká byla práce a komunikace s vašimi farníky/laiky?

Přímá, adresná, konkrétní.

Věnoval jste se evangelizaci? Jak byste vysvětlil tento pojem laikovi?

Dříve jsem se více věnoval každému, kdo projevil zájem; hledal jsem cestu, jak se scházet, abych nevedl do problému jeho, někdy i sebe. Vždy je to věc zájmu. ODMÍTÁM způsob cesty jehovistů, které vyhodíte dveřmi, a oni k vám vlezou oknem a nedají si NIC vysvětlit. Užitečné jsou i ty rozhovory, kdy máte před sebou člověka s jiným názorem, ale ochotného naslouchat. Pokud to neumí, měl bych ho to naučit já!

V čem spočívala?

Vycházela vždy z jisté skutečnosti, zážitku; šlo o to, navázat na prožitek, zhodnotit jej, pojmenovat a hledat smysl. To často vedlo k radosti!

Byli vaše činnosti, pastorační úspěšné?

Ne vždy. Dáte tomu čas, máte i nějaké společné plány, přijde zkouška ať v té či oné podobě a pak dochází ke zklamání; ale mám vždy naději, že to, co bylo jednou zaseto, může přinést úrodu.

Jak byli lidé v době normalizace otevření Bohu?

Obava a strach vždy svazují. Pokud se opravdu otevřu Bohu, pak tohoto člověka vede přece i Bůh! Někdy se může stát, že pro přílišnou horlivost se Bohu začnu „plést do řemesla.“

Byli jste pronásledováni?

Nebezpeční byli pracovníci StB, skrytí a nenápadní spolupracovníci (ale ti se vždy prozradili, když se moc vyptávali; nejhorší je ale, když vás pronásleduje špatné svědomí! Pokud se někdo ukázal jako nebezpečný, pak bylo přece nejjednodušší se mu vyhnout.

Jak probíhala vyšetřování?

Ti pánové se chtěli chovat vstřícně, že mohou pomoci, že nám rozumí; při tom se snažili nenápadně klást otázky a člověk musel dávat pozor, aby někomu neublížil. Důležité bylo dát

najevo, že mám povinnosti; humor mi často pomohl; a hlavně to byla střelná modlitba: Přijď Duchu svatý. Stalo se mi několikrát, že jsem dostal i křeč do úst a já nebyl schopen nic říci.

Jak často docházelo k výsledkům?

Vždy, když se objevila nějaká aktivita, která se soudruhům nelíbila – např. podpisové akce proti potratům.

Byli jste zatýkáni?

Ne. Díky Bohu ne. Zase jsem nebyl tak důležitý v jejich zájmu.

Jaké byli sankce?

Za aktivity, které církevní tajemník nazval malérem, průšvihem, jsem to pocítil na snížení kněžského platu.

Víte, kdo na vás donášel?

Nevím, po pravdě mne to chvíli zajímalo, ale pak jsem si řekl, že je to věcí toho druhého. Ať Bůh posoudí!

Byla perzekuována i vaše rodina?

Bratr měl skoro každý den na talíři, že má bratra knězem, tak ze školství (Cheb) odešel a ujal se u počítačů ve Stříbře, musel jezdit vlakem daleko, ale udělal si nástavbu a do penze pracoval v kanceláři Státního Statku v Trstěnicích. Tam se nikdo nehrnul a byl „za větrem.“ Podle hesla: moudřejší ustoupí, hloupější postoupí.

Jak se to na ni podepsalo?

Utvrdilo to každého, že naše cesta je ta pravá. Do duše nikdo, kromě Boha, nevidí.

Pochyboval jste někdy o vašem rozhodnutí, vaší práci? Co vám pomohlo přetrvat krizi?

Jistě se některé věci dali dělat jinak, ale nezbyvá, než se poučit. Víra v Boha byla vždy tou silou, která mne přivedla buď k pokračování, nebo k rozumné změně. Důležité bylo hlavně nezmalomyslnět. Bůh má řešení; 3x jsem pocítil MOC přímly sv. apoštola Judy Tadeáše!

Fungovala v podzemní církvi ekumena?

Jistě. Ta fungovala i v oficiální. Mohl jsem např. pomoci evangelickému pastorovi Tydlitátovi v Hořovicích, stejně i faráři církve husitské Mevaldovi z Hostomic.

Co vám dokázalo udělat radost (každodenní maličkosti)?

Jakákoliv manuální práce (práce se dřevem – oprava různého nábytku, věci i v kostelích, v kaplích), pěstování ovoce, péče o 10ks králíků, o malé stádo ovcí s beranem, o slepice, o sušení sena, pěstování zeleniny apod.

S čím jste naopak bojoval?

S myxomatózou u králíků, s hloupostí a zbedněností totalitního myšlení, s ryze materialistickým pohledem na život, s malou odolností mladých manželství, se stereotypem ve zpovědích, s pokrytectvím....

Účastnil jste se voleb?

Vždy. Volil jsem vždy lidovce; on zase nebyl takový výběr; rozhodně v současné době odmítám názory nacionalistů (AfD v Německu, SPD u nás; že komunisté konečně vypadli z parlamentu je dobré)

Bojkotoval jste nějak volby?

Ne.

Účastnil jste se nějakých protistátních akcí (např. koncerty, besedy)?

Byl jsem v úzkém kontaktu s Ondrou Vaculíkem (byl kostelníkem v obci Mrtník u Hořovic), synem Ludvíka Vaculíka; dostával jsem samizdaty a předával vybraným jedincům

Nebál jste se?

Inu, vždy to mohlo na člověka prasknout; nic jsem nepřeháněl; díky mateřštině (němčině), jsem byl vždy v obraze, co se týkalo politické situace; dobrá byla parta na veterině ve Rpetech (taková oáza v době totality).

Co bylo vaší motivací se akcí účastnit?

Sám jsem se akcí nezúčastnil; má úloha spočívala v rovině přímluv a proseb i při veřejných bohoslužbách; vždyť šlo o budoucnost národa (na přímluvu sv. Václava, Vojtěcha, Anežky České apod.)

Co drželo vaši naději vytrvat? (citát, verš, píseň,...)

Např. píseň: Učiň, mne Pane, nástrojem...

Zúčastnil jste se poutě na Velehrad roku 1985? Jaké byly vaše pocity, vzpomínky?

Ne. Konali jsme autobusy zájezdy v době desetileté duchovní obnovy k Patronům českého národa.

Na jaké křesťanské události, které proběhly v době normalizace, vzpomínáte nejvíce/nejraději?

Právě na jmenované poutě, dále na obnovené poutě na hradě Točnick.

Jak jste prožíval události, které předcházely nástupu normalizace? (konec 60.let- 1968, 1969)?

V této době jsem studoval na CMBF v Litoměřicích. Na příjezd okupační armády jsem osobně doplatil, neboť jsem pro znalost němčiny měl pokračovat v teologickém studiu v rakouském Innsbrucku. To se neuskutečnilo.

Co vám komunismus vzal (a možná i dal?)

O prázdninách v roce 1968 jsem byl v Západním Německu u přátel z teologické fakulty ve Würzburgu. Mohl jsem dokončit 9. a 10. semestr na Teologické fakultě v Německu (byl jsem u p. arcibiskupa v Essenu se svým strýcem); v Německu bych býval nezůstal, protože bych „utekl“ z misijní země Československa.“ Proto bych býval šel do misíí (Afrika?). To nedávalo smysl – má země mne potřebuje též a tak jsem se vrátil, což otec nepochopil. Byl pevně přesvědčen, že se už nevrátím.

Jaký byl váš vztah s církevním tajemníkem?

To byla kapitola sama pro sebe. Na Svaté Hoře jím byl dobrý chlap; nějak svou práci nezvládl ve svém svědomí a vzal si život. Krajským církevním tajemníkem pro pražský kraj byl podpl. StB Stanislav Semínko. Býval hostem děkana Adlera; nás kaplany lanařil, ale vždy jsme i za pomoci kostelníka Dominika Fialy z toho vybruslili. Ale jeho předchozí profese dávala tušit, co to bylo za člověka. Před ním na této funkci byl ředitel pražských sběrných surovin, jméno už jsem zapomněl. Ale i tohle byla síla: celá katolická církev patřila do šrotu, pak nás hlídal skutečný odborník na svobodu a demokracii – náčelník StB! VÝSMĚCH! Ale ještě do třetice: posledním mým církevním tajemníkem byl jistý Stanislav Novák z Berouna – Litni. Původně tuto činnost prováděl na Sokolovsku. Byl to slušný chlap. Kvůli zdraví své ženy šel do zdravějšího prostředí do Litně. Nebyl zdrav, vyhledával chlad našich far. Nevím, že by někomu ublížil; proto jsme ho v jeho vážné nemoci doma navštívili, (bylo nás pět). Řekl jsem

mu tehdy: „Promiňte, ale my se za vás, pane tajemníku modlíme; za uzdravení.“ On měl najednou slzy v očích. To nám stačilo. Víím, že nás často varoval (jak sám říkal: před blbci, co udávají) a tak se předešlo aspoň trochu horšímu. Resumé: Byli zlí komunisté, byli i slušní! Mezi církevními tajemníky byli sv...ně, ale i slušní lidé!

Jak se změnila role církve po nástupu normalizace?

Došlo k odluce církve od státu, což byl problém: samofinancování! Restituce měly vše spravedlivě vyřešit. Tento problém jsem popsal v tubusu na věži olovského kostela sv. arch. Michaela. Václav Klaus v té době dostal třetí šanci, aby napravil křivdy. První jeho prohra byl jeho výrok coby ministra financí: není rozdílu mezi špinavými a čistými penězi! Druhá prohra: o jediný hlas z ODS neprošel zákon o restitucích (tím stále šermovali komunisté a čeřily vášně proti církvím. Jak dopadla třetí šance coby presidenta? Opět prohra: vyhlásil amnestii, takže velcí zloději dostali „volnou cestu“! A s tímto dědictvím v národě bojujeme v různých podobách stále (ANO atd.)

Jak se změnil život kněží?

Demokracie je šance; svoboda je úžasná věc; ale zapomnělo se na výchovu a pěstování čistého svědomí; každá společnost MUSÍ mít řád; v latině se praví: Serve ordinem, et ordo servabit te! Zachovej řád a řád zachová tebe! Je to z hlediska kněží „boj s větrnými mlýny.“ Ve školách bohužel chybí náboženská výchova. Teprve nyní se podařilo komunistům jejich dílo: víra v pravého Boha byla nahrazena vírou v pokrok, ve velikost rozumu, v sílu vůle a tak dále.

Co to pro vás znamenalo?

Nezbývá, než věřit v sílu modlitby; věřit, že Bůh se nad naším národem smiluje; že nás nejrůznější těžkosti a problémy probudí a národ znovu najde cestu ke svému Stvořiteli, ke svému Zachránci a Spasiteli, ke svému Duchu pravdy, síly a skutečné moci.

Jak vnímáte svoji službu v komunismu s odstupem času?

Nebylo to marné; byla to tvrdá škola pro naději; ještě tvrdší zkouška víry; a nezničitelná škola lásky, která je vynalézavá, nikdy to nevzdá a nakonec všechno vydrží! Bůh žehnej každému kroku lidem dobré vůle. P.S. Toto jsem napsal podle svého nejlepšího svědomí. Tak mi buď svědkem Bůh! Mons. Peter Fořt

Příloha č. 2: Rozhovor s Monsignore Alešem Opatrným

Mohl byste se nám krátce představit? (jméno, věk, rok narození)

Aleš Opatrný, 77 let, narozen v Praze.

Po škole jsem šel na půl roku do zaměstnání, na rok na vojnu a z vojny jsem šel rovnou do Litoměřic do semináře na přípravu na kněžství, což byl rok 1970 a to byla úžasná věc v tom smyslu, že to byl poslední rok, kdy jsme se někdo s vysokou školou dostali na teologii, jinak tam stát nikoho nepustil. My jsme byli dva v tom posledním ročníku. Já, Jiří Paďour, pozdější budějovický biskup. Jeden absolvent strojárny, druhý absolvent AMU, to je výborný.

1974 jsem končil, pak mě potkalo velké celoživotní štěstí, že jsem nastoupil jako kaplan do Plzně. Tam jsem byl čtyři roky. To byla velice intenzivní a velice různorodá práce. Je pravda, že konci toho čtvrtého roku už jsem byl alergický na zvonek, protože to bylo pořád. Tenkrát bydleli kaplani v dnešním biskupství, takže já jsem měl okna na náměstí, takže kdo šel kolem, tak věděl, že svítím. To bylo jinak náramný. Tam jsem v kněžské práci objevil dvě skupiny lidí- staré lidi a děti a ani s jedněma jsem neměl zkušenost a to tam bylo všechno zavedený a už se to tam rozvíjelo, tak jsem to tam teda rozvíjel, což státu tak nějak neuniklo. Něco jsem rozvíjel veřejně- bohoslužby slova, a tak dál. A něco neveřejně- různý školení pro mládežníky v bytě, kde se to hodilo a šlo a po čtyřech letech to skončilo, což samo sebou nebylo nic divného v Plzni. Měl jsem být přeložen na kraj Prahy, čemuž jsem nevěřil, že by to šlo a taky to nešlo. Tak jsem byl půl roku bez státního souhlasu. To bylo blbý, protože jsem nevěděl, že to bude půl roku. Kdybych věděl, že půl roku tady nic nebude, tak jsem si udělal krásnou dovolenou. Ale bylo okořeněný ještě dalšími nepříjemnostmi. No a potom jsem přistál v Toužimi, kde jsem setrval jedenáct let. To bylo jako poznání velmi cenný, poznání Sudet. A druhá věc je, že já jsem měl na ty lidi čas. Do Plzně to bylo hodinu autobusem, takže lidi za mnou jezdili s tím, co chtěli a tím pádem jsem se mnohé naučil. Měl jsem být z té Toužimi několikrát přeložen, ale nikdy z toho nic nebylo, vždycky to stát stopl. Tak jsem se smál, že jsem v Toužimi nepostradatelný. Oficiálně to byla Toužim, Útvina, Krásná Lípa, Komárov, Kozlov, pět farností. V lednu 1990 jsem něco začal dělat v Praze a pak jsem sem byl přesunut, pak jsem založil pastorační středisko, pak se dal do chodu svatý Vojtěch v Dejvicích, pak jsem tohle všechno šťastně žil. Pak jsem na stará kolena udělal doktorát, což teda není příjemný nechat se zkoušet, pak jsem se habilitoval, což bylo potřeba vůči fakultě, asi dvanáct let jsem na té fakultě učil. Mezitím jsem se přestěhoval na Vyšehrad.

Odkud pocházíte?

Vyrostl jsem a pěl jsem žil v Praze, potom šest roků jsme bydleli na Slovensku, to byla první až šestá třída a pak zpátky do Prahy.

Jaké bylo vaše dětství?

Absolvoval jsem osmiletku, to tenkrát bylo, na střední školu mě nevzali z kádrových důvodů. Tak jsem se vyučil soustružníkem, pak jsem dělal dva roky střední školu při zaměstnání, pak jsem šel na techniku, vystudoval jsem strojní inženýrství, specializaci obráběcí a svářečí stroje, zkrátka techniku.

V jaké rodině jste vyrůstal?

Vyrůstal jsem ve spořádané katolické měšťanské rodině, což znamenalo, že maminka nás jako kluky ráno vodila do kostela v neděli, já jsem pak taky začal ministrovat. Rodiče byli oba věřící, ale tenhle způsob křesťanství v dnešní době už moc nevyskytuje. Jinak já jsem měl rodiče s velmi širokým všeobecným vzděláním. Já jsem měl řadu let jako dítě dojem, že táta nebo máma vědí všechno. Oni měli tu trpělivost nám odpovídat. Potíže jsme měli takový ani ne tolik kvůli víře, kvůli víře jsem měl trošku jenom já, ale protože mámina sestra emigrovala do Brazílie, tak to odnesla máma v zaměstnání, táta nebyl v KSČ, tak to odnesl taky nějakým způsobem. A mě výborná paní třídní Hynková říká: „Aleši a nechtěl by si s tím ministrováním přestat?“ Já jsem řekl „Ne.“ Ale proč jsem se nedostal na střední školu, tak to bylo trochu zamotanější, nechci tvrdit, že to bylo kvůli víře. Neměli jsme problémy z titulu víry, ale problémy z života, který se nenechal ideologií spoutat.

Jak jste vnímal víru v období dospívání?

Mě bylo asi 16 let, kdy jsem jednou měl dojem, že jsem poslední mladý katolík v Praze a tak jsem tenkrát chodil k Panně Marii andělský, kde byl výborný farář a tak jsem tam jednou navečer zašel. Tenkrát se tam bruslilo na veřejném prostranství na mostě a kluci a holky prostě s bruslemi přes rameno šli do toho kostela a normálně se zúčastnili mše a to byl jeden důležitý zážitek. Najednou jsem věděl, že nejsem sám. Já tam chodil bruslit taky teda. Druhá věc, to byli přátelé. Ne že bych si rodičů nevážil, ale prostě lidi nadprůměrně kvalitní, kteří byli samozřejmě věřící, tak to byl pro mě taky důležitý argument a potom Jan 23. No a člověk se přes to nějak přeškolbtral, aby měl víru svou vlastní a to už pak bylo jinak. O prázdninách mezi předposledním a posledním rokem v semináři jsem zažil krizi víry, kdy mě tak jako všechno splývalo v mlze. To bylo dobrý, protože já jsem měl vynikajícího zpovědníka pátera

Mixu, kterému jsem byl za mnohé vděčný. A když se mi to stalo, že ta víra mi mizela, tak jsem chtěl běžet za ním a on jel někam do Bulharska a byl nedosažitelný. Prostě nebyl v Praze k mání. A když se vrátil, tak už bylo po všem, to už jsem byl v normálu. To byl pro mě hrozně důležitý zážitek, že prostě ten tunel má tu díru na druhé straně, kde je světlo.

Jak jste se dostal k víře, čím vás „dostala“?

Já jsem těch kvalitních a dobrých lidí poznal víc, to jsem měl takový štěstí. On byl ten, který mi pomohl a dívka s kterou jsem chodil, to byli dva, kteří mi pomohli formulovat tu dráhu ke kněžství. Ono to tam někde bylo, ale muselo se mi to dostat i do té palice, že to tak opravdu je. On mě přivedl k tomu, že je pořád potřeba se modlit a já jsem si říkal „jsem tak blbý, že mi to pořád opakuje.“ Ne, dobře to bylo. Tak to byla jedna postava velmi důležitá, ale ne jediná, Mádr, Zvěřina, Boušek. S nimi se mi zkrížili mé poutě a já jsem mnoho získal.

V kolika letech jste se rozhodl pro kněžskou dráhu? Proč?

Ke kněžství jsem se rozhodl, když jsem byl na vojně rok v Žatci. Tam to rozhodování vyvrcholilo a řekl jsem si, že teda jo a teda přihlásím a to jsem udělal. Tu mě ten Mixa pomohl, abych to neodkládal, jsme ani nevěděli, že to dál nepůjde. Ale kdybych byl půlrok zmeškal, tak z té oficiální přípravy by nic nebylo. Já tvrdím, že mám v životě furt štěstí.

Litujete toho?

Ne, ale to bylo trochu jiný, jak to vzala moje rodina. Tak s bráchou jsme se domluvili, to je jiný. No a u rodičů mě bylo jasné, že oni s tímhle nepočítali. Že poté, co jsem skončil tu techniku, tak že pojedou tímto směrem. Tak jsem si říkal, že až to vybalím, tak že to bude něco jako výbuch atomovky. A byl. Já jsem ty rodiče litoval, protože oni museli pak tu věc všude obhájit v širokém okruhu svých přátel a spolupracovníků, to nemohlo být jednoduchý. Všechno to skončilo dobře nakonec. Ale na úplné přijetí byly potřeba léta. Ne že mě vyhodili z domova, ale my jsme si dali jaksi najevo, že to opravdu akceptujeme a ty rodiče taky potřebovali vědět, že jsem v tom šťastný. Já jsem po prvním roce v semináři, kde se mi nějak extra nelíbilo, ale bylo to na téhle cestě. Tak po prvním roce jsem si řekl, že je mi jasné, že jsem tam, kde mám být, zase to bylo velký štěstí, že se to nikdy nezměnilo.

Kdy jste byl vysvěcen a jak na tento den vzpomínáte?

U nás to nebyla nějaká velká událost, jako že se pozvali příbuzní a tak jako to bylo, ale tady prostě ne, v Praze se všechno ztratí, rozptýlí. Navíc to svěcení už je potom na závěr něčeho, co už tady proběhlo. A na druhé straně to je úplně nová věc. Já jsem si potom několik měsíců

poté připadal, jako že já se dívám na toho Aleše, který je tady vysvěcený a dělá toho kněze, tak to je zajímavý. Než se s tím člověk jako sžil, že tohle je teď celý můj život, tak to chvíli trvalo. To nebyla jako nějaká krize, to jenom člověk vstupoval do něčeho, co bylo velký a zásadní, ale že to nemůže schramstnout všechno najednou. Tak to bylo hezký. No a ta Plzeň to bylo náramný. Plzeň je velká vesnice s tramvajemi. A to měl ten dobrý efekt, že se tři čtvrtě lidí znalo z kostelů a tak. Plzeň má svou specifickou atmosféru, která nakonec ty bývalé kaplany poměrně dlouho držela za své. Mně to bylo prodloužený pak o tu Toužim, takže já jsem s některými lidmi dodnes v kontaktu. V toužimských letech to byla spolupráce s Plzní velická. Jezdili za mnou nebo já za někým. Tenkrát vůbec můj rekord za rok byl 35 000 km, protože jsem se smál tomu, že mám farnost od Bratislavy po Aš.

Jaké byli vaše začátky jako kněze?

Po svěcení jsem přijel do Plzně a tam jsem byl čtyři roky, pak byl ten půlrok bez souhlasu, to bylo takový blbý. Třeba můj táta to snášel hůř než já a pak ten meteorit dopadl v Toužimi, tam jsem byl jedenáct let, pak už jsem toho měl taky dost. Už jenom snášet tam zimu, to dneska všechno nepředstavitelný. Jezdili za mnou lidi na víkend, což mimo jiné znamenalo v pátek roztopit patery kamna potom se tak trochu starat o ty lidi, kamna a bohoslužby a v neděli jít zase patery kamna vybrat. Ne že bych litoval, jen ke konci už měl toho nepohodlného života nějak dost. Do Toužimi mě odsunuli, abych neškodil. Ti soudruzi ať už to byla StB nebo církevní tajemník, tak oni do některých věcí viděli a u některých věcí jsem měl dojem, že měli k pochopení špatný klíč, protože jenom nahlíželi ze špatné strany. Což bylo někdy velmi nepraktický. A hodně lidí za mnou jezdilo. To museli vědět.

To já bych hrozně rád věděl, kdo v té ulici na mě donášel, bych mu šel poděkovat. Zřejmě ty lidi to brali tak, že ty lidi jsou mí kamarádi, mají mě rádi, pomáhají mi, takže viděli, že dělají tělesnou práci okolo kostela a fary. Těm lidem nepřekáželi, protože nechodili do kostela a nic, tak to nějak šlo no. A nakonec si zvykli i na to, že se tam pořád někdo motá a nedělá jim nic zlého, nechlastali jsme, nekřičeli, tak. Souhlasu mě nezbavili. Soudruzi to rozlišovali na neudělení a odejmutí. Odejmutí to už bylo jako šrám, ze kterého se člověk jen tak nevymotal. U mě to bylo tak, že já jsem tam byl skoro nadprůměrně ty čtyři roky. Mě bylo potřeba přeložit a ta první volba ta byla podivná. Nevím, jestli si to nespočítali nebo nevím co, protože to bylo blízko Praze, taky jsem měl jít na Žižkov, blbost, nic z toho nebylo. Říkal jsem tomu asketické cítění zdarma, asi čtyřikrát jsem měl být přeložen, ale nevyšlo to. No a patrně mě pak vyhodnotili jako člověka, který by měl mít malé pole působnosti, to byla jedna možnost, a druhá možnost je, že si pořád říkali, se třeba jednoho dne s nějakou návštěvníci spustím a

budu jejich. Protože pokud měl někdo morální šrám, to bylo stejné jako v NDR. Prostě nachytat toho člověka na švestkách a pak si ho zavázat, takže paní církevní tajemnicí.

V jakém „typu“ kněžského života jste se pohyboval (oficiální/podzemní)?

Vlastně budu říkat, to co říkal pak kardinál Tomášek ve své paměti, že nezná žádnou podzemní církev, že je jedna církev, která žije různě. Já jsem byl oficiálně administrátorem v Toužimi a pak jsem musel vést pokladní deník a starat se o opravy, tak to bylo to oficiální. Neoficiálně jsem navštěvoval třeba nemocné v Plzni a neoficiálně jsem to měl zařízený tak, že lidi na faru jezdili. Byli tam můj bratr s rodinou celé léto, jezdili tam jejich přátelé, moji přátelé a my jsme to dělali tak, že vždy v sobotu jsme půl dne někde pracovali. A pak jsou lidé, za kterými jsem jezdil, to jsem měl ještě v Plzni zavedeno, když jsem tam ještě byl a pokračoval. S páterem Kazdou jsme měli takové kurzíky pro mladé lidi, to bylo samozřejmě neoficiální. Ale pro okolí jsem byl pořád normálně zařazený farář a v devadesátých letech jsme se začali stýkat s lidmi z Rakouska a Německa, tak jsem klesl vlastně v ceně očí některých lidí, protože jsem byl obyčejný farář a ne nějaký tajný. Ale nijak mě to nepoškodilo.

Jaký byl běžný život ve farnosti?

Ty lidi ke mně jezdili, jednak byli načatý z té Plzně, kde jsme už něco dělali a pomoc brácha a jeho známí a tak. To byli lidi, kteří přijeli, se kterými se dalo něco dělat, ale co se týče těch obyvatel z Toužimi. Prosím vás, já jsem asi dva roky pracoval na tom, že se v ulici budeme zdravit. To znamená, že já jsem zdravil pořád a pak jsme se seznámili, ale až za několik let. Druhá věc, to, byly pohřby, kde se člověk setkal s jinými lidmi, ale to bylo dáno i mým předchůdcem. Já jsem se snažil, aby lidi přešli přes práh fary dovnitř. Pohřbil jsem tam 800 sebevrahů a sebevražď, což je jenom obraz jaksi té neutěšenosti situace jak ji lidi prožívali. V Útvině bylo několik starších paní, se kterými jsme tak po letech zkoušeli číst chvíli písmo mimo bohoslužbu.

Kus soboty jsme pracovali, což jsem taky tvrdil, že když půjdu s někým dvě hodiny pracovat manuálně, tak se o něm dovím víc, než kdybych si s ním 14 dní povídal. Něco se dělalo a něco povíдалo. V neděli jsem měl tři až čtyři bohoslužby, tak to už jsem toho pak dalšího nedělal a když tam byl někdo v létě, tak to bylo jiný, to bylo víc času. Něco jsme nahrávali, tak to pak posloužilo dál. Když tam jezdili lidé s problémy, například já jsem měl ještě z Plzně kontakt na jednu rodinu z Doubí a ta maminka za mnou jezdila jednou za měsíc, aby si mohla popovídat, a já jsem tam jel někdy taky a o toho kluka jsem se staral asi před rokem

nebo dvěma po dvacetileté pauze, staral, jakože jsme se bavili o životě. Tak to bylo takový typicky neorganizovaný vůči dnešku. Já si myslím, že ovládám obě terminologie, tu starou, ve který jsem žil a tu, kterou používáte vy, ale máme to naplněný trošku jinýma zkušenostmi.

Kdo zajišťoval opravy kostela či fary?

Já jsem zase velký opravář nebyl, ale prostě když vám spadne kus omítky, tak to tam dáte a nevoláte na to odborníka. To byla jiná věc. Další vyprávění z mých štěstí. V Toužimi na věži cibulovitý chyběli už asi 2m² plechu, když jsem tam přišel. Můj předchůdce se to snažil nějak udělat a ono to nešlo. A mě říkal jeden můj kamarád kněz „Co s tím budeš dělat?“ a já nic. Tak jsem radši pokračoval v tom vyučování mládežníků ve znalostech písma a ve svátostech a teď jak v hloupé pohádce. Zazvoní někdo na faru, přijde tam chlap v monterkách a říká mi „Podívejte, já jsem z Plzně sever, my tady děláme něco ve Štědrý, potřebujeme ještě něco malého dodělat, ale vy tady máte tady tu špatnou věž, tak my bychom to nějak vzali. A já říkám, hm dobrý a kolik by to tak stálo? No 120000 by to spravilo. To byly tenkrát velký peníze. Tak jsem to řekl té tajemnici a napsal jsem žádost na okresní národní výbor o přidělení peněz na příští rok, jeden řádek a peníze přišli. A tak ja o mě nikdo nic nevěděl v té Toužimi, ale tu věž viděli všichni. Ty chlapi to udělali, potom ještě udělali v jednom kostelíku jednu věž. Mezitím mě vyzkoušela tajemnice, protože v Toužimi byly ještě dvě boční kaple a na nich byla taky měď a taky byla špatná, zatýkalo. Ona říkala, že na to peníze už nejsou, už to nepůjde. No tak nedá se nic dělat, když to nepůjde. Kdybych začal prosit a vymýšlet si, tak mě měla v hrsti. No a tak člověk nabyl mnoho dovedností a znalostí kompetencí, kterému po roce 1990 k ničemu nebyly. No a musel se třeba naučit mluvit do rozhlasového pořadu, nevídaná věc předtím. Já jsem měl to štěstí, že když mě bylo 46 let, že jsem se mohl ještě některé nové věci naučit. Když někdo viděl otevřené možnosti a neměl na to sil, tak to bylo těžký. V tom roce 1990/91 jsme byli tak splašení, já jsem si připadal, jako když máte psa dlouho uvázaného u boudy a pak ho pustíte.

Jaká byla spolupráce s ostatními kněžími?

Hrozně důležitá věc byla, kterou jsem nezmínil, a to je setkávání kněží. My jsme se několik let jednou za měsíc u mě na faře scházeli. Já jsem tenkrát uvařil oběd, Prostě byli jsme pohromadě, a když přišel třeba jeden hodný člověk farář a povídal, jak ho navštívil příslušník StB, tak jsme se do něj pustili, že ho nesmí pouštět přes práh. Což mu prospělo. Můj soused byl ve spárech soudruhů léta letoucí a on se mi potom velmi omlouval, že on jako mladý kněz neměl s kým se setkat. Takže to nás v mnohých ohledech drželo. My jsme se jezdili jednou za

měsíc společně modlit, to bylo ekumenický dokonce. Já jsem ještě navíc měl v životě tu věc, kterou jsem nezmínil a vám to bude připadat legrační a to je moje veslařská minulost. Tuhle kousek, tam je Vltava. Já jsem 3,5 roku tomu veslování věnoval, to teda znamenalo trénink v zimě každý den, v létě 7x v týdnu. A tam jsem se naučil pro život jednu důležitou věc. Že když chci něco, tak nemůžu mít to, co se s tím nedá skloubit. My když jsme jezdili, tak když jsme chtěli, aby nám to jezdilo (a ono nám to jezdilo), tak jsme nechodili ani do hospody ani na čaje ani na nějakou tancovačku, nic. Škola nebo zaměstnání, loděnice a o víkendu byly ty závody. A když jsem byl potom ty dva roky na technice, tak jsem si řekl „ tak tohle nejde, já bych byl úplně blb, já bych se ničemu jinému nevěnoval, takže skončím s veslováním a můžu chodit na koncerty.“ Ale prostě buď, nebo. A to já u některých svých kolegů dneska vidím, že jim tenhle výcvik chybí a my kluci, co jsme spolu jezdili, když se sejdeme v hospodě, tak samozřejmě všichni jsme tlustí, kdekdo má vyměněný kloub, ale říkáme, že nás to všechny ohromně vybavilo do života. Tak to se mi potom taky dost hodilo. Nebo když jsem byl na technice a tenkrát o prázdninách si šel přivydělat, tak jsem byl na brigádě u zedníků jako přidavač. Tak jsem se tam naučil míchat maltu a naučil jsem se tam nahazovat a jak se mi to hodilo v západních Čechách panečku.

Jaká byla práce a komunikace s vašimi farníky/laiky?

Ale jo, vztah s farníky byl dobrý. Tam byl problém v tom, že přeci jenom pěstování králíků a slepiček jsem nerozuměl, takže jaksi zavést odbornou debatu na toto téma nebylo možné. Jenomže když ty lidi má člověk rád, tak oni to poznají. Těch lidí bylo všude maloučko a samozřejmě to nebyli lidi, se kterými bych mohl vést teologické debaty, ale některých lidí, kteří tam byli, jsem si nesmírně vážil. Prosím vás, tam byly svaté zbytky Izraele. V Toužimi 3000 obyvatel a v kostele do 20 lidí, v Útvině 10-12 lidí, v Krásném Údolí 4-5 lidí. Jednou za mnou přijeli dva chlapi z Moravy, mladý kněz a tak jsme šli v zimě ve všední den sloužit mši svatou a vyhráli jsme 3:1. Byla tam jedna babička a my. A byla to babička, která byla negramotná, ale hodná. K těm lidem se člověk choval přátelsky, ale bližší lidi, se kterými šlo mluvit o vážných věcech, to byli tak 2-3 lidi. To kdybych byl odkázaný jenom na ně, tak to mám hodně těžký. Víte, tam většina lidí byla z Pelhřimovska, což je i dneska religioznější kraj a ve 40. letech, ano byli to lid chudí, ale zbožní, ale to byli lidi, kteří si svou víru nemuseli nikdy vybojovat. Ti se narodili do křesťanství a tohle jim tady potom chybělo. Navíc tím, že oni měli prarodiče, tam, kde se narodili, tak ty lidi byli bez kořenů a byli mnohem snáze manipulovatelnější a právě v těchto krajích byla úspěšná kolektivizace, protože se neměli o co opřít. Tak oni byli zvyklí chodit doma do kostela. Jeden takový krásný

ilustrativní příběh. Přes ulici od fary byl dům, kde byla jedna rodina a byli to Slovinci. Zdravili jsme a to bylo všechno. Já jsem měl dlouhý žebřík a přišel ke mně ten soused a potřeboval ho půjčit, aby vyčistil okapy, a já říkám „ Půjčím vám ho, ale potřebuju ho ještě dneska v neděli vrátit, protože v pondělí mi přijde pokrývač.“ A opravdu, odpoledne nakráčel se žebříkem, dávali jsme ho do kostela a já mu hubatě říkám „ No vidíte pane X, tak jste se aspoň v neděli dostal do kostela.“ A on „ To já když jsem u nás doma na východním Slovensku, tak to vždycky jdu do kostela.“ Princip úplně stejný, protože tam všichni chodili do kostela, tak šel taky, protože v Toužimi prakticky nikdo nechodil do kostela, tak nešel taky a ty lidi za to nemohli, oni nebyli vychováni k tomu, aby si svou víru obhajovali. Když tam někdo přišel později, tak v 60. letech už to bylo jiné.

Byli jste pronásledováni?

Tak zatčen jsem nebyl. Hlídaný. Musel člověk vědět, co před kým bude říkat. Když jsem věděl, že toho mého souseda několik let navštěvují StB a on mi říká „Tak co ti mladí v Plzni?“ A já říkám, jo Františku, to už já nemám s nimi nic společného.“ On taky věděl, že lžu, ale s tímhle musel člověk počítat, že si musí dát pozor, před kým co řekne. Tak to už je našťastí zcela pasé. A to že jsem tam byl těch 11 let držený. No já jsem díky těm úžasným věcem, o kterých jsem tady mluvil si říkám, že jsem to prožil tak užitečně. Ale to tak vůbec nemuselo být. Kdybych neměl ty přátele okolo, kteří za mnou jezdili a byli všichni tak pohybliví, tak nevím, jak bych vypadal. Třeba bych se naučil pěstovat včely. Tak to je jedna věc a druhá věc je, že to není úplně popsitelné. Prostě věděli jste, že se o vás ví a věděli jste, že ne každý se bude vůči vám chovat upřímně, protože si to prostě neumí dovolit. Pak byli ještě takové věci jako setkání duchovních z okresu na okresním národním výboru v KV, to bylo taky dobré. Víte, co na tom bylo nejhorší? Když někdo z těch nekatolíků tam začal mluvit a mazat med kolem huby. No to bylo všechno důležité, aby tam člověk nezůstal opuštěný a sám. V tomhle udělali úžasnou službu za komunistů, dělali fokolarijní pověstné setkávání v úterý, protože pro řadu kněží to byla záchrana. Že chtěli být v jednotě, pomoc to byla veliká. V těch padesátých letech to muselo být kruté.

Byla perzekuována i vaše rodina?

Na rodině se to nepodepsalo, to už ne. Nikdo z rodiny nepocítil na sobě. To byly jiné poměry než v padesátých letech. Tak nebylo to takové. Podívejte se, kdyby mě rodiče například hecovali, abych měl nějaký lepší místo, tak mě mohli dotlačit k něčemu nečestnému, nedobrému, mě to ani nenapadlo. Já jsem tvrdil, že by člověk potřeboval jako výbavu pro ty

70. a 80. Léta odvalu chudobě. Nemohl jsem mít všechno, co jsem chtěl. Musel jsem vědět, že prostě nějaká farnost, kde bych se mohl rozvinout dál, že to pro mě není. To byla škola pro život dobrá. Dneska ty kluci, co se chystají ke kněžství, tak potřebují zase jiný kompetence, protože se potřebují vyznat v tom seznamu nabídek, kterých jsme mi třeba moc neměli.

Co vám dokázalo udělat radost (každodenní maličkosti)?

V roce 1971 nebo 1972 při jednom zahájení akademického roku v Litoměřicích na teologické fakultě byl pozván pan profesor Bit' z evangelické fakulty jako host a měl tam krátkou řeč na začátku, která byla opravdu křesťanská, a on tam citoval z pátého žalmu větu: „Upravuji cestu svou přede mnou, Hospodine.“ Tak to je věta, která mě provází dodneška. A potom člověka drží liturgie, to je přeci jenom něco, do čeho se dá vklouznout a pak jsem si sám formuloval, že zaprvé ten můj úkol je sloužit evangeliu a za druhý to, že je to báječná věc. Ne že vybuduju něco, co si já představuju takový nebo onaký. Na pastoračním středisku, kde jsem nechal taky půl života, tam jsem musel jasně dojít k tomu, že se pro diecézi nebo farnosti nebo kněze dá udělat něco jenom pro ty, kteří to chtějí. Především budu spolupracovat s těmi, kterým jde o podobné věci jako mně. No a potom člověka drží něco jako rodinná tradice, prostě určitý věci neděláme a děláme. A to když to v tu chvíli používá, tak si toho nevšimne. Ale ten etos té rodiny je poměrně silný a ze kterého se člověk musí trochu vymknout. Však jak jsem se stal knězem a nikdo s tím nepočítal, tak ten člověka drží a nemusí si to každých pět minut zdůvodňovat.

Účastnil jste se voleb?

Tak tady žádný hrdina nejsem. To jsem volit chodil a v té věci jsem byl jednou na dálku velmi uražen. My jsme mnozí na tom byli tak, že jsme byli ve veřejné duchovní správě, tak jsme se z ní nechtěli vymazat, protože na jediné straně, kdybych byl v Praze, tak intelektuálně se to nedá srovnat. Proto se člověk držel zpátky a pokud možno netahal kocoura za vousy, páč bychom ti nic moc nezískali. Někdo měl jinou cestu a chtěl naopak vyprovokovat třeba nějaký střet, aby se ukázalo, jak jsou tu soudruzi nespravedliví. Já to nechci soudit, prostě já jsem to jako cestu neviděl. Ale to hledání kam až můžu jít v tom přizpůsobení a kam ne, to je posuvná hranice a když do toho není člověk namočený, tak to může těžko soudit, pokud to nejsou vyložený špatnosti. Ta chudoba tam byla opravdu podstatná.

Co vám komunismus vzal (a možná i dal?)

Podívejte, když jsem četl Škvoreckého povídky, tak mě přišlo líto, že jsem přišel o středoškolská léta, protože jsem byl v ušáku. Když se na to podívám z druhé strany, tak to že mám zkušenost z fabriky z ušáku, tak si toho velmi vážím. Takhle je to se vším. Tak mě nikdo nic nevzal, houby, já pořád všeho dost.

Jaký byl váš vztah s církevním tajemníkem?

V Plzni jsme měli církevního tajemníka a ten byl neuvěřitelně hloupý, což je někdy hodně nebezpečný. Někdy je to nebezpečnější než chytrý člověk. To byl chudinka. V Karlových Varech byla církevní tajemnice. Říkalo se jí carevna, takže to už o ní něco říkalo. Ta byla chytrá a schopná, ale to neznamenal, že mě měla zrovna ráda, to tak nemusí být. V druhé polovině osmdesátých let tam přišla jiná, to byla taková mírňoučká, ale to už byly úplně jiné poměry, jako dost jiný poměry. A ta církevní tajemnice chudinka na mě měla takovou pifku, že byla na stará kolena tady v Praze na Paletě, to je domov důchodců pro lidi nevidoucí a špatně vidící a nějaká moje známá tam sloužila jako sestra a ona ještě o mě vyprávěla, jak jsem byl hrozný. No hrozný, přijel autobus němců rodáků poprvé od vyhnání, chtěli mít mši a já jsem to tajemnici řekl a bylo to a pak přijeli za půl roku zase a už jsem jí nic neřekl a ona dostala céres na okresním národním výboru kvůli mně, tak jsem se moc nedivil, že ke mně nezahořela tolik láskou.

Jak vnímáte svoji službu v komunismu s odstupem času?

Na místní poměry to bylo úžasné. Úžasný byly čtyři roky v Plzni, úžasný bylo 11 let v Toužimi. Seděl jsem s kamarádem v hospodě a nějaká dáma tam po nás koukala a pak za mnou přišla a pravila, že byla v Toužimi, no tak já jsem to vyhrabal asi za dva dni v paměti, ale to bylo tolik setkání s lidmi, tolik jsem se od lidí naučil, to je úžasný. A v neposlední řadě to, že jsem neskončil v chlastu nebo v divném stavu nebo tak, to člověk taky považuje za jaksi velkou věc boží ochrany. Byl jsem tam jedenáct let, nechlastal jsem, dámu jsem si nenašel, v blázinci jsem nebyl, co jsem? Svatej, haha. Ale to vědomí Boží péče to je úžasný a to člověk vidí až po letech a desetiletích. Tak já jsem neměl nikdy potřebu vyprávět, že jsem trpěl a jak jsem na to byl špatně, že jsem byl tam, kde jsem byl. Ale ten jedenáctý rok už jsem toho měl dost a ne jenom kvůli těm kamnům.

Příloha č. 3: Rozhovor s Monsignore Emilem Soukupem

Mohl byste se nám krátce představit?

Jmenuji se Emil Soukup, narodil jsem se v Plzni 30. 6. 1939

Odkud pocházíte?

Pocházím z Plzně, kde jsem se narodil, chodil do školy, navštěvoval jsem gymnázium (za našich časů mělo název Jedenáctiletá střední škola).

Jaké bylo vaše dětství?

Dětství bylo celkem šťastné, protože rodiče i přes válečné útrapy se snažili vytvořit pěkné prostředí, takže jsme navštěvovali pravidelně bohoslužby, slavily se svátky a podobně.

V jaké rodině jste vyrůstal?

Vyrůstal jsem ve středostavovské rodině. Otec byl krejčím, do roku 1950 měl prosperující krejčovský salon. Po uzavření salonu pracoval jako inventurista v Domácích potřebách.

Jak jste vnímal život v minulém režimu, ovlivnilo vás to nějak?

Minulý režim až tak příliš neovlivnil. Ovlivnil v tom smyslu, že jsem se rozhodl pro kněžství, protože jsem se tím nemusel skrývat s tím, že jsem věřícím. Tím se vyložily karty. Koneckonců každý tlak budí protitlak. Čím více se něco zakazuje, tím je to přitažlivější.

Jak jste vnímal víru v období dospívání?

Vnímal jsem ji jako něco samozřejmého, co patří do našeho života.

Musela se vaše rodina potýkat s potížemi, které věřící a katolíci měli?

Byly to všeobecné potíže, které měla každá rodina. Rodiče dbali na to, abychom ničím neprovokovali, takže o mnohých věcech našich rodičů jsme nevěděli.

Jak jste se dostal k víře, čím vás „dostala“?

Výraz „dostat“ je velmi nepřesný. Jde o výraz, který se většinou chápe negativně. Pro mě víra nebyla nikdy problémem. Narodil jsem se do rodiny, která byla věřící, zachovávala tradiční duchovní hodnoty, takže v mém životě nebyl nikdy okamžik, kdy bych neměl víru. Víru jsem chápal jako něco, co obohacuje život člověk a nedílně k němu patří.

V kolika letech jste se rozhodl pro kněžskou dráhu? Proč?

Definitivně jsem se rozhodl po maturitě v 18 letech, kdy jsem musel podat přihlášku do semináře.

Litujete toho?

Nikdy jsem toho kroku nelitoval. Není čeho litovat.

Kdy jste byl vysvěcen a jak na tento den vzpomínáte?

Byl jsem vysvěcen 24. června 1962 v Litoměřicích. Na takový den se nezapomíná. Byl to okamžik, který mi dal jistotu, že komunisté na tom už nic nezmění. Světil nás apoštolský administrátor trnavský, biskup dr. Ambrož Lazík.

Jaké byli vaše začátky jako kněze?

Byly krásné. Rozptýlily se všechny obavy. Lidé se nebáli chodit do kostela, v letech 1964 – 1969 jsem učil v Domažlicích 200-300 dětí ročně a to naprosto oficiálně. V Mrákovské škole počítali s vyučováním náboženství, na začátku roku je zařazovali do rozvrhu hodin. Měl jsem tam 6 hodin týdně. Bylo cítit nadcházející Pražské jaro.

Měl jste nějakého duchovního rádce?

Ano, ale je to příliš osobní otázka.

V jakém „typu“ kněžského života jste se pohyboval (oficiální/podzemní)?

Ve veřejné sféře.

Kde byl Ježíš ve vašem životě?

Na prvním místě

Jak byste to definoval?

Podle zásady: „Nelze dávat ničemu a nikomu přednost před Bohem samotným“.

Co znamenalo být knězem podzemní církve/oficiální/Fokolare

Fokolare nebylo podzemní církví. Bylo to hnutí, které sdružovalo rodiny i kněze, kteří žili podle charismatu, které jim bylo vlastní. Samozřejmě, že jsme se scházeli tak, abychom nevzbuzovali pozornost a tak chránili ostatní členy.

Jaký byl běžný život ve farnosti?

Za 59 let kněžství jsem zažil nejrůznější způsob od tradiční předkoncilní duchovní správy po dnešní způsob pastorační. Velký vliv na pastorační měl Druhý vatikánský koncil.

Kdo zajišťoval opravy kostela či fary?

Jednotlivé farnosti. V Českém Krumlově jsem opravil kostel ze státního příspěvku. Na opravy kostelů se ve státním rozpočtu vždy plánovaly částky, které nebyly dostačující. Opravu Kaplanky (fary) financoval Národní výbor v rámci asanace Českého Krumlova.

Jak vzpomínáte na vaše nejbližší přátele?

Byli to vždy skvělí lidé, kteří dovedli podržet.

Čeho si na nich vážíte?

Spolehlivosti a projevované přátelství.

Jaká byla spolupráce s ostatními kněžími?

Spíše tím, že jsme všichni čelili společnému nepříteli. Na ostatních věcech tolik nezáleželo. Budoucí kardinál Vlk se vždy snažil, aby se vytvářelo kněžské společenství. Komunisté se snažili rozeštvát kněze mezi sebou, čelili jsme tomu tak, že jsme jim na lep nesedli. Dělali to proto, aby se od jednotlivých kněží co nejvíce dozvěděli.

Nepanovala mezi vámi určitá soutěživost a lehká závist? (počet věřících,...)

Určitá závist byla, ale řekl bych, že v době komunismu jsem ji nepociťoval. Nikdo nechtěl na vyšší místa, protože to byla odpovědnost a dosti značné nebezpečí. Žádná ambicióznost se neobjevovala. Všichni jsme táhli za jeden provaz a měli jsme radost z úspěchu druhých.

Jaká byla práce a komunikace s vašimi farníky/laiky?

Záleží na místě působení. Vždy byla skvělá. Šlo i přece o společného nepřitele. Měl jsem vždy důvěru věřících i nevěřících.

Věnoval jste se evangelizaci? Jak byste vysvětlil tento pojem laikovi?

Evangelizovat je povinností každého kněze.

V čem spočívala?

Přijatelným a srozumitelným způsobem předávat pravdy evangelia.

Byly vaše činnosti, pastorage úspěšné?

Dá se říci, že ano. V době totality přibývalo nám lidí v kostele. Potřebovali povzbuzení a to jim mohla poskytnout církev, která jako jediná byla oficiální institucí, uznávaná státem, která hlásala něco jiného než oficiální doktrínu, což bylo povzbuzující.

Jak byli lidé v době normalizace otevřeni Bohu?

Velmi otevřeni. Každý, kdo chodil do kostela, věděl dobře, proč tam chodí. Bylo to velmi povzbuzující.

Byli jste pronásledováni?

O pronásledování se nedalo mluvit.

Jak probíhala vyšetřování?

Vyšetřován jsem nebyl. To bývalo v případech zadržení či zatčení.

Jak často docházelo k výslechům?

Nevím, v jakém slova smyslu šlo o výslech. Od 1. dubna 1975 až do konce června, když jsem působil v Českém Krumlově, přicházeli ob týden v 9 hod na celou hodinu dva příslušníci StB, kteří se mě snažili přinutit ke spolupráci. Nepodařilo se jim to.

Byli jste zatýkáni?

Soudruzi se tomu snažili vyhnout, vzbudili by tím negativní reakce lidí (nejen věřících). Činnost církve podle ústavy byla povolena.

Jaké byli sankce?

Nejčastější sankcí bylo snížení platu (šlo o snížení částky příslušící za ohodnocení) anebo přeložení do jiné farnosti.

Víte, kdo na vás donášel?

Ano, podle indicií jsem to tušil.

Byla perzekuována i vaše rodina?

Můj nejmladší bratr se těžko dostával na vysokou školu.

Jak se to na ni podepsalo?

Neřešili jsme to.

Pochyboval jste někdy o vašem rozhodnutí, vaší práci? Co vám pomohlo přetrvat krizi?

Žádnou krizi jsem neměl. Pomáhal mě v tom nedostatek času. Jednoduše řečeno jsem neměl čas, abych se těmito banálními věcmi zabýval.

Fungovala v podzemní církvi ekumena?

Ekumena byla v podzemní církvi důležitá. Všichni byli na jedné lodi.

Co vám dokázalo udělat radost (každodenní maličkosti)?

Právě každodenní maličkosti.

S čím jste naopak bojoval?

Proti Pacem in terris.

Účastnil jste se voleb?

Ano, ale ne jako voleb, ale projevení občanské poslušnosti. Nebyly to volby, ale spíše projevení loajality.

Bojkotoval jste nějak volby?

Nebojkotoval.

Účastnil jste se nějakých protistátních akcí (např. koncerty, besedy)?

Nevím, jaké akce máte na mysli, ale zúčastnil jsem se pohřbu kardinála Trochty. Režim se snažil účastníkům znemožnit účast. Bránili jim v tom. Zvláště když na pohřbu bez jakéhokoliv povolení promluvil kardinál Wojtyła. Byla to vzpruha, že komunisty nemusíme brát vážně.

Nebál jste se?

Postupně jsem se strachu zbavoval, jak jsem už napsal. A koneckonců, proč bych se bál?

Co bylo vaši motivací se akcí účastnit?

Věrnost církvi.

Co drželo vaši naději vytrvat? (citát, verš, píseň,...)

Byla to četba bible.

Zúčastnil jste se poutě na Velehrad roku 1985?

Jaké byly vaše pocity, vzpomínky? Z časových důvodů to nebylo možné. Také to bylo i toho důvodu, že jsem tuto akci bral jako oficiální akci za účasti státních orgánů a obával jsem se zneužití poutě ze strany komunistů.

Na jaké křesťanské události, které proběhly v době normalizace, vzpomínáte nejvíce/nejraději?

Nejraději vzpomínám na to, když kardinál Tomášek vyhlásil Desetiletí duchovní obnovy bez jakéhokoliv povolení státu. Hlavním mottem byl citát z bible: „Nebojte, zdvihněte hlavu, vaše vykoupení se blíží.“

Jak jste prožíval události, které předcházely nástupu normalizace? (konec 60.let- 1968, 1969)

Z počátku byla naděje, pak zklamání. Nevěděli jsme, kam normalizace směřuje a kdy administrativní zásahy skončí.

Co vám komunismus vzal (a možná i dal?)

Dal mi to, že jsem se rozhodl pro kněžství, jako pro jedinou alternativu mého života, a také to, že jsem byl donucen, abych studoval ne za arcidiecézi pražskou, ale českobudějovickou. Působil jsem v ní 31 let, nikdy jsem tohoto kroku nelitoval, protože jsem poznal mnoho výborných osobností, mezi jinými to byl biskup Josef Hlouch, Miloslav Vlk, dr. Hlavnička, dr. Šídlo a jiné.

Jaký byl váš vztah s církevním tajemníkem?

Vždy byl velmi napjatý až nepřátelský. Upozorňuji na to, že oficiální název zněl: Tajemník pro věci církevní při ONV, nebo při KNV.

Jak se změnila role církve po nástupu normalizace?

Po době uvolnění nastoupil strach. Nikdo nevěděl, kam až komunisté mají v úmyslu zajít. Strach byl fenomén, s nímž komunisté operovali. Jiné zbraně neměli.

Jak se změnil život kněží?

I mnohé kněze ovládl strach, strach z vyšetřování, z výsledků, z přeložení apod.

Co to pro vás znamenalo?

Velké poučení. Když jsem se dopracoval k tomu zbavit se strachu z komunistů a někam jsem je poslal, tak to znamenalo osvobození. Netušil jsem do té doby, jak je komunismus slabý, protože na to žádná reakce se nedostavila, naopak okamžitě přestaly všechny režimní nátlaky. Tehdy se mě dokonce zastal nejvyšší šéf přes církve ing. Vladimír Janků. Bylo to už v době glasnosti a komunisté si už nebyli jistí, co si mohou dovolit. Prohlásil jsem veřejně, že

požádám o právní ochranu. A byl konec. Dostal jsem se do situace, kdy jsem už neměl co ztratit.

Jak vnímáte svoji službu v komunismu s odstupem času?

Tuto službu vnímám pozitivně. Snažil jsem se využít různých možností (šlo o určité díry v různých nařízeních režimu). Když jsem byl poprvé v Rakousku, byl jsem i v Mariazell. Ptal jsem se, zda mohu v bazilice koncelebrovat. Dostal jsem záhadnou odpověď: „Jste přece v Rakousku.“ Nečekal jsem to. Moji přátelé mi vysvětlili, že existuje rčení: „V Československu je zakázáno i to, co je dovoleno, v Rakousku je dovoleno vše, co není zakázáno, v Itálii je dovoleno i to, co je zakázáno“. I v době normalizace jsme se snažili využít všeho, co bylo dovoleno, i když to soudruzi neradi viděli. Museli se učit, že je zde církev s oprávněnými nároky.

Příloha č. 4: Maturitní vysvědčení P. Františka Kapláňka

Převzato z: soukromá sbírka P. Františka Kapláňka

ČESKOSLOVENSKÁ SOCIALISTICKÁ REPUBLIKA

Střední všeobecně vzdělávací škola v Strakonickách

Číslo 6

VYSVĚDČENÍ O MATURITNÍ ZKOUŠCE

František Kapláňka

Den, měsíc a rok narození: 19. únor 1949

Rodiště: Strakonice, okres: Strakonice

Národnost: česká Státní příslušnost: čkoslovenská

Podrobil se maturitní zkoušce na zdejší škole.

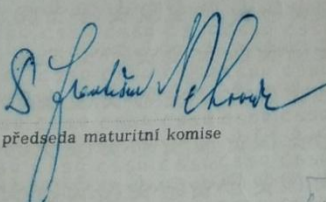
Maturitní zkoušku konal

z jazyka českého	s prospěchem	dobrým
z jazyka ruského	s prospěchem	chvalitebným
z matematiky	s prospěchem	chvalitebným
z <u>dějepisů</u>	s prospěchem	výborným
z _____	s prospěchem	_____

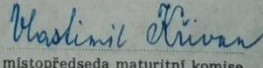
Podle celkového výsledku maturitní zkoušky

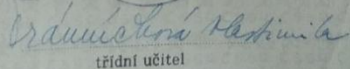
prospěl

v Strakonickách dne 6. června 1966

 předseda maturitní komise

 místopředseda maturitní komise

 třídní učitel

SEVT - 49 259 0 (SŠ 2414) - SVVŠ Svoboda 4 - 86049/8 - 1966

Příloha č. 5: Bohoslovecké tablo Cyrilometodějské fakulty v Litoměřicích roku 1971

P. František Kaplánek jako student teologické fakulty. Druhá řada shora úplně vpravo.

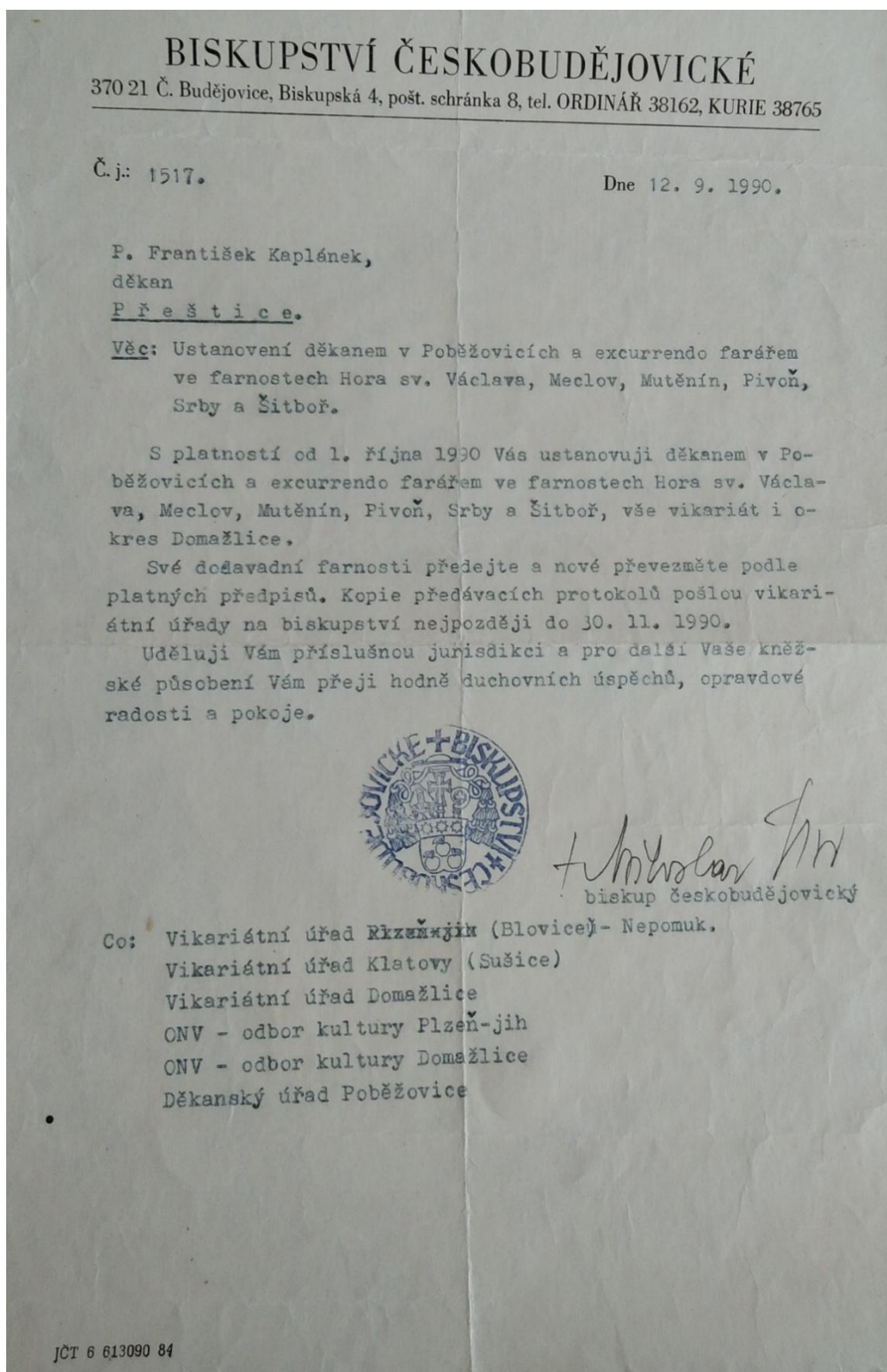
Převzato z: Soukromá sbírka P. Františka Kapláňka

Příloha č. 6: Ustanovení P. Františka Kapláňka děkanem v Poběžovicích

Českobudějovický biskup Miloslav Vlk jmenuje P. F. Kapláňka děkanem V Poběžovicích roku 1990

Převzato z: Soukromá sbírka P. Františka Kapláňka

Příloha č. 7: Tablo Cyrilometodějské fakulty v Litoměřicích roku 1970

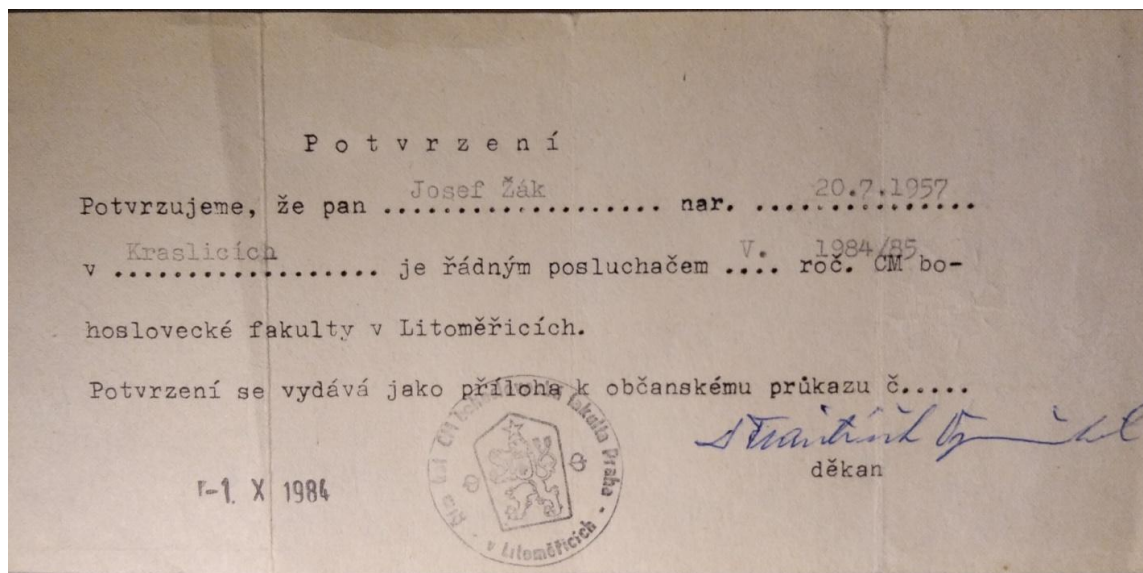
Bohoslovecké tablo na kterém můžeme zahlédnout pozdějšího biskupa F. Radkovského (sloupec vpravo, druhá řada shora a první zleva) či kardinála Dominika Duku (sloupec vpravo, první řada, poslední fotografie)

Převzato z: Soukromá sbírka P. Františka Kaplánka

Příloha č. 8: Potvrzení o studiu Mons. Josefa Žáka na teologické fakultě v Litoměřicích

Převzato z: soukromá sbírka Mons. Josefa Žáka

Příloha č. 9: Ustanovení Mons. Josefa Žáka kaplanem v Rokycanech

Převzato z: Soukromá sbírka Mons. Josefa Žáka

